

Helmi-elinympäristöohjelman vuosikatsaus 2023

Toimenpiteiden seuranta ja raportointi

Tupuna Kovanen, Jaakko J. Ilvonen ja Susanna Anttila (toim.)

Esipuhe

Helmi-ohjelma on vuonna 2021 annetun valtioneuvoston periaatepäätöksen jälkeen vakiinnuttanut paikkansa METSO-ohjelman rinnalla ja osoittanut merkityksensä luontokadon torjunnassa. Helmi- ja METSO-ohjelma muodostavat yhdessä Suomen suurimman luontokatoa aktiivisesti torjuvan ohjelma-kokonaisuuden. Helmi-ohjelmassa on esimerkiksi suojeltu soita vapaaehtoisesti jo yli 23 000 hehtaaria ja ennallistettu soita valtion ja yksityisten omistamilla suojelualueilla noin 11 500 ha, mikä vastaa yli kolmannesta vuoteen 2030 ulottuvista tavoitteista. Heikentyneiden elinympäristöjen tilan parantamiseksi on Suomessa tehty laajasti toimia jo ennen Helmi-ohjelmaa, mutta Helmi-ohjelma on laajentanut kunnostettavien ja hoidettavien elinympäristöjen kirjoa, mukaan lukien arvokkaat lintuvedet ja pienvesielinympäristöt. Ohjelman toimeenpano on edellyttänyt laaja-alaisesti erilaisten ohjeiden, toimintamallien sekä tiedonhallinnan kehittämistä, ja ohjelmassa on tuotettu useita elinympäristöjen kunnostusoppaita ja -ohjeita.

Helmi-ohjelman merkittäviä saavutuksia on ollut sen saavuttama laaja hyväksyttävyyys eri sidosryhmien ja maanomistajien keskuudessa. Yhteistyötä ja verkostoitumista edistävät mm. Helmin alueelliset yhteistyöryhmät, joita on perustettu koko Suomen kattavasti kaikkien ELY-keskusten alueille. Yhteistyöryhmät tunnistavat Helmi-keskittymiä, eli ekologisesti merkittäviä elinympäristöjen kokonaisuuksia, joilla on tiedossa elinympäristöjen ennallistamis-, kunnostus- tai hoitotarpeita. Vuoden 2023 loppuun mennessä oli tunnistettu jo seitsemän Helmi-keskittymää.

Helmi-ohjelman vuoden 2023 tulokset osoittavat, että toimintaympäristöltään ja resursseiltaan vaakaassa tilanteessa voidaan saavuttaa merkittäviä tuloksia. Ohjelman alkuvuosina painopiste oli toiminnan organisoitumisessa, taustaselvityksissä ja toimintatapojen vakiinnuttamisessa. Vuonna 2023 toiminta alkoi eri elinympäristöteemoissa vakiintua, ja monissa elinympäristöissä edistettiin merkittävästi heikentyneiden elinympäristöjen palautumista.

Helmi-ohjelman tulokset eivät synny ilman aikaansaavia ihmisiä. Lämmin kiitos ohjelman hyvästä edistymisestä kuuluu laajalle joukalle eri organisaatioiden asiantuntijoita, sidosryhmien edustajia ja maanomistajia.

Maaret Väänänen

Helmi-ohjelman ohjelmapäällikkö, ympäristöministeriö

Sisällys

Esipuhe	2
Sisällys	3
Johdanto.....	6
1 Helmi-ohjelman teemat ja tavoitteet	6
2 Helmi-ohjelman organisoituminen.....	7
2.1 Ympäristöministeriön hallinnonala.....	7
2.1.1 Ympäristöministeriö ja Helmin koordinaatioryhmä	7
2.1.2 Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset	8
2.1.3 Metsähallituksen Luontopalvelut	9
2.1.4 Suomen ympäristökeskus	10
2.2 Maa- ja metsätalousministeriö	10
2.2.1 Maa- ja metsätalousministeriö	10
2.2.2 Metsähallitus Metsätalous Oy	11
2.2.3 Suomen metsäkeskus	11
2.2.4 Suomen riistakeskus	11
2.2.5 Metsähallitus Eräpalvelut	11
2.3 Valtakunnalliset työryhmät.....	11
2.4 Muut yhteistyöverkostot	14
2.4.1 Lintuvedet	14
2.4.2 Perinnebiotoopit	15
2.4.3 Pienvedet ja rantaluonto	15
2.4.4 Helmi-kahvilat	15
3 Helmi-ohjelmaa koskevan lainsäädännön kehittäminen	16
3.1 Luonnonsuojelulain uudistus	16
3.2 Kestävän metsätalouden rahoituslaki.....	18
3.3 Euroopan yhteisön maatalouspolitiikka (CAP).....	19
4 Helmi-ohjelman resurssit ja määrärahojen käyttö	19
4.1 Määrärahat ja niiden käyttö 2020–2023	19
4.2 Ympäristöministeriön hallinnonalan rahoitus	20
4.2.1 ELY-keskukset.....	21
4.2.2 Suomen ympäristökeskus	21
4.2.3 Ympäristöministeriö.....	21
4.2.4 Metsähallitus Luontopalvelut	21
4.3 Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	21
4.3.1 Suomen metsäkeskus	22
4.3.2 SOTKA-hanke	22

4.3.3 Metsähallituksen Metsätalous Oy	22
4.3.4 Ruokavirasto/ELY-keskusten maaseutuviranomaiset	22
5 Helmi-ohjelman toteutus.....	23
5.1 Tulosraportointi ja tietojärjestelmät	23
5.1.1 Ympäristöhallinto.....	24
5.1.2 Maa- ja metsätaloushallinto	25
5.2 Helmi-ohjelman toimenpiteiden tulokset.....	26
5.2.1 Soiden suojele ja ennallistaminen	26
5.2.2 Lintuvesien ja -kosteikkojen kunnostus ja hoito.....	28
5.2.3 Perinnebiotooppien kunnostus ja hoito	31
5.2.4 Metsien suojele, ennallistaminen ja luonnonhoito	35
5.2.5 Pienvesien ja rantaluonnon kunnostus ja hoito	37
5.2.6 Kunta- ja Järjestö-Helmi.....	40
5.2.7 Helmi-keskittymät.....	41
6 Tietopohja, seuranta ja tiedonhallinta	43
6.1 Selvitykset ja inventoinnit (käsitellään teemoittain)	43
6.1.1 Perinnebiotooppien päivitysinventointi	43
6.1.2 Muiden elinympäristöjen inventoinnit	43
6.2 Seurantojen kehittäminen	44
6.2.1 Tekninen seuranta (hoitoseuranta)	44
6.2.2 Vaikuttavuusseuranta	44
7 Koulutus, oppaat ja ohjeistus.....	46
7.1 Koulutus	46
7.2 Luotu - Luonnonhoidon tulevaisuuden tekijät -hanke	47
7.3 Oppaat ja ohjeistus	47
7.4 Helmi-ohjekeskus (perustaminen 2024).....	49
8 Helmi-ohjelmaa tukevat hankkeet	50
8.1 Käynnissä olevat Helmi-ohjelmaa tukevat hankkeet.....	50
8.1.1 Ennallistettujen soiden seurantahanke (2021–2023).....	50
8.1.2 Vesien palauttaminen suojeleusoille (VESPA)-hanke (2020–2023)	52
8.1.3 Sorsalintujen tilan kohentaminen (SOTKA)-hanke	52
8.1.4 SOTKA-tutkimushanke: Kosteikkojen perustamisen ja vesistöjen kunnostamisen vaikutuksen arviointi.....	53
8.1.5 SOTKA-tutkimushanke: Poistaa vai huijata – vieraspetotorjunnan vaikuttavuuden seuranta	
54	
8.1.6 Pyrstö – Lyhyen aikavälin vaikutukset puroluontoon soiden ennallistamisen ja uomakunnostuksien jälkeen (2021–2023)	54
8.1.7 Luonnonhoidon tulevaisuuden tekijät.....	55
8.1.8 Lehtokeskualueiden luontohelmet.....	56

8.2	Päätyneet Helmi-ohjelman hankkeet.....	57
8.3	Helmin tukihankkeet Suomen ympäristökeskuksessa.....	57
8.3.1	Helmin ja METSON seuranta, kehittäminen, hankekoordinaatio ja viestintä (HELMET)	57
8.3.2	Lintuvesiteeman tukihanke	58
8.3.3	Helmi-ohjelman pienvesi- ja rantaluontoverkosto -hanke (Helppi).....	58
8.3.4	Lettojen esiintyminen, tila sekä ennallistamis- ja hoitotarpeet (LETOT) -hanke.....	59
9	Viestintä ja sidosryhmäyhteistyö	60
10	Helmi-ohjelman rahoitus, tavoitteet ja toiminta vuonna 2024	61
10.1	Ympäristöministeriön hallinnonala.....	61
10.1.1	Ympäristöministeriön määrärahat ELY-keskuksille ja muille organisaatioille	61
10.1.2	Metsähallituksen Luontopalvelut	62
10.2	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	62
10.2.1	Suomen metsäkeskus	62
10.2.2	Metsähallitus Metsätalous Oy	62
10.2.3	Sorsalintujen tilan kohentaminen-hanke (SOTKA)	63
10.2.4	Ruokavirasto: perinnebiotooppien hoito	63
11	Helmi-tilaisuudet ja koulutukset 2023	64
12	Liitteet	66

Johdanto

Valtioneuvosto teki 27.5.2021 periaatepäätöksen Helmi-elinympäristöohjelmasta vuosille 2021–2030. Helmi-ohjelman päätavoitteena on vahvistaa Suomen luonnon monimuotoisuutta ja parantaa elinympäristöjen tilaa suojelemalla, hoitamalla ja kunnostamalla. Ohjelman tavoitteena on tarkastella elinympäristöjä ja niiden ennallistamis- ja hoitotarpeita laajoina kokonaisuuksina yksittäisten kohteiden sijaan. Lisäksi tavoitteena on edistää ekosysteemipalveluja, vesiensuojelua ja hiilensidontaa sekä ilmastonmuutokseen sopeutumista. Ohjelman toteutus perustuu maanomistajien vapaaehtoisuuteen. Helmi-ohjelman toteuttamisesta vastaavat ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö.

1 Helmi-ohjelman teemat ja tavoitteet

Helmi-ohjelma on valtioneuvoston periaatepäätöksessä jaettu viiteen elinympäristökohtaiseen teemaan:

- Soiden suojelu ja ennallistaminen (suoteema)
- Lintuvesien ja -kosteikkojen kunnostus ja hoito (lintuvesiteema)
- Perinnebiotooppien kunnostus ja hoito (sisältää uuselinympäristöt) (perinnebiotooppiteema)
- Metsien suojelu, ennallistaminen ja luonnonhoito (metsäteema)
- Pienvesien ja rantaluonnon kunnostus ja hoito (pienvesiteema)

Lisäksi ohjelman poikkileikkaavia teemoja ovat:

- Tietopohja ja seuranta
- Viestintä ja sidosryhmäyhteistyö

Helmi-ohjelmassa on asetettu vuoteen 2030 ulottuvat elinympäristöjen kunnostuksen ja hoidon määrälliset ja laadulliset tavoitteet. Ohjelma kattaa sekä suojelualueet että niiden ulkopuolelle jäävät alueet. Ohjelmaa toteutetaan 40 toimenpiteellä, jotka sisältävät myös viestintään ja tietopohjan vahvistamiseen liittyviä toimenpiteitä. Lisäksi seurataan ohjelman edistymistä ja vaikuttavuutta. Toimenpiteiden toteuttamisesta ovat vastuussa ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö.

Helmi-ohjelma on keskeinen toimenpidekokonaisuus Suomen luonnon monimuotoisuuden heikkene-
misen pysäyttämiseksi. Helmi-ohjelma toteuttaa EU:n biodiversiteettistrategian ja luontodirektiivien (luonto-, lintu- ja vesipuidedirektiivit), YK:n biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen ja sen Kunmingin-Montrealin osapuolikokouksessa 2022 hyväksytyssä sopimuksessa (maailmanlaajuinen luonnon monimuotoisuuskehys) asetettuja tavoitteita. Kansallisesti Helmi- ja METSO-ohjelmat yhdessä vastaavat merkittävästä osasta ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalojen tekemästä luonnon tilan hoito- ja kunnostustoimista, etenkin maaekosysteemien osalta. Helmi-

ohjelma tekee tiivistä yhteistyötä myös vesien tilaan parantamiseen tähtäävien hankkeiden, kuten vaelluskalaohjelma NOUSUn ja vesiensuojelun tehostamisohjelman, kanssa. Vuonna 2024 NOUSU, vesiensuojelun tehostamisohjelma ja Saaristomeren tilan parantamiseen tähtäävät toimet on yhdistetty yhdeksi vesien ja meren tilan parantamisen ohjelmaksi (Ahti-ohjelma).

Helmi-ohjelmalla on myös merkittävä osuus 2024 alkavassa EU:n strategisessa luontohankkeessa, Biodiversity Lifessä (Prioritized actions for promoting biodiversity targets in Finland). Hanke on saanut 50 miljoonan euron rahoituksen vuosille 2024–2031. Hankkeen tavoitteena on laaja-alaisesti kehittää ekologisia verkostoja, yhteistyötä, osaamista, tiedonhallintaa ja heikentyneiden elinympäristöjen kunnostusta.

2 Helmi-ohjelman organisoituminen

Helmi-ohjelman päävastuulliset toteuttajat ovat ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö, jotka ohjaavat hallinnonalansa organisaatioita, asettavat niille tulostavoitteet ja myöntävät rahoitusta.

2.1 Ympäristöministeriön hallinnonala

Helmi-ohjelmaa toteuttavat ympäristöministeriön lisäksi Metsähallituksen Luontopalvelut, alueelliset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset) sekä Suomen ympäristökeskus. Lisäksi rahoitusta on osoitettu kuntien ja järjestöjen toimintaan (toimenpide 35, Kunta- ja Järjestö-Helmi).

2.1.1 Ympäristöministeriö ja Helmin koordinaatioryhmä

Ympäristöministeriössä ohjelmaa johtaa ohjelmapäällikkö, tukenaan projektikoordinaattori. Vuonna 2023 ohjelmapäällikkönä toimi Maaret Väänänen ja projektikoordinaattorina Inka Keränen. Ohjelman tiedonhallinnan, oppaiden ja seurantojen kehittämisen koordinaatiosta ministeriössä vastasi erityisasiantuntija Saku Härkönen.

Kullekin viidelle elinympäristökohtaiselle teemalle on nimetty oma teemavastaavansa, joka suunnittelee, koordinoi ja tukee teeman toimintaa.

Ohjelmapäällikön tukena on Helmin koordinaatioryhmä, joka suunnittelee, koordinoi ja seuraa ohjelman toteuttamista. Koordinaatioryhmän puheenjohtajana toimii ohjelmapäällikkö. Koordinaatioryhmässä jäsenenä ovat viisi elinympäristökohtaista teemavastaavaa, Suomen ympäristökeskuksen Helmin ja METSON tukihankeen (HelMET) projektipäällikkö sekä Helmin tiedonhallinnasta ja viestinnästä vastaavat ympäristöministeriön asiantuntijat. Vuonna 2023 koordinaatioryhmä kokoontui kahdeksan kertaa ja piti yhden suunnittelupäivän.

Koordinaatioryhmä vuonna 2023:

- Soiden suojelu ja ennallistaminen: erityisasiantuntija Inka Keränen, ympäristöministeriö
- Lintuvesien ja -kosteikkojen kunnostus ja hoito: projektipäällikkö Markku Mikkola-Roos, Suomen ympäristökeskus

- Perinnebiotooppien kunnostus ja hoito, ympäristöneuvos Hanna-Leena Keskinen ja erityisasiantuntija Martina Reinikainen (aloitus 1.11.2023), ympäristöministeriö
- Metsien suojelu, ennallistaminen ja luonnonhoito: ohjelmapäällikkö Maaret Väänänen, ympäristöministeriö
- Pienvesien ja rantaluonnon kunnostus ja hoito: neuvotteleva virkamies Antton Keto, ympäristöministeriö
- Helmi- ja METSO-ohjelmien tukihanke: projektipäällikkö Tupuna Kovanen, Suomen ympäristökeskus
- Tietojärjestelmät, tiedonhallinta ja oppaiden koordinaatio: erityisasiantuntija Saku Härkönen, ympäristöministeriö
- Viestintä: viestintäasiantuntija Henna Birkman, sijainen 16.10.2023–14.9.2024 viestintäasiantuntija Sarita Laine, ympäristöministeriö

2.1.2 Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset

Alueelliset ELY-keskukset toteuttavat Helmi-ohjelmaa valtioneuvoston periaatepäätöksessä määriteltujen vastuiden mukaisesti. Ympäristöministeriö myöntää vuosittain budjettirahoitusta palkkauksiin ja toimenpiteiden toteutukseen. Kaikkiin 13 ELY-keskukseen on nimetty Helmi-vastaava, joka koordinoi ja ohjaa ELY-keskuksen Helmi-toimintaa ja vastaa Helmi-yhteistyöstä muiden organisaatioiden kanssa (Taulukko 1). Lisäksi ELY-keskuksiin on palkattu käytännön ennallistamis- ja hoitotöiden suunnittelusta ja toteutuksesta sekä suojelualueiden toteuttamisesta vastaavia asiantuntijoita. Osalla ELY-keskusten asiantuntijoista on laajempi useamman ELY-keskuksen toiminnan alueellinen koordinaativastuu. Aluekoordinaattoreita on lintuvesi-, perinnebiotooppi- ja metsäteemoissa. Aluekoordinaattorit ohjaavat ja opastavat käytännön toimintaa ja toimivat kansallisissa teemakohtaisissa koordinaatioverkostoissa. Lisäksi hankintojen ja SAKTI-tietojärjestelmän tukeen on nimetty valtakunnalliset vastuuhenkilöt. ELY-keskusten vakituiset virkamiehet tukevat Helmi-ohjelman toteuttamista vastuutehtäviensä osalta. ELY-keskukset vastaavat myös Helmin alueellisten yhteistyöryhmien ja perinnebiotooppien alueellisten yhteistyöryhmien toiminnasta sekä osallistuvat ohjeiden ja oppaiden laadintaan erikseen määriteltujen vastuiden mukaisesti.

Taulukko 1. Teema- ja aihekohtaiset koordinaatiovastuut ja koordinoitavat alueet vuonna 2023.

Teema	Koordinoiva ELY-keskus	Koordinoitavat ELY-keskukset
Metsät	Uudenmaan ELY-keskus	Valtakunnallinen vastuu
Perinnebiotoopit	Varsinais-Suomen ELY-keskus	Varsinais-Suomi, Häme, Kaakkois-Suomi, Etelä-Savo, Pohjois-Karjala, Keski-Suomi, Etelä-Pohjanmaa, Pirkanmaa
Perinnebiotoopit	Lapin ELY-keskus	Lappi, Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu
Lintuvedet	Uudenmaan ELY-keskus	Uusimaa, Häme, Kaakkois-Suomi
Lintuvedet	Varsinais-Suomen ELY-keskus	Varsinais-Suomi, Pirkanmaa
Lintuvedet	Keski-Suomen ELY-keskus	Keski-Suomi, Etelä-Savo, Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala
Lintuvedet	Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	Etelä-Pohjanmaa
Lintuvedet	Pohjois-Pohjanmaa ELY-keskus	Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu, Lappi
Suot	Hämeen ELY-keskus	Valtakunnallinen vastuu
Suot, vesien palautus	Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	Valtakunnallinen vastuu
Rannikon pienvedet	Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	Rannikko-ELYt
Hiekkarannat (rantaluontotyyppit)	Pohjois-Savon ELY-keskus	Valtakunnallinen
SAKTI-tuki	Kainuun ELY-keskus	Valtakunnallinen vastuu
Hankinnat	Etelä-Savon ELY-keskus	Valtakunnallinen vastuu

2.1.3 Metsähallituksen Luontopalvelut

Metsähallituksen Luontopalvelut toteuttaa Helmi-ohjelmaa ympäristöministeriön kanssa vuosittain tehtävän tulossopimuksen mukaisesti. Luontopalvelujen toiminnasta merkittävä osa kohdistuu Helmi-ohjelman toimeenpanoon. Vuoden 2023 loppuun saakka Metsähallituksen Luontopalveluissa toimi valtakunnallinen elinympäristöjen tilan parantamisen verkosto, jonka vetäjänä on toiminut Helmi-koordinaattori. Jokaiselle viidelle Helmi-teemalle oli nimetty valtakunnallinen teemavastuuhenkilö, minkä lisäksi kaikille neljälle luontopalvelualueelle oli nimetty teemakohtaiset koordinaattorit.

Luontopalveluissa on toteutettu organisaatiouudistus vuosien 2023–2024 vaihteessa. Uudistuksessa Luontopalveluissa luovuttiin alueorganisaatioista ja uusi organisaatio vakiinnutetaan vuoden 2024 aikana.

Metsähallituksen Luontopalvelut vastaa osana perustehtäviään Helmin kannalta keskeisestä luonnonsuojelun ULJAS-tietojärjestelmäkokonaisuuden ylläpidosta ja kehittämisestä.

Kansalliset Metsähallituksen Luontopalveluiden vastuuhenkilöt 2023:

- Helmi-koordinaattori: luonnonsuojelun erityisasiantuntija Kaija Eisto
- Suot, metsät ja rantaluonto: Kaija Eisto
- Pienvedet: Jussi Jyväsjärvi

- Lintuvedet: Panu Kuokkanen
- Rannikko- ja merialueet: Anette Bäck

2.1.4 Suomen ympäristökeskus

Suomen ympäristökeskus on vastannut Helmi-ohjelman eri teemoja tukevista hankkeista. Tukihankkeita oli vuonna 2023 neljä:

- *Helmin ja METSON seuranta, kehittäminen, hankekoordinaatio ja viestintä (HelMET-hanke)*: Helmi- ja METSO-ohjelmien tulosseuranta, yleinen koordinaation tuki, viestintä ja perinnebiotooppiteeman tuki (projektipäällikkö Tupuna Kovanen)
- *Lintuvesiteeman tukihanke*: lintuvesiteeman tuki, koordinaatio ja seuranta (projektipäällikkö Markku Mikkola-Roos)
- *Pienvesi- ja rantaluonnon tukihanke (Helppi-hanke)*: pienvesi-rantateeman tuki ja koordinaatio, seurantojen kehittäminen, ohjeistuksen kehittäminen, teemaa edistävät tutkimus (projektipäällikkö Mari Annala)
- *LETOT-hanke*: Lettojen inventoinnin koordinaatio, ohjaus ja tulosten kokoaminen (projektipäällikkö Aira Kokko)

Tarkemmat kuvaukset tukihankkeiden toiminnasta ovat luvussa 8.

2.2 Maa- ja metsätalousministeriö

Ohjelmaa toteuttavat maa- ja metsätalousministeriö, Metsähallitus Metsätalous oy, Suomen metsäkeskus ja Suomen riistakeskus. Helmi-ohjelman periaatepäätöksen aikaan Metsähallituksen Luontopalveluiden osana ollut Eräpalvelut toteuttaa myös ohjelmaa.

2.2.1 Maa- ja metsätalousministeriö

Maa- ja metsätalousministeriössä ohjelmasta vastaa neuvotteleva virkamies Ville Schildt. Hallinnonalalla Helmi-ohjelman toteuttamisen ohjaus on organisaatiokohtaista. Suurin osa maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan metsäisten elinympäristöjen luonnonhoitotyöstä tehdään osana METSO-ohjelmaa. Helmi-ohjelmaan luonnonhoitotyöt luetaan vain siltä osin, kuin ne eivät sisälly METSO-ohjelmaan. METSO-ohjelma jatkuu vuoden 2025 loppuun ja jatkosuunnittelu on käynnistynyt.

Lintuvesiteemaa edistetään pääasiassa maa- ja metsätalousministeriön koordinoimassa sorsalintujen tilan kohentaminen -hankkeessa (SOTKA), josta on vastannut projektipäällikkö Heidi Krüger. SOTKA-hankekokonaisuus koostuu kolmesta osahankkeesta: SOTKA-kosteikot, SOTKA-levähdysalueverkosto ja Helmi-vieraspedot. SOTKA-hankkeen tarkempi kuvaus on luvussa 8.1.3. Hankkeella on ohjausryhmä, joka kokoontui kolme kertaa vuonna 2023.

Perinnebiotooppiteemaa ei maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla edistetä erillisin budjetti-rahoitteisin toimenpitein, vaan perinnebiotooppien hoitotavoitteen saavuttamista tuetaan maatalouden tukijärjestelmään sisältyvin maatalouden ympäristökorvaussopimuksin. Tukisopimusten

valmistelusta, sopimusten valvonnoista ja tallennuksista vastaavat ELY-keskusten elinkeino, työvoima- ja osaaminen -vastualueet (E-vastualueet). Maksajavirastona toimii Ruokavirasto.

2.2.2 Metsähallitus Metsätalous Oy

Metsähallituksen Metsätalous Oy toteuttaa Helmi-ohjelmaa omistajapoliittisten tavoitteiden mukaisesti osana toimintaansa omalla tulosrahoituksellaan. Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Metsätalous Oy:lle tulostavoitteet vuosittain valtion talousarvioissa päätettyjen palvelu- ja toimintatavoitteiden rajoissa. Helmi-ohjelmassa Metsätalous Oy:n toimenpiteet sisältyvät suo-, metsä- ja pienvesiteemoihin. Lisätietoa toiminnasta voi lukea Metsähallituksen raportista [”Metsähallituksen yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet – omistajapoliittiset tavoitteet – 2023 – seurantaraportti”](#).

2.2.3 Suomen metsäkeskus

Suomen metsäkeskus toteuttaa Helmi-ohjelmaa osana budjettirahoitteisia julkisia hallintotehtäviään suunnittelemalla luonnonhoitohankkeita ja myöntämällä avustuksia niiden toteuttamiseen (luonnonhoidon tuki). Lisäksi metsäkeskus edistää Helmi-ohjelmaa eri tahojen rahoittamissa projekteissa (ks. luku 8). Metsäkeskuksessa hankkeesta vastaavana toimi erityisasiantuntija Riikka Salomaa, minkä lisäksi ohjelmaa edistää kaksi muuta suunnittelijaa.

2.2.4 Suomen riistakeskus

Suomen Riistakeskus vastaa Helmi-vieraspetohankkeen koordinoinnista. Helmi-vieraspetohankkeen tarkempi kuvaus on kohdassa 8.1.3. Hankkeen projektipäällikkönä riistakeskuksessa on toiminut Kari Karhula tukenaan viisi suunnittelijaa.

2.2.5 Metsähallitus Eräpalvelut

Metsähallituksen Eräpalvelut toteuttaa yhdessä Suomen riistakeskuksen kanssa Helmi-vieraspetohanketta. Projektipäällikkönä Eräpalveluissa on toiminut Mikko Toivola, lisäksi on kolme suunnittelijaa.

2.3 Valtakunnalliset työryhmät

Helmi-ohjelman yhteistyön ja tiedonkulun edistämiseksi on perustettu viisi valtakunnallista työryhmää (Taulukko 2). Ryhmät asetettiin ympäristöministeriön asettamiskirjeellä 21.12.2021 (VN/27080/2021). Tietojärjestelmäryhmää lukuun ottamatta ryhmien perustaminen on määritelty valtioneuvoston Helmi-ohjelmaa koskevassa periaatepäätöksessä. Työryhmissä ovat edustettuina ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön lisäksi keskeiset yhteistyötahot.

Taulukko 2. Helmi-ohjelman valtakunnallisten työryhmien kokousten määrä vuonna 2023.

Ryhmä	Puheenjohtaja	Sihteeri	Kokoukset
Seurantaryhmä	Päivi Gummerus-Rautiainen/YM	Tupuna Kovanen/Syke, Leila Korpela/Luke (31.10 saakka)	4
Viestintäryhmä	Henna Birkman/YM Sarita Laine/YM	Ei nimetty	3
Perinnebiotooppien koordinaatioryhmä	Päivi Gummerus-Rautiainen/YM	Sonja Forss/Syke	0
Pienvesien kunnostuksen koordinaatioryhmä	Maaret Väänänen/YM	Mari Annala/Syke	3
Tietojärjestelmätyöryhmä	Saku Härkönen/YM	Ida Palmroos/Syke	3

1. Helmi-ohjelman valtakunnallinen seurantaryhmä

Seurantaryhmän tehtävänä on seurata ohjelman etenemistä ja lisätä toimijoiden yhteistyötä. Seurantaryhmä myös päättää Helmi-keskittymien hyväksymisestä (ohjelman toimenpide 1).

Helmi-ohjelman seurantaryhmä kokoontui vuonna 2023 neljä kertaa. Seurantaryhmän toisessa kokouksessa kesäkuussa sovittiin päätösprosessi Helmi-keskittymien hyväksymiseksi ja [hyväksyttiin ensimmäiset viisi Helmi-keskittymää](#). Joulukuun kokouksessa keskittymiä hyväksyttiin vielä kaksi kappaletta. Muita seurantaryhmässä käsiteltyjä aiheita olivat mm. ohjelman edistymiskatsaukset sekä muut ajankohtaiset aiheet (mm. perinnebiotooppien hoidon tilanne).

2. Helmi-ohjelman valtakunnallinen viestintäryhmä

Viestintäryhmä suunnittelee ja toimeenpanee Helmi-ohjelman valtakunnallista viestintää ja seuraa viestinnän tavoitteiden saavuttamista.

Viestintäryhmä kokoontui vuoden 2023 aikana kolme kertaa. Ryhmässä käsiteltiin mm. Helmin viestintäsuunnitelma ja viestintää eri aiheista, somekampanjointia ja Helmi-ohjelman kuvapankin kehittämistä.

3. Perinnebiotooppien hoidon valtakunnallinen koordinaatioryhmä

Vastuutaho: maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö

Koordinaatioryhmä edistää rahoituskeinojen täysimääräistä hyödyntämistä ja yhteensovittamista sekä seuraa ja tekee ehdotuksia tukijärjestelmien ja maankäytön ohjauksen kehittämiseksi siten, että ohjauskeinot eivät toimi perinnebiotooppien määrää vähentävästi. Koordinaatioryhmä myös ohjaa perinnebiotooppien hoidon alueellisia yhteistyöryhmiä. Ryhmä ei kokoontunut vuonna 2023 henkilövähdosten vuoksi.

4. Pienvesien kunnostuksen valtakunnallinen koordinaatioryhmä

Vastuutaho: ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö

Koordinaatioryhmän tehtävänä on koota toimijat verkostoksi pienvesien kunnostusten lisäämiseksi, toimien kohdentamiseksi sekä rahoituksen koordinoimiseksi. Koordinaatioryhmä myös edistää tiedon tuottamista ja ohjeistuksen parantamista ja luo edellytyksiä pienvesien suojelulle osana maankäyttöä.

Pienvesien valtakunnallinen koordinaatioryhmä kokoontui vuonna 2023 neljä kertaa. Koordinaatioryhmässä käsiteltiin mm. pienvesien kunnostuksen valmisteilla olevaa opasmateriaalia, kohteiden

priorisointia ja seurannan kehittämistä. Webropol-kyselyllä selvitettiin kunnostustoimintaa estäviä osaamispuutteita ja koulutus- ja kehitystarpeita.

5. Helmi-ohjelman tietojärjestelmäryhmä

Vastuutaho: ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö

Työryhmä asetettiin tukemaan Helmi-ohjelman toimenpiteen 39 edistämistä (*kehitetään Helmi-toimenpiteiden paikkatiedolle tietomalli, sovitaan kootun tiedon hallinnan ja julkaisemisen vastuista ja luodaan avoin, julkinen kartta- ja lataussovellus*). Tietomallin ja karttasovelluksen lisäksi ryhmä on toiminut luontotiedon hallinnan kansallisen koordinaation tukena.

Ryhmä kokoontui kolme kertaa vuonna 2023. Kokouksissa käsiteltiin Helmin tiedonhallinnan tavoitetta ja kehittämistarpeita sekä tiekarttaa.

6. Helmin alueelliset yhteistyöryhmät

Vastuutahot: ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö

Muut osallistuvat tahot: ELY-keskukset, Suomen metsäkeskus

Helmin alueelliset yhteistyöryhmät ovat ELY-keskuskohaisia ja ELY-keskukset vastaavat niiden muodostamisesta ja koordinoivat ryhmän toimintaa. Yhteistyöryhmien tehtävänä on edistää Helmi-ohjelman toteutusta ja viestiä ohjelmasta alueellaan. Yhteistyöryhmät lisäävät paikallista yhteistyötä ja tukevat eri toimijoiden koordinaatiota ja tiedonvaihtoa Helmi-toimenpiteistä. Yhteistyöryhmän tehtävänä on myös tehdä ehdotukset Helmi-keskittymistä Helmi-ohjelman valtakunnalliselle seurantaryhmälle (Helmi-ohjelman toimenpide 1). Yhteistyöryhmissä valmisteltavat Helmi-keskittymät edesauttavat laajempien elinympäristökokonaisuuksien kunnostamista. Yhteistyöryhmiin on kutsuttu mukaan keskeiset alueelliset järjestöt ja toimijat sekä maakuntien ja kuntien edustus. Ryhmien koko ja kokoonpano vaihtelevat alueittain.

Yhteistyöryhmät on perustettu kaikkiin ELY-keskuksiin vuosina 2022–2023. Osa alueellisista yhteistyöryhmistä toimii sekä Helmi- että METSO-ohjelman yhteistyöryhminä (Taulukko 3).

Taulukko 3. Helmi-ohjelman alueelliset yhteistyöryhmät ja kokoukset vuonna 2023. Ohjelma-kohdassa kerrotaan, edistääkö ryhmä Helmi-ohjelman (He) vai sekä Helmi- että METSO-ohjelman (HeME) toteutusta.

ELY-keskus	Ohjelma	Kokousten määrä	Puheenjohtaja
Uudenmaan ELY-keskus	He	4	Ilpo Huolman
Varsinais-Suomen ELY-keskus	He	2	Leena Lehtomaa
Hämeen ELY-keskus	He	2	Elina Mäkäläinen
Pirkanmaan ELY-keskus	HeME	3	Marja-Liisa Pitkänen
Kaakkois-Suomen ELY-keskus	He	2	Pertti Perttola
Etelä-Savon ELY-keskus	HeME	4	Lauri Puhakainen
Pohjois-Savon ELY-keskus	HeME	2	Mika Welling
Pohjois-Karjalan ELY-keskus	HeME	2	Saara Herajärvi
Keski-Suomen ELY-keskus	HE	2	Johanna Viljanen
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	He ja 2 He/ME*	2 ja 4	Leena Rinkineva-Kantola
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	He	2	Eero Melantie
Kainuun ELY-keskus	HeME	2	Teppo Helo
Lapin ELY-keskus	He	2	Jari Pasanen

* Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella toimii kaksi Helmi-METSO -yhteistyöryhmää (suomen- ja ruotsinkieliset) sekä laajempi Helmi-yhteistyöryhmä.

7. Perinnebiotooppien hoidon alueelliset yhteistyöryhmät

Vastuutaho: ELY-keskusten E- ja Y-vastuualueet

Perinnebiotooppien hoidon alueellisten yhteistyöryhmien tehtävänä on edistää maaseutuyrittäjien koulutusta ja neuvontaa, varmistaa tiedonkulku ELY-keskusten elinkeino- ja ympäristövastuualueiden välillä tukijärjestelmien käyttöön liittyen, edistää perinnebiotooppien ja niiden verkostojen hoitoa sekä hyödyntää synergioita muiden tavoitteiden, kuten lintuvesien hoidon, virkistyskäytön ja luontomatka-
lun kanssa.

Vuonna 2023 alueellinen perinnebiotooppien hoidon yhteistyöryhmä oli perustettu 11 ELY-keskuk-
sen alueelle (Taulukko 4). Kaksi alueellista yhteistyöryhmää perustetaan vuoden 2024 aikana (Kaak-
kois-Suomen yhteistyöryhmä ja Hämeen ELY-keskuksen yhteistyöryhmä).

Taulukko 4. Perinnebiotooppien hoidon alueellisten työryhmien kokousten määrä vuonna 2023.

ELY-keskus	Kokousten määrä
Uudenmaan ELY-keskus	2
Varsinais-Suomen ELY-keskus	2
Hämeen ELY-keskus	Ei ryhmää
Pirkanmaan ELY-keskus	2
Kaakkois-Suomen ELY-keskus	Ei ryhmää
Etelä-Savon ELY-keskus	2
Pohjois-Savon ELY-keskus	2
Pohjois-Karjalan ELY-keskus	2
Keski-Suomen ELY-keskus	2
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	2
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	0
Kainuun ELY-keskus	0
Lapin ELY-keskus	1

2.4 Muut yhteistyöverkostot

Erilaiset verkostot ovat keskeinen osa Helmi-ohjelmaa. Ohjelmassa tehdään aktiivista yhteistyötä eri organisaatioiden kesken teemojen sisällä ja teemojen välillä. Yhteistyötä tehdään myös ohjelman ul-
kopuolisten hankkeiden ja tahojen kanssa.

2.4.1 Lintuvedet

Helmi-ohjelmassa toimii aktiivinen Helmi-lintuvesikunnostusverkosto. Verkostossa ovat mukana ELY-keskusten ja Metsähallituksen Luontopalveluiden lintuvesikoordinaattorit ja muut ympäristöhallin-
nossa työhön osallistuvat henkilöt. MMM:n hallinnonalalta kunnostusverkostoon kuuluvat Helmi-vie-
raspetohankkeen koordinaattorit ja muut keskeiset henkilöt.

Verkosto kokoontui neljä kertaa vuoden 2023 aikana: kolmeen Teams-kokoukseen ja yhden kerran koulutustilaisuuteen lintuvesipäiville. Kokouksissa käytiin läpi ajankohtaiset asiat ja kunnostusten edistyminen alueellisesti.

2.4.2 Perinnebiotoopit

Perinnebiotooppien hoidon edistämisen käytännön koordinaatioryhmänä toimii nk. Pebitassu-ryhmä, joka koostuu ympäristöministeriön teemavastaavasta, Metsähallituksen Luontopalvelujen perinnebiotooppiasiantuntijasta ja kolmesta ELY-keskusten alueellisesta perinnebiotooppikoordinaattorista. Ympäristöministeriön työntekijävaihdoksen takia ryhmä kokoontui vain yhden kerran vuonna 2023.

Myös ELY-keskusten perinnebiotooppikoordinaattorit ja HelMET-hankeen perinnebiotooppiasiantuntija pitivät säännöllisiä kahden viikon välein toistuvia kokouksia elo–joulukuun aikana.

2.4.3 Pienvedet ja rantaluonto

Pienvesi- ja rantaluonnon toimijoiden verkostoitumista on edistetty Suomen ympäristökeskuksen pienvesi- ja rantaluonnontukihankkeen järjestämin yhteisin tilaisuuksin. Tilaisuuksia oli neljä vuonna 2023, joista yksi oli läsnätilaisuus. Purokunnostusten koordinaatiota on edistetty myös tukihankkeen järjestämin vuonna 2023 alkanein Teams-purokunnostusklินิกoin, jotka ovat keskittyneet kunnostushankkeiden käytännön ongelmien ratkaisuun. Pienvesien teemakahvilat (3 kpl) ovat olleet kaikille toimijoille avoimia. Lisäksi teeman koulutustilaisuudet (kappale 12.3) ovat koonneet eri organisaatioiden toimijoita yhteen. Teemojen välistä yhteistyötä tehtiin erityisesti lintuvesiteeman kanssa, jossa kokonaisvaltaista kunnostussuunnittelua pilotoitiin viidellä kohteella.

Helmi-ohjelmassa tehdään yhteistyötä myös valtakunnallisen vesistökuunnostusverkoston kanssa: Helmin pienvesi- ja rantaluonnon tukihanke tuki verkoston talviwebinaarin ja vuosiseminaarin järjestelyjä.

2.4.4 Helmi-kahvilat

Teemoittain säännöllisesti järjestettävät Teams-etäkahvilat ovat pääosin Metsähallituksen Luontopalveluissa ja ELY-keskuksissa työskenteleville asiantuntijoille suunnattuja tilaisuuksia, joissa edistetään yhteistyötä, verkostoitumista, koulutusta ja tiedonvälitystä (Taulukko 5). Kahvilatilaisuudet keskittyvät erityisesti Helmin käytännön toimenpiteiden edistämiseen: ne välittävät tietoa ja osaamista sekä tarjoavat matalan kynnyksen keskustelufoorumien ohjelman parissa työskenteleville. Kahvilat toimivat Teams-ympäristössä ja osa niistä tallennetaan. Lisäksi kahviloiden Teamsien tiedostoihin tallennetaan kahvilassa käsiteltyjen asioiden aineistoja.

Taulukko 5. Kahvilat ja niiden vetäjät vuonna 2023.

Kahvila	Vetäjä(t)	Kokoontumiset
Suokahvila	Kaija Eisto, Anna Isotalo	8

Metsäkahvila	Maaret Väänänen, Paula Salomäki, Jutta Sorsa	17
Perinnebiotooppikahvila	Kristiina Hoikka, Liina Salonen	Viikoittain, lisäksi 6 teemakahvilaa.
Lintuvesikahvila	Aili Jukarainen	Viikoittain, osa teemakahviloita.
Pienvesikahvila	Mari Annala	3, lisäksi ns. puroklinikka kerran kuukaudessa.

3 Helmi-ohjelmaa koskevan lainsäädännön kehittäminen

3.1 Luonnonsuojelulain uudistus

Vuonna 2023 annettiin uusi luonnonsuojelulaki (9/103/5.1.2023), joka astui voimaan 1.6.2023. Valtioneuvoston asetus luonnonsuojelusta 1066/2023 annettiin 30.11.2023 ja astui voimaan 14.12.2023.

Helmi-ohjelman kannalta uusi laki ei tuonut merkittäviä käytännön muutoksia ohjelman toimenpiteiden toteuttamiseen, sillä luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukemista koskeva luku lisättiin aiempaan luonnonsuojelulakiin jo Helmin alkuaikoina, vuonna 2020.

Kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian ja toimintaohjelman sekä niiden alueellisten toimenpanosuunnitelmien laadinnasta on nyt säädetty uudessa luonnonsuojelulaissa. Laissa säädetään myös vapaaehtoisen luonnonsuojelun toimenpideohjelmista elinympäristöjen, luontotyyppien ja eliölajien suojelemiseksi, sekä niiden tilan parantamiseksi. Toimenpideohjelmiä voidaan laatia valtakunnallisesti merkittävien luontoarvojen edistämiseksi ja turvaamiseksi.

Laissa on myös säännökset luonnon monimuotoisuuden sekä luonnon- ja kulttuurimaiseman suojelun ja hoidon edistämiseksi tarkoitetuista tuista ja avustuksista. Helmi-ohjelmassa ELY-keskusten myöntämät tuet ovat keskeinen tapa rahoittaa ohjelman toimenpiteitä. Tukea voidaan myöntää tavaran tai palveluna ja valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tuen sisällöstä. Avustuksia ei ole vielä myönnetty, sillä niitä koskevaa valtioneuvoston asetusta ei vielä ole annettu.

Lakiin on myös lisätty uusia suojeltuja luontotyyppejä (sisämaan tulvametsät, harjumetsien valorinteet, meriajokaspohjat, suojaisat näkinpartaispohjat, kalkkikalliot), sekä otettu mukaan kattavammin eräiden uhanalaisten luontotyyppien alatyyppejä (esim. katajakedot → kedot). Lisäksi lakiin on lisätty uusi pykälä, tiukasti suojeltujen luontotyyppien heikentämiskielto, joka koskee serpentiinikalliota, -kivikoita ja -soraikoita sekä rannikon avoimia dyynejä. Näiden hävittämisen- ja heikentämiskielto, toisin kuin muiden luonnonsuojelulain suojeltujen luontotyyppien osalta, on voimassa suoraan lain nojalla automaattisesti ilman ELY-keskuksen tekemää rajaamispäätöstä.

Helmi-ohjelman rahoituksella on hoidettu runsaasti suojeltuja ja tiukasti suojeltuja luontotyyppejä, joilla on todettu hoitotarpeita.

Luonnonsuojelulain tukisäännöksiä täsmentävät asetukset:

Valtioneuvoston asetus 800 /2022 puustoisten elinympäristöjen ennallistamiseen, kunnostukseen ja hoitoon vuosina 2022–2027 myönnettävästä tuesta annettiin 25.8.2022. Asetusta sovelletaan luonnonsuojelulaissa tarkoitettujen lajien elinympäristöjen sekä luontotyyppien hoitoon myönnettävään

Kuva 1. Kuninkojan kunnostettua kaupunkipuroa Turussa. Kuva: Tupuna Kovanen.

tukeen puustoisissa elinympäristöissä. Tuki on suunnattu metsien, soiden ja muiden puustoisten elinympäristöjen hoitoon ja kunnostuksiin. Asetuksen mukaisena tukiviranomaisena toimii ELY-keskus.

Helmi-ohjelmassa suoran rahallisen tuen sijaan ELY-keskus tai Metsähallituksen Luontopalvelut suunnittelee ja toteuttaa kohdekohtaisesti elinympäristöjen tilaa parantavat toimet. Toiminta perustuu aina maanomistajan hakemukseen tai suostumukseen.

Asetuksen määrittelemää tukea on myös esimerkiksi suunnittelutyö, jos se kohdistuu suojelemattomalle metsätalousalueelle. Yksityisillä suojelualueilla tukea ei voida myöntää toimenpiteille, jos puustosta on alueen rauhoittamisen yhteydessä maksettu korvaus ja toimenpiteiden myötä syntyisi maanomistajalle muuta kuin kotitarvehakkuuseen rinnastuvaa puunmyyntituloa.

Valtioneuvoston asetus 953/2020 perinnebiotooppien kunnostukseen ja hoitoon vuosina 2020–2025 myönnettävästä tuesta annettiin 10.12.2020. Asetusta sovelletaan perinnebiotooppien kunnostuksen ja hoidon tukemiseen yksityismailla. Tuen muotoja ovat perinnebiotooppien kunnostus- ja hoitotoimenpiteet. ELY-keskus toimii asetuksen mukaisena tukiviranomaisena.

Helmi-ohjelmassa periaatteena on, että tuen avulla yksityismailla sijaitsevia perinnebiotooppeja kunnostetaan vain, jos niiden jatkuva hoito kunnostuksen jälkeen on varmistettu (pääsääntöisesti maatalouden ympäristösopimuksen mukaisella laidunnuksella). Jatkuvaan hoitoon tukea käytetään vain poikkeustapauksissa. Luonnonsuojelulain tukea voidaan kohdentaa myös arvokkaille uuselinympäristökohteille, joiden hoito on viranomaisen harkinnan perusteella ekologisesti perusteltavissa ja kustannustehokasta. Tuen myöntäminen tavarana tai palveluna tarkoittaa, että maanomistaja saa tuen kohteen kunnostus- tai hoitopalveluna taikka tavarana, ei rahallisena korvauksena sen tekemisestä. Tuki myönnetään hakemuksesta tai maanomistajan suostumuksella.

Valtioneuvoston asetus YM/2021/63 elinympäristöjen kunnostus-, hoito- ja ennallistamishankkeisiin vuosina 2021–2030 myönnettävästä valtionavustuksesta.

Erityisavustusta voidaan myöntää elinympäristöjen kunnostus-, hoito- ja ennallistamishankkeisiin. Avustuksella toteutetaan Kunta- ja Järjestö-Helmi-toimenpiteen mukaiset hankkeet. Avustuskelpoisiksi elinympäristöiksi on määritelty suot, metsät, perinnebiotoopit, lintuvedet ja -kosteikot, pienvedet, rantaluontokohteet sekä uuselinympäristöt, joille on kehittynyt arvokas lajisto.

Avustusta voivat hakea kunnat, kuntayhtymät, ja muut kuntaomisteiset toimijat, yhdistykset, säätiöt, yhteisten vesialueiden osakaskunnat sekä näiden yhteenliittymät eli kalatalousalueet. Hakijat voivat myös tehdä yhteishankkeita.

Kunta- ja Järjestö-Helmi-avustusta myönnetään konkreettisiin ennallistamis-, kunnostus- tai hoitotoimiin Helmi-teemojen mukaisten elinympäristöjen tilan parantamiseksi. Hankkeita voidaan suunnitella yksittäisille kohteille, tai ne voivat yhdistää useita eri kohteita ja teemoja ja hyödyttää siten laajoja ekologisia kokonaisuuksia. Kunta- ja Järjestö-Helmin avustushaku toteutetaan harkinnan mukaisin väliajoin ympäristöministeriön päätöksellä. Avustushakujen toteuttaminen sekä niihin liittyvien valtionavustuspäätösten tekeminen on keskitetty koko maan osalta Uudenmaan ELY-keskukseen. Kunta- ja Järjestö-Helmin hakukierroksia on järjestetty vuosina 2020 (haku vain kunnille), 2021, 2022 ja 2024.

3.2 Kestävän metsätalouden rahoituslaki

Kestävän metsätalouden rahoituslain (kemera) voimassaolo päättyi 31.12.2023 ja lain mukaisten hakemusten vastaanotto Suomen metsäkeskuksessa päättyi 1.10.2023. Kemera-rahoituksella tehdyistä

töistä ilmoitetaan Metsäkeskukselle toteutusilmoituksella ja töiden toteutusaika voi yltyä vielä vuoden 2026 puolelle. Vuonna 2024 on voimaan astunut voimaan uusi kemera-tuen korvaava metsätalouden kannustinjärjestelmä [Metka](#), jolla rahoitetaan metsätalouden ympäristötuki ja luonnonhoidon tuki.

3.3 Euroopan yhteisön maatalouspolitiikka (CAP)

Uusi CAP-kausi 2023–2027

Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan (CAP, Common Agricultural Policy) uusi kausi käynnistyi vuoden 2023 alussa. Uuden CAP-kauden myötä maatalouden ympäristösopimukset uusitaan. Tämä koskee myös maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitosopimuksia, jotka ovat perinnebiotooppien jatkuvan hoidon merkittävin rahoituslähde. ELY-keskusten E-vastuualueiden sopimuskäsittelijät katselmoivat ja mittaaavat maastossa kaikki ympäristösopimuskohteet uusien ohjeiden mukaisesti vuosien 2023–2025 aikana, myös aiemmin ympäristösopimuksissa olleet alat katselmoidaan. Vuoden 2023 lopussa hakemuksista on noin puolet katselmoitu.

4 Helmi-ohjelman resurssit ja määrärahojen käyttö

4.1 Määrärahat ja niiden käyttö 2020–2023

Helmi-ohjelmaa rahoitetaan useilta valtion talousarvion eri momenteilta, rahoittajina toimivat maa- ja metsätalousministeriö sekä ympäristöministeriö. Lisäksi Metsähallituksen Metsätalous Oy toteuttaa Helmi-ohjelman toimenpiteitä omalla tulorahoituksellaan sille asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Määrärahojen arvioitu kokonaiskäyttö oli vuonna 2023 yhteensä 40,8 miljoonaa euroa (Taulukko 6). Ympäristöministeriön hallinnonalan osuus käytöstä oli 38,1 miljoonaa euroa ja maa- ja metsätalousministeriön osuus 2,7 miljoonaa euroa. Arvio pohjautuu joiltain osin ministeriöistä organisaatioille tehtyihin määrärahamyöntöihin, eikä kirjanpidosta todennettuun käyttöön. Summat kattavat inventointien, suunnittelun, toimenpiteiden toteuttamisen ja seurantojen palkka-, toteutus ja matkakustannukset sekä yleiskustannukset.

Perinnebiotooppien hoitoa rahoitetaan pääosin maatalouden ympäristökorvauksin, joita ei ole mukana taulukossa 6 eikä laskettu mukaan rahoituksen kokonaiskäyttöön. Vuoden 2023 osalta ympäristösopimusten korvauskustannukset eivät vielä ole tiedossa, asiaa on käsitelty tarkemmin kappaleessa 5.2.3. Vuonna 2022 korvauksia maksettiin 16,3 miljoonaa euroa.

Ohjelman määrärahojen käyttöä ei voida suoraan verrata suhteessa saavutettuihin tuloksiin, mikä johtuu Helmi-ohjelman seurantatavasta. Helmi-ohjelmassa seurataan kumulatiivisesti kertyviä toimenpiteiden määriä (pl. perinnebiotooppien jatkuva hoito ja vieraspetopyynnit) ja niiden pinta-aloja valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti. Kunnostettu tai hoidettu hehtaari tai työkohdekappale raportoidaan vain yhden kerran. Helmi-ohjelman rahoituksella tehdään kuitenkin myös samalla työkohteella vuosittain toistuvia hoitotoimenpiteitä, kuten niittoja, erityisesti arvokkaiden perinnebiotooppien hoitamiseksi sekä lintuvesien kunnostamiseksi. Toistuvia hoitokertoja ei lueta Helmin vuosituloksiin, mutta niiden kustannukset ovat mukana käytetyissä määrärahoissa. Toistuvien hoitojen kohteet pyritään saamaan jatkuvaan hoitoon ensisijaisesti maatalouden ympäristötukirahoituksella,

eikä Helmi-ohjelma ole niiden päärahoitusmuoto. Myös erilaisia kunnostustoimia voidaan yhdellä kohteella tehdä useampana vuonna, esimerkkinä ennallistettavien soiden ojalinjien hakkuut ja ojien tukkiminen.

Taulukossa 6 esitetty määrärahojen käyttö perustuu organisaatioiden omiin ilmoituksiin sekä maa- ja metsätalousministeriöltä ja ympäristöministeriöltä saatuihin tietoihin. Esitetyissä luvuissa on epävarmuustekijöitä, joten niihin tulee suhtautua lähinnä toiminnan suuruusluokkia osoittavina.

Taulukko 6. Helmi-ohjelman määrärahojen kokonaiskäyttö vuosina 2020–2023.

Määrärahan myöntäjä	Momentti	Määrärahan käyttö-tarkoitus	2020 milj. €	2021 milj. €	2022 milj. €	2023 milj. €
MMM	30.40.50	SOTKA-hanke	*	2,5	3,0	1,3**
Metsähallitus Metsätalous Oy	(oma tulorahoitus)	Luonnonhoitotoimenpiteet	*	1,2	1,3	1,0
MMM	30.40.45 ja 30.40.46	Suomen metsäkeskus, Luonnonhoitohankkeet	*	0,01	0,2	0,4
YM	35.10.21	ELY-keskukset, toimenpiteet	3,2	5,5	9,7	11,8
YM	35.10.63	ELY-keskukset, soidensuojelun korvaukset	5,4	7,4	8,8	8,9
YM	35.10.21	Helmin tuki- ja selvityshankkeet, YM:n koordinaatio ja viestintä	5,5	5,1	1,5***	1,5***
YM	35.10.21	Kunta- ja Järjestö-Helmin avustukset	0,2	0,6	1,2	2,9
YM	35.10.52	Metsähallitus, Luontopalvelut, toimenpiteet	8,0	14,2	13,3	13,0
Käyttö yhteensä, milj. €			22,3	36,5	38,86	40,8

* MMM:n hallinnonalan vuonna 2020 toteutettuja toimenpiteitä ei lasketa Helmi-ohjelman toteutukseen. Summat sisältävät 2021 ja 2022 vain maksetut Kemera-tuet, vuoden 2023 luku sisältää myös palkka- ja yleiskulut. ** Ympäristöministeriö osallistui rahoitukseen Helmi-vieraspetohankkeen osalta. *** Summa on arvio, joka pohjautuu hankkeille myönnettyihin määrärahoihin; todellinen käyttö on voinut poiketa tästä.

4.2 Ympäristöministeriön hallinnonalan rahoitus

Ympäristöministeriön hallinnonalalla Helmi-ohjelmaa rahoitetaan kolmelta talousarvion momentilta: 35.10.21 Eräät luonnonsuojelun menot, 35.10.63 Luonnonsuojelun alueiden hankinta- ja korvausmenot ja 35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotohtävät. Määrärahojen kokonaiskäyttö ympäristöministeriön hallinnonalalla oli vuonna 2023 yhteensä 38,1 miljoonaa euroa (myönnöt 33,13 miljoonaa euroa, myöntöjen ja käytön erotus selittyy edellisvuosilta siirtyneillä määrärahoilla). Momenttien 35.10.21 ja 35.10.63 määrärahat ovat kolmevuotisia siirtomäärärahoja.

4.2.1 ELY-keskukset

Momentilta 35.10.21 rahoitetaan Suomen ympäristökeskuksen ja- muut tukihankkeet ja ELY-keskusten Helmi-ohjelman toimet.

Helmi-ohjelman toimeenpanoon ELY-keskuksissa myönnettiin momentilta 35.10.21 yhteensä 7,7 miljoonaa euroa ja 96 henkilötyövuotta. Tästä soidensuojelun toteutuksen osuus oli 13 henkilötyövuotta. Sekä toimenpiteisiin että henkilötyövuosiintiöön myönnetystä rahoituksesta osa on aiemmilta vuosilta siirtynyttä. Vuonna 2023 käytettiin ELY-keskuksissa Helmi-ohjelman toimenpiteisiin 11,8 miljoonaa euroa.

Momentilta 35.10.63 osoitettiin Helmi-ohjelman soidensuojelun toteutukseen 7,55 miljoonaa euroa vuonna 2023. Suojelualuehankintojen ja -korvausten arvo oli yhteensä noin 8,87 miljoonaa euroa. Soidensuojelua toteutettiin kaupoin, maanvaihtoina ja yksityisinä luonnonsuojelualueina 5 903 hehtaaria.

Myönnetyt määrärahat ovat kolmevuotisia siirtomäärärahoja ja myönnettyjen ja käytettyjen määrärahojen eroja selittävät eri vuosien välillä siirtyvät määrärahat. Soidensuojelun osalta eroa selittää myös vaihtomaiden käyttö, joiden arvo lasketaan osaksi suojelukorvauksiin käytettyä resurssia.

4.2.2 Suomen ympäristökeskus

Suomen ympäristökeskuksen Helmi-ohjelmaa tukeviin hankkeisiin osoitettiin määrärahaa n. 970 000 euroa, millä rahoitettiin neljän tukihankkeen toiminta (ks. luku 8.3.)

4.2.3 Ympäristöministeriö

Ympäristöministeriön hankintoihin ja Helmi-ohjelman matkakuluihin kului vuonna 2023 80 000 euroa. Kunta- ja Järjestö-Helmin avustuksiin käytettiin 2,93 miljoonaa euroa, avustusten maksatuksesta vastasi Uudenmaan ELY-keskus. Muiden tahojen kuin Suomen ympäristökeskuksen hankkeisiin osoitettiin 480 000 euroa. Osa näistä hankkeista oli ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön yhteisiä hankkeita.

4.2.4 Metsähallitus Luontopalvelut

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien määrärahat ovat kokonaisuudessaan ympäristöministeriön momentilla 35.10.52. Metsähallituksen luontopalvelut määrittelee budjetoinnissaan Helmi-ohjelmaan osoitettavat resurssit. Vuonna 2023 Helmi-ohjelman toteuttamiseen käytettiin Metsähallituksen Luontopalveluissa 12,98 miljoonaa euroa.

4.3 Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla Helmi-ohjelmaa rahoitetaan neljältä talousarvion määrärahamomentilta: 30.40.45 (metsäluonnonhoidon edistäminen), 30.40.46 (valtionapu Suomen metsäkeskukselle), 30.40.50 (riistatalouden edistäminen) ja 30.20.43 (maatalouden ympäristökorvaukset, perinnebiotooppien hoito). Helmi-ohjelman rahoituksen kokonaiskäyttö oli vuonna 2023 yhteensä 2,7 miljoonaa euroa ilman maatalouden ympäristökorvauksia.

4.3.1 Suomen metsäkeskus

Suomen metsäkeskus käytti vuonna 2023 Helmi-ohjelman toteutukseen 368 000 euroa ja kolme henkilötyövuotta, yhteensä 0,4 miljoonaa euroa. Rahoitus on toistaiseksi kohdistunut pitkälti hankkeiden suunnitteluun ja hankkeita toteutetaan tulevina vuosina.

4.3.2 SOTKA-hanke

Sorsalintujen tilan kohentaminen SOTKA-hanke koostuu kolmesta osahankkeesta: SOTKA-kosteikot, Helmi-vieraspedot ja SOTKA-levähdysalueverkosto. Ohjelman koordinaatiosta vastaa maa- ja metsätalousministeriössä projektipäällikkö.

Suomen riistakeskus vastaa SOTKA-kosteikkohankkeesta ja yhdessä Metsähallituksen Eräpalvelujen kanssa Helmi-vieraspetohankkeesta. Riistakeskukselle myönnettiin rahoitusta kosteikkohankkeeseen 163 000 euroa ja vieraspetohankkeeseen 700 000 euroa (osa summasta on 2022 Riistakeskukselle annettua ennakkoa). Metsähallituksen Eräpalvelut käytti Helmi-vieraspetohankkeen toteutukseen 125 000 euroa.

Suomen metsästäjäliitto ja BirdLife Finland tekivät SOTKA-levähdysalueverkostohankkeen toteutusta 125 000 eurolla.

SOTKA-hankkeen seurantoihin käytettiin Luonnonvarakeskuksessa 98 500 euroa ja Turun yliopistossa 120 000 euroa. Osa vieraspetohankkeen rahoituksesta tuli ympäristöministeriöstä.

4.3.3 Metsähallituksen Metsätalous Oy

Metsähallituksen Metsätalous Oy toteuttaa Helmi-ohjelmaa maa- ja metsätalousministeriön kanssa tehdyn tulossopimuksen mukaisesti. Vuonna 2023 Metsätalous Oy käytti valtion monikäyttömetsissä tehtäviin Helmi-ohjelman luonnonhoitotoimenpiteisiin 1,03 miljoonaa euroa ja kuusi henkilötyövuotta. Lisäksi Metsätalous Oy teki muuta luonnonhoitotyötä, joka ei ole osa Helmi-ohjelmaa.

4.3.4 Ruokavirasto/ELY-keskusten maaseutuviranomaiset

Ruokavirasto toimii perinnebiotooppien ja luonnonlaidunten hoidon ympäristötukien maksajavirastona. ELY-keskusten maaseutuyksiköt vastaavat tukisopimusten teosta ja katselmoineista. Vuosikatsausraportin laadintavaiheessa ei vielä ollut lopullisia vuoden 2023 sopimustietoja saatavilla, sillä haettujen sopimuskohteiden katselmuksot ja tallennukset tietojärjestelmään ovat kesken. Vuosittain maksetut ympäristökorvaukset ja sopimuspinta-alat on esitetty alla taulukossa 7.

Taulukko 7. Maatalouden ympäristötuella hoidettu pinta-ala ja maksettu tuki 2019–2023.

Vuosi	Sopimuspinta-ala (ha)	Maksetut tuet, milj. €
2019	33 120	16,632
2020	32 344	16,267
2021	32 907	16,704
2022	32 463	16,298
2023	31 757*	

* Haettu pinta-ala.

5 Helmi-ohjelman toteutus

5.1 Tulosraportointi ja tietojärjestelmät

Helmi-ohjelman luonnonhoidon ja kunnostuksen toimenpiteet tallennetaan toteuttajaorganisaatioiden omiin tietojärjestelmiin, joista tiedot kootaan kahdesti vuodessa. Toimintavuoden aikana edistymistä seurataan väliraportoinnilla (tulokset 1.1.–30.6.), jolloin kootaan toimenpiteiden numeeriset välitulokset. Varsinainen laajempi vuosiraportointi ja määrärahatarkastelut tehdään edellisen vuoden tulosten selvittyä. Tulosten kokoamisesta eri organisaatioista ja raportoinnista on vastannut Suomen ympäristökeskuksen Helmi- ja METSO-ohjelmien tukihanke (HelMET). Tulokset julkaistaan ympäristöministeriön [verkkosivuilla](#).

Helmi-ohjelman ennallistamis- ja luonnonhoitotoimenpiteiden tuloseurantaa on kehitetty vuodesta 2021 alkaen. Helmi-ohjelmalla ei ole omaa seurantatietojärjestelmää, vaan ohjelman tulosten seuranta perustuu kunkin organisaation omiin tietojärjestelmiinsä tallentamiin ja niistä koostettuihin toteutustietoihin. Helmi-ohjelmalle määritellyt tavoitteet eivät kaikilta osin vastaa käytössä olevien tietojärjestelmien sisältöä, mikä hankaloittaa ohjelman seurantaa ja raportointia etenkin ympäristöhallinnossa. Osa toimenpiteistä on myös organisaatioiden yhteisesti toteuttamia, mikä aiheuttaa haasteita raportointiin (esimerkkinä vesienpalautus suojeleuksille).

Kuva 2. Lampaista käytetään perinnebiotooppien hoitajina. Kuva: Tupuna Kovanen.

Helmi- ja METSO-ohjelmien seurannan raportointi

Vuosina 2021–2025 Helmi-ohjelmassa toteutetaan METSO-ohjelmaa täydentäviä metsien ennallistamisen ja luonnonhoidon toimenpiteitä, joihin nykyisessä METSO-ohjelmassa ei ole osoitettu tavoitteita eikä rahoitusta. Helmi-ohjelman metsäteeman toimenpiteitä seurataan kuitenkin myös METSON seurantatyöryhmässä. METSO-ohjelman tulokset julkaistaan vuosittaisissa [METSO-ohjelman tilannekatsauksissa](#)

Helmi-ohjelman ja METSO-ohjelman tulosten raportoinneissa on päällekkäisyyttä ennallistamisen ja luonnonhoidon pinta-aloissa, mikä johtuu siitä, että METSO-ohjelman vuosittaisessa tilannekatsauksessa esitetään kaikki valtionhallinnon eri rahoituksilla tehdyt puustoihin elinympäristöihin kohdistuvat ennallistamisen ja luonnonhoidon toimet METSO-ohjelman toiminta-alueella, mukaan lukien Helmi-ohjelman toimenpiteiden tulokset. Helmi-ohjelman raportoinnissa otetaan huomioon vain Helmi-ohjelman valtioneuvoston periaatepäätöksessä asetettuja tavoitteita toteuttavat toimenpiteet, jotka on rahoitettu joko Helmi-ohjelman määrärahoilla tai Metsähallitus Metsätalous Oy:n liiketoiminnan tuloilla.

Metsähallituksen monikäyttömetsien osalta ennallistamis- ja luonnonhoitotarpeesta tehtiin selvitys vuonna 2019 ja selvityksen pohjalta Metsähallituksen vuosia 2020–2024 koskevissa omistajapolitiisissa linjauksissa päätettiin ”toteuttaa metsähallituslain mukaisena yleisenä yhteiskunnallisena velvoitteena aktiivisten luonnonhoitotoimenpiteiden ohjelma monikäyttömetsissä”. Nämä toimet eivät sisälly nykyiseen METSO-ohjelmaan, jolloin ne ovat vuosina 2021–2025 osa Helmi-ohjelman toteutusta.

5.1.1 Ympäristöhallinto

Ympäristöhallinnossa on käytössä Uljas-tietojärjestelmäkokonaisuus, jonka ylläpidosta vastaa Metsähallituksen Luontopalvelut. Tietojärjestelmän Suojelualueiden kuviotietojärjestelmäosiossa (SAKTI) suunnitellaan sekä sinne tallennetaan ELY-keskusten, Metsähallituksen Luontopalveluiden sekä Kunta- ja Järjestö-Helmin rahoituksella tehdyt hoito- ja kunnostustoimet sekä inventointi- ja seurantatieto. Kertyvää lajitietoa tallennetaan Uljaksen LajiGIS- järjestelmäosioon, poikkeuksena lintuvesien linnusto-seurannat, joiden tulokset tallennetaan Luonnontieteellisen keskusmuseon (LUOMUS) ylläpitämään Laji.fi -järjestelmään.

Helmissä toteutetut soidensuojelukohdeet tallennetaan ULJAS-järjestelmän Suojelualuetietojärjestelmään (SATJ).

Helmi-ohjelman luonnonhoidon ja ennallistamisen toimenpiteiden tulosraportoinnin tukena ovat Metsähallituksen Luontopalveluiden Luontopalveluille ja ELY-keskuksille kehittämät automaattiset Power-Bi-tilannekuvajärjestelmät, jotka raportoivat ajantasaisesti Helmi-ohjelman edistymisen SAKTI-tietojärjestelmästä. Tallennusviiveiden takia tiedot eivät kuitenkaan ole täysin ajantasaisia. Erityisesti ELY-keskusten tallennuksissa on ohjelman alkuvaiheissa ollut viivettä, minkä takia ELY-keskusten Helmi-ohjelman tavoitteiden toteutusta kuvaavia tilannekuvaraportteja ei ole toistaiseksi voitu hyödyntää vuosiraportoinnissa. Haasteita ohjelman seurantaan on aiheuttanut myös se, että kuviotietojärjestelmä on myös kohtuullisen haastava käyttää eikä sitä ole suunniteltu tämällyyppiseen seurantaan, vaan ennemmin operatiivisen toiminnan työvälineeksi. Tallennusohjeistusta sekä tilannekuvajärjestelmän raporteja on nyt kehitetty vastaamaan paremmin myös Helmin raportoinnin tarpeisiin, mutta työ ei vielä ole kaikilta osin valmis. Tallennuksia on päivitetty jälkikäteen, minkä takia myös aikaisempien vuosien raportoituja tuloksia on korjattu. Lähinnä kyse on samoilla kohteilla toistuvien toimenpiteiden poistamisesta Helmin tavoitteiden edistymistä kuvaavista luvuista. On myös todettava, että SAKTI-järjestelmästä saatavat kappalemäärätiedot eivät täysin ole yhteensopivia Helmin periaatepäätöksessä määriteltyjen kappaletavoitteiden kanssa. SAKTI-järjestelmästä saadaan nk. työkohteiden määrä, joita voi olla samalla alueella useita. Työkohteiden on tarkoitettu ensisijaisesti käytännön urakoitsijatoiminnan

suunnitteluun, ei kunnostettujen alueiden määrän seurantaan. Työkohteiden määrä kuvaa kuitenkin kohteen kunnostukseen tarvittavaa työmäärää.

Kunta- ja Järjestö-Helmin hankkeissa tehdyt toimenpiteet tallennetaan keskitetysti Uudenmaan ELY-keskuksessa hankkeiden päättymisen jälkeen, eikä niitä ei ole vielä voitu laskea mukaan Helmi-ohjelman periaatepäätöksen ennallistamista, hoitoa ja kunnostusta koskevien toimenpiteiden tuloksiin. Hankkeiden tulokset toimenpiteittäin saadaan käytännössä 2–3 vuoden viiveellä ja niistä laaditaan erillinen yhteenveto, kun hankkeet on tallennettu.

Lintuvesien toimenpiteiden raportointi eroaa muista teemoista: periaatepäätöksen mukaisena tuloslukuna seurataan valmiiksi kunnostettujen SPA-alueiden määrää, ei vuosittaisia toimenpitehehtareja tai työkohteiden kappalemääriä, kuten muissa toimenpiteissä. Vuosittaisia toimintatietoja kootaan kuitenkin teeman omaa seurantaa ja ohjausta varten. Lintuvesikohteiden kunnostetut ja hoidetut perinnebiotooppikohteet ovat mukana perinnebiotooppeja koskevissa tulosluvuissa, samoin kuin perinnebiotooppeina hoidetut ja kunnostetut rantaluontokohteet.

5.1.2 Maa- ja metsätaloushallinto

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla organisaatioilla on omat tietojärjestelmänsä, joihin Helmi-toimenpiteet on tallennettu. Metsähallituksen Metsätalous oy tallentaa toimenpiteet Uljas-järjestelmäkokonaisuuden SILVIA-osioon. Suomen metsäkeskuksen suunnittelemat luonnonhoitohankkeet tallennetaan LUOTO-järjestelmään ja Kemera-rahoitteisten luonnonhoitohankkeiden toteutustiedot tallennetaan Kanto-Riihi-tietojärjestelmään. Uuden Metka-tuen hankkeiden toteutustiedot tallennetaan uuteen SAMPO-järjestelmään, josta toteutustiedot siirtyvät LUOTO-järjestelmään. Luonnonhoidon valmistuneet kohteet on julkaistu Metsäkeskuksen avoimissa paikkatietoaineistoissa.

Suomen riistakeskuksen Helmi-vieraspetohankkeen tiedot (saaliit, pyyntilaitteiden sijainti ja pyyntialueet) tallennetaan Oma Riista-palveluun. Pyyntialueet tallennetaan myös Metsähallituksen Uljas-tietojärjestelmään. Levähdysalueverkostoja koskevat tiedot tallennetaan Suomen metsästäjäliiton tietojärjestelmään (Google Drive).

Perinnebiotooppien ympäristösopimusalueet tallennetaan ELY-keskusten maaseutuyksiköissä Ruokaviraston VIPU-järjestelmään. Lisäksi suojelualueilla olevat kohteet tallennetaan Metsähallituksen Uljas-SAKTI-kuviotietojärjestelmään. Toistaiseksi suojelukohteille sijoittuvien ympäristösopimuskohteiden tallennuksia on tehnyt vain Metsähallituksen Luontopalvelut valtion suojelualueiden osalta.

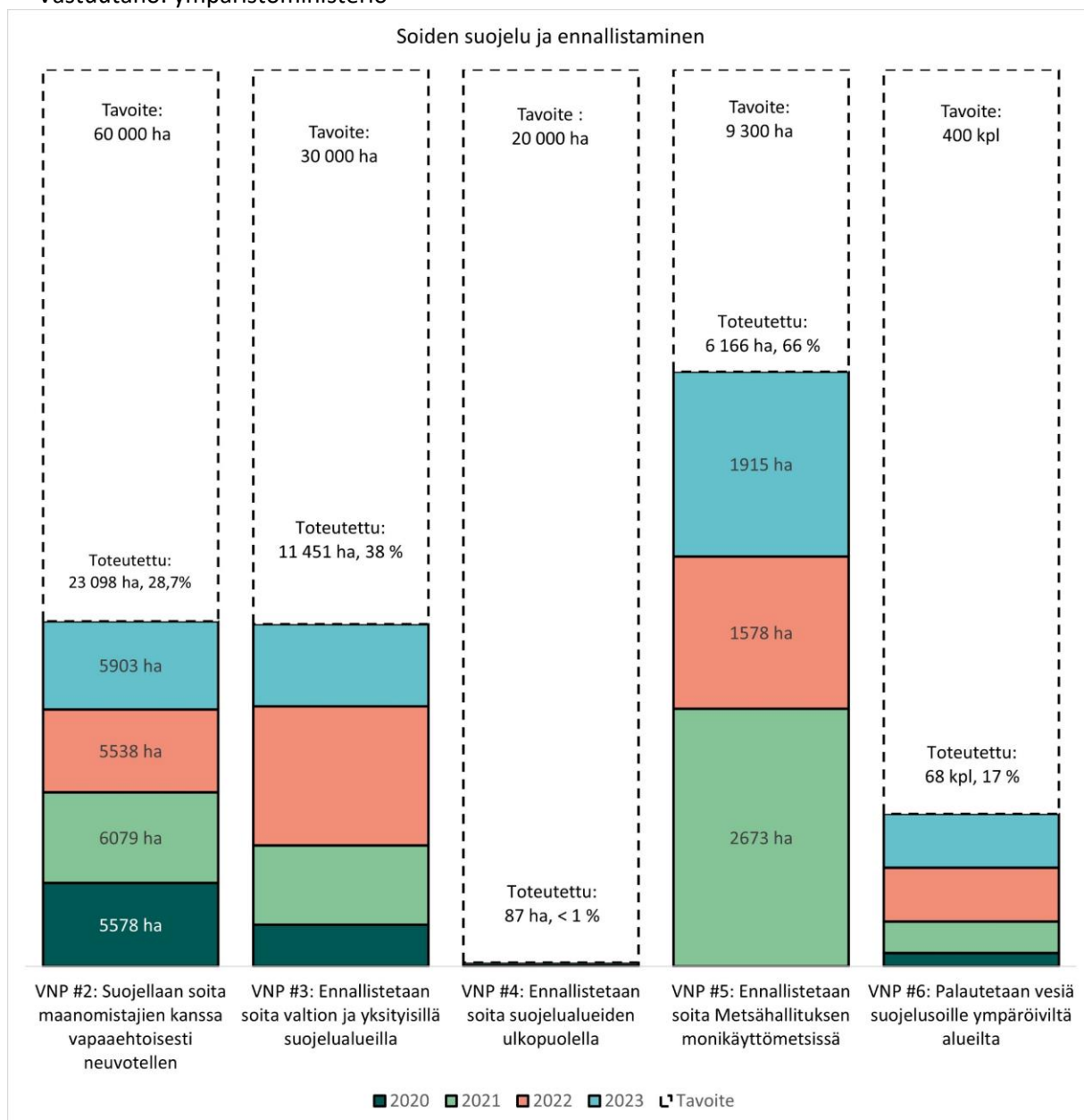

5.2 Helmi-ohjelman toimenpiteiden tulokset

5.2.1 Soiden suojeleminen ja ennallistaminen

Suojellaan soita maanomistajien kanssa vapaaehtoisesti neuvotellen

Vastuutaho: ympäristöministeriö

Kuva 3. Soiden suojeleminen ja ennallistamisen eteneminen 2020–2023. Suojelualueiden ennallistamisen ja vesien palautuskohteiden määriä on tietojärjestelmähakuun liittyvän virheen vuoksi tarkistettu jälkepäin ja tarkkoja vuosittaisia tuloksia ei ole vielä saatavissa, kokonaismäärä on kuitenkin tarkistettu.

Helmi-ohjelmassa on tavoitteena suojella vähintään 60 000 hehtaaria soita. Soidensuojelun toteutuksesta vastaavat ELY-keskukset ja Metsähallituksen Luontopalvelut. Suojelusta neuvotellaan

maanomistajien kanssa ja suojele perustuu vapaaehtoisuuteen. Yksityisten maanomistajien lisäksi myös kuntien ja seurakuntien omistamien kohteiden suojelusta voidaan neuvotella ja kohteista perustaa suojelualueita. Tavoitteena on saada edistettyä soiden suojelua hydrologisesti ja ekologisesti ehyinä kokonaisuuksina, jotka mahdollistavat tarvittaessa myös kohteen ennallistamisen.

Soidensuojelun toteutuksessa pääpaino on periaatepäätöksen mukaisesti soiden suojelun täydennysehdotuksen (SSTE) kohteissa sekä hyväksytyjen maakuntakaavojen ja muiden valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävien soiden suojelussa. Maanomistajien kanssa voidaan neuvotella myös suojelualueita ympäröivien reuna-alueiden suojelusta. Edellä mainittujen kohteiden lisäksi suojellaan muita luontoarvoiltaan merkittäviä ja suojelualueverkostoa hyvin täydentäviä kohteita Helmi-ohjelman periaatepäätöksen liitteenä olevan kriteeristön mukaan. Valintakriteerien avulla voidaan tunnistaa Helmi-ohjelmaan soveltuvia, monimuotoisuudelle arvokkaita suokohteita.

Soiden suojelua toteutettiin vuonna 2023 yhteensä 5 903 hehtaaria (Kuva 3). Kaikkiaan soita on suojeltu vuosina 2020–2023 yhteensä 23 098 hehtaaria.

Ennallistetaan soita valtion ja yksityisillä suojelualueilla

Vastuutaho: ympäristöministeriö

Soiden ennallistamista toteutettiin vuonna 2023 yhteensä 3 045 hehtaaria yli sadalla työkohteella (Kuva 1). Tämän lisäksi hyväksyttiin uutta 26 ennallistamissuunnitelmaa. Valtion ja yksityisillä suojelualueilla on tehty soiden ennallistamista vuosina 2020–2023 kaikkiaan 11 451 hehtaarilla.

Suojelualueiden ennallistamisesta on vastannut pääosin Metsähallituksen Luontopalvelut, minkä lisäksi myös ELY-keskukset ovat ennallistaneet muutamia kohteita (Kuva 3).

Ennallistetaan soita suojelualueiden ulkopuolella

Vastuutaho: ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö

Suojelualueiden ulkopuolisia soita ennallistettiin 67 hehtaaria vuonna 2023 (Kuva 3). Kaikkiaan vuosina 2020–2023 suojelualueiden ulkopuolella on ennallistettu soita 87 hehtaaria.

Suojelualueiden ulkopuolella soiden ennallistamista vastasivat ELY-keskukset. Metsäkeskus ei toteuttanut ennallistamistoimia vuonna 2023.

Ennallistetaan soita Metsähallituksen monikäyttömetsissä

Vastuutaho: maa- ja metsätalousministeriö

Vuonna 2023 Metsähallitus Metsätalous Oy ennallisti soita valtion monikäyttömetsissä 1 915 hehtaaria (Kuva 3). Kaikkiaan valtion monikäyttömetsissä soiden ennallistamista on tehty vuosina 2020–2023 yhteensä 6 166 hehtaarilla, mikä on yli 66 % tavoitteesta.

Palautetaan vesiä suojelusoille ympäröiviltä alueilta

Vastuutaho: ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö

Vesien palautus suojelusoille (VESPA) on maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön yhteinen toimenpide. Ympäristöministeriön osuus 400 vesienpalautuskohteen tavoitteesta on 300 kpl ja maa- ja metsätalousministeriön 100 kpl.

Vuonna 2023 toimenpidettä toteutettiin 25 kohteella (Kuva 3). Vesien palautusta suojelualueiden soille on tehty vuosina 2020–2023 kaikkiaan 68 kohteella. Suurin osa toimenpiteistä on tehty yhteishankkeina eri toimijoiden kesken (Metsähallitus Metsätalous Oy, Metsähallitus Luontopalvelut, Suomen metsäkeskus ja yksityiset maanomistajat).

5.2.2 Lintuvesien ja -kosteikkojen kunnostus ja hoito

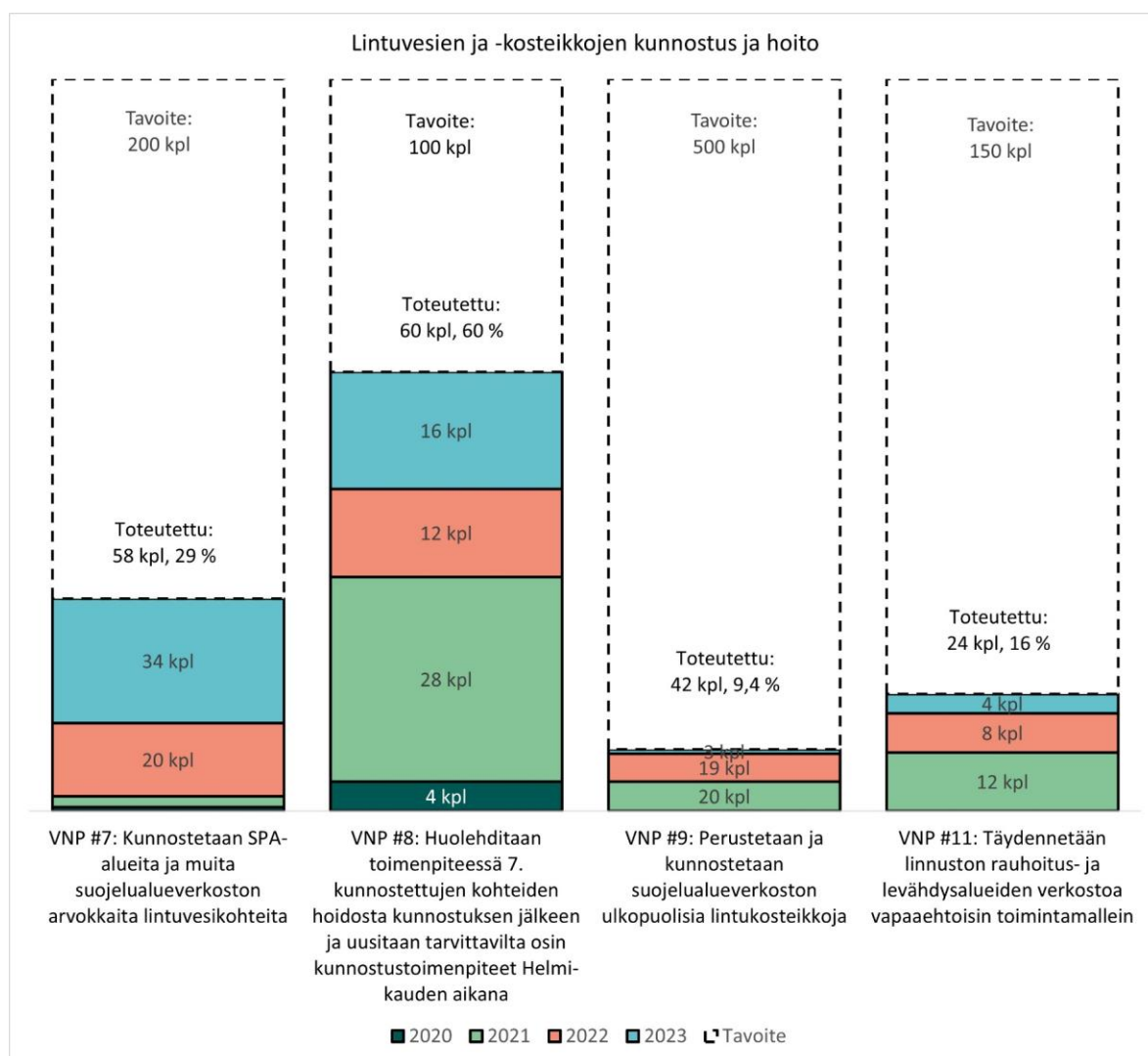
Kunnostetaan SPA-alueita ja muita suojelualue-verkoston arvokkaita lintuvesikohteita

Vastuutaho: ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö

Lintuvesien hoito- ja kunnostustoimia voivat olla esimerkiksi ranta- ja vesialueiden niitto, raivaus, ruoppaus, vedenpinnan nosto, pesimäsaarten rakentaminen ja hoitokalastus. Toimenpiteitä tehdään SPA-alueilla ja muilla arvokkailla lintuvesillä. SPA-alueet ovat lintudirektiivin mukaisia erityisiä suojelu-alueita ja ne ovat osa Natura 2000 -verkostoa.

Yksittäisellä kohteella toimet jaksottuvat yleensä useammalle vuodelle. Etenkin ruoppaus- ja vedenpin- nan nostohankkeiden toteuttaminen on tarvittavan aluehallintoviraston vesitalousluvan vuoksi hi- dasta, suunnittelusta hankkeen toteuttamiseen menee yleensä useampi vuosi.

Tulosluku kertoo valmiiksi kunnostettujen lintuvesikohteiden määrään. Vuonna 2023 kunnostus saa- tiin valmiiksi 31 SPA-kohteella ja kolmella muulla suojeluverkoston arvokkaalla lintuvesikohteella (Kuva 4). Vuosina 2020–2023 kunnostukset on saatu valmiiksi yhteensä 58 arvokkaalla kohteella. Toimenpi- teitä toteuttavat ELY-keskukset ja Metsähallitus Luontopalvelut.

Kuva 4. Lintuvesien ja -kosteikkojen kunnostamisen ja hoidon eteneminen 2020–2023.

Huolehditaan toimenpiteessä 7. kunnostettujen kohteiden hoidosta kunnostuksen jälkeen ja uusitaan tarvittavilta osin kunnostus-toimenpiteet Helmi-kauden aikana

Vastuutaho: ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö

Vuonna 2023 lintuvesialueiden jatkuva hoito järjestettiin 16 kohteelle joko maatalouden ympäristösopimuksin tai Helmi-ohjelman rahoituksella (Kuva 4). Jatkuva hoito on järjestetty vuosina 2020–2023 kaikkiaan 60 lintuvesikohteelle. Toimenpiteestä vastaavat ELY-keskukset ja Metsähallituksen Luontopalvelut.

Perustetaan ja kunnostetaan suojelualue-verkoston ulkopuolisia lintukosteikkoja

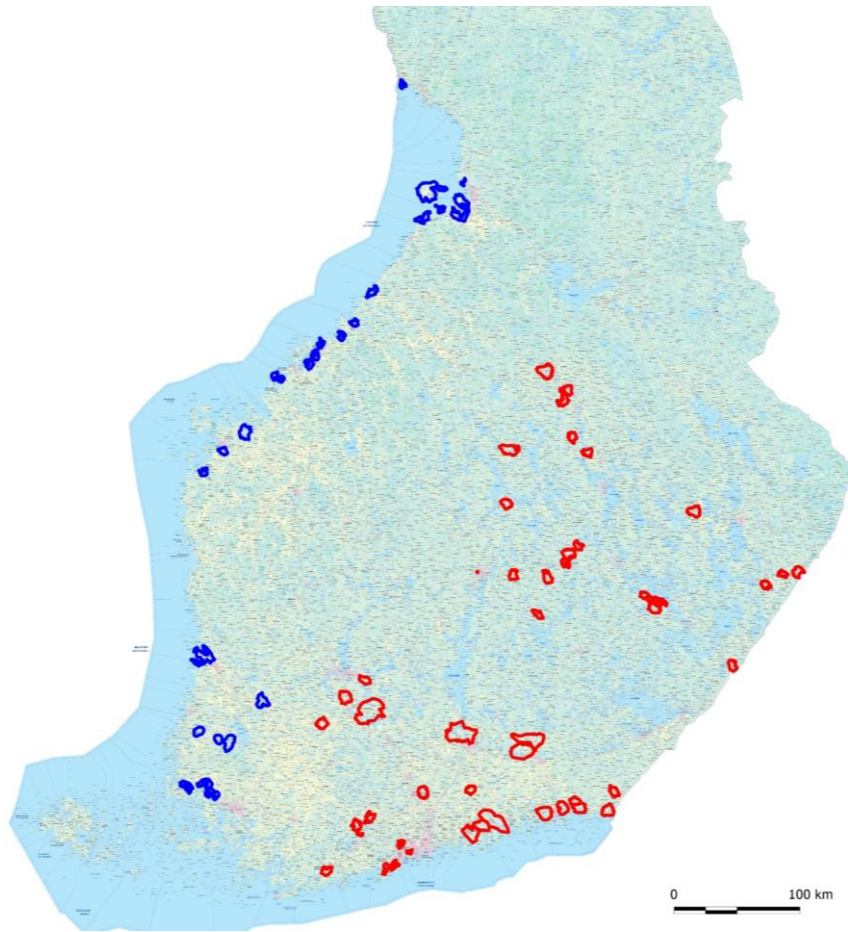
Vastuutaho: maa- ja metsätalousministeriö

Kosteikkojen perustamisesta ja kunnostamisesta on vastannut Suomen riistakeskuksen SOTKA-kosteikot -hanke, joka on osa laajempaa SOTKA – sorsalintujen tilan kohentaminen -hankekokonaisuutta. SOTKA-kosteikot-hankkeessa on kunnostettu kosteikkoja vesilintujen poikasille sopiviksi elinympäristöiksi ja samalla on pyritty myös vesiensuojeluhuötyyn. Lisäksi Suomen metsäkeskus on suunnitellut ja asettanut hankehakuun monitavoitteisia vesiensuojelukosteikkoja.

Vuonna 2023 valmistui kaikkiaan kolme suojelualueverkoston ulkopuolista lintukosteikkoa tai niiden kunnostusta, joista kaksi oli SOTKA-hankkeen toteuttamaa ja yksi Suomen metsäkeskuksen hanke (Kuva 4). Suomen riistakeskuksessa tuli henkilövaihdosten myötä katkos toiminnassa, mikä selittää heikkoa tulosta. Suojelualueiden ulkopuolisia lintukosteikkoja on tehty vuosina 2020–2023 yhteensä 47 kappaletta.

Käynnistetään vieraspetojen tehopyynti osalla toimenpiteessä 7. kunnostetuista kohteista

Kuva 5. Vieraspetojen tehopyyntikohteet vuonna 2023. Punaisella on merkitty Riistakeskuksen pyyntikohteet, sinisellä Metsähallituksen pyyntikohteet. Kuva: Kari Karhula, Riistakeskus.

Vastuutaho: maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö

Toimenpidettä toteuttaa Helmi-vieraspetohanke, joka käynnistyi vuonna 2021. Hanketta on toteutettu ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön yhteisrahoituksella. Maa- ja metsätalousministeriön rahoituksen osalta hanke on osa SOTKA-hankekokonaisuutta. Ympäristöministeriö puolestaan rahoittaa hankkeen pyyntilaittekustannukset ja vieraspetoryhmien korvaukset. Hankkeen käytännön toteutuksesta ovat vastanneet Suomen riistakeskus ja Metsähallituksen Eräpalvelut.

Vuonna 2023 vieraspetopyynti oli käynnissä 72 kohteella (Kuva 5). Kohteita on Oulun seudulta etelään rannikolla ja sisämaassa: Suomen riistakeskuksen 42 kohdetta sijaitsevat Manner-Suomessa ja etelärannikolla ja Metsähallituksen Eräpalveluiden 30 kohdetta länsirannikolla. Toimenpiteen tavoite, vieraspetopyynti 70 kohteella, saavutettiin vuonna 2022. Keski-Suomen Heinä-Suvanto oli myös jonkin aikaa toiminnan piirissä (73:s kohde), mutta toiminta loppui 2022 syksyllä. Vieraspetohanke on saanut jatkorahoituksen vuoden 2024 loppuun saakka.

Täydennetään linnuston rauhoitus- ja levähdysalueiden verkostoa vapaaehtoisin toimintamallein

Vastuutaho: maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö

Lintujen syysmuuton aikaisia levähdysalueita ovat toteuttaneet Suomen Metsästäjäliitto ja BirdLife Finland SOTKA-levähdysalueverkostohankkeessa. Levähdysalueverkosto tarjoaa linnuille laadukkaita ja häiriöttömiä syysaikaisia elinympäristöjä muuttoon valmistautumista varten. Samalla vesilinnut pysyvät pidempään lähellä kotialueitaan, kun kohteet keräävät muuttavia lintuja maisematasolla.

Vuonna 2023 uusia levähdysalueita sovittiin neljä kappaletta (Kuva 4). Levähdysalueita on perustettu vuosina 2020–2023 yhteensä 24 kappaletta. Levähdysalueiden yhteispinta-ala on 644 hehtaaria.

5.2.3 Perinnebiotooppien kunnostus ja hoito

Nostetaan hoidossa olevien perinnebiotooppien alaa

Vastuutaho: maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö

Helmi-ohjelman tavoitteena on nostaa hoidossa olevien perinnebiotooppien ala 52 000 hehtaariin. Toimenpiteen kokonaistulokseen lasketaan mukaan maatalouden ympäristösopimuksella, luonnonsuojelulain avustuksella sekä muilla rahoituksilla hoidetut kohteet, joiden tiedot on tallennettu ympäristöhallinnon SAKTI-järjestelmään.

Toimenpiteen toteutuksesta vastaavat ELY-keskusten E- ja Y-vastualueet sekä Metsähallituksen Luontopalvelut.

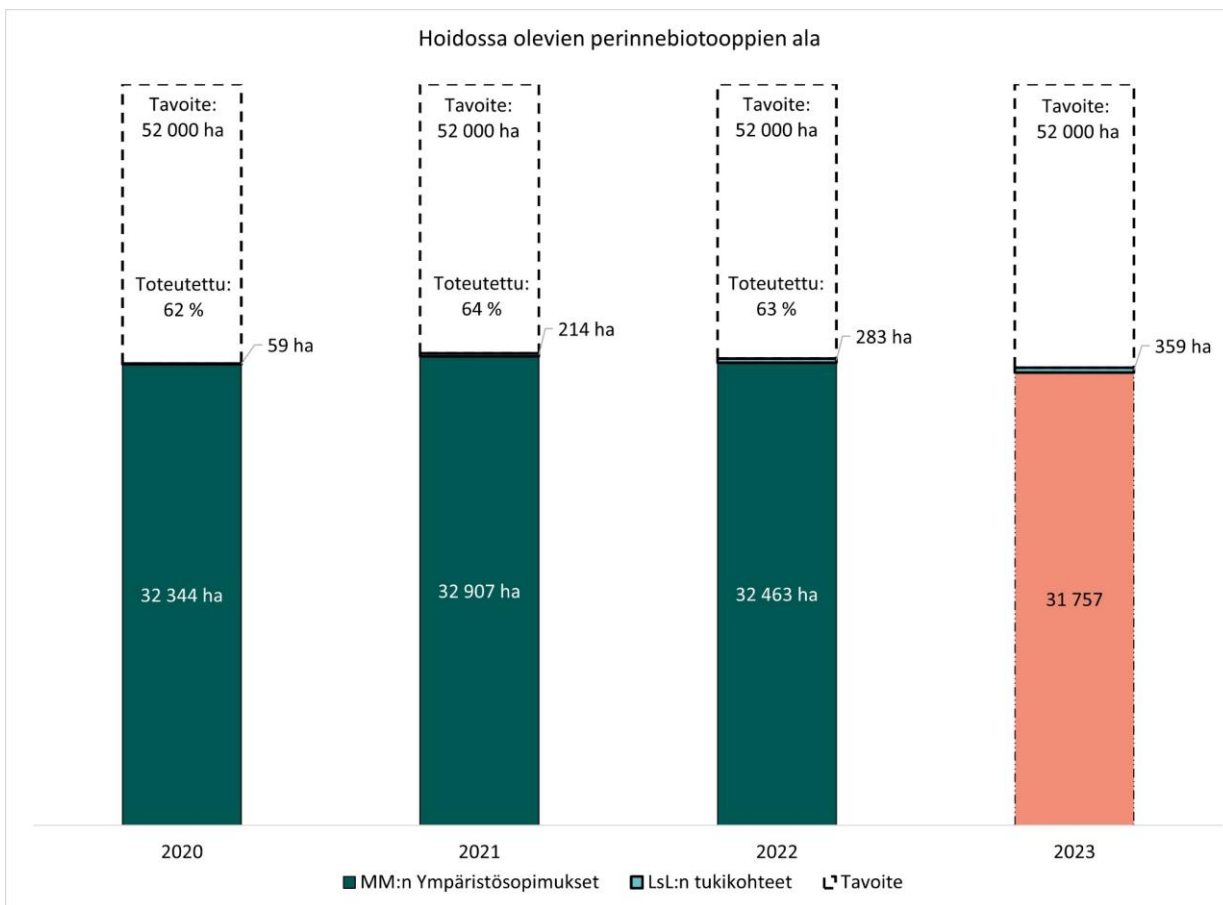
Muutos perinnebiotooppien tuloksen laskentatavassa 2023

Toimenpiteen tuloksen laskentapa on muuttunut aiempiin tulosraportteihin verrattuna. Vuosina 2021–2022 ei ole ollut käytettävissä tietoja maatalouden ympäristösopimusten pinta-aloista ja tulosluku arvioitiin lisäämällä ympäristöhallinnon toimenpiteet valtioneuvoston periaatepäätöksessä esitettyyn vuonna 2019 tiedossa olleeseen hoitokohteiden pinta-alaan (34 000 hehtaaria). Luku sisälsi ympäristötuen kohteet 33 100 ha sekä muut tiedossa olleet hoidetut kohteet. Tosiasiallisesti kuitenkin ympäristösopimusten määrä ja pinta-ala on vaihdellut vuosittain. Ympäristöhallinnon kohteiden osalta ei ole tehty vuosittaista selvitystä luonnonsuojelulain tuella tai muulla rahoituksella hoidossa olevista toistuvan hoidon kohteista, raportointi on käsittänyt vain vuosittaiset uudet kohteet.

Tässä raportissa on maatalouden ympäristösopimusten osalta tuloslukuina käytetty Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014–2020 vuotuisen täytäntöönpanoraportin tietoja (ajanjakso 1.1.2022–31.12.2022, seurantakomitean 7.6.2023 hyväksymä kertomus, lisätietoa ohjelman [verkkosivuilta](#)). Tulosluku on vuosittainen raportoitu tilanne 31.12. Myös ympäristöhallinnon luvuissa on epävarmuutta tietojärjestelmätallennusten viipeiden ja tallennuskoodausten vaihtelun vuoksi. Vuotuisia hoitotuloksia (toistuvat hoidot) on pyritty tarkentamaan tähän raporttiin; mutta luvut ovat edelleen suuntaa antavia (Kuva 6).

Tulosten tulkinnessa tulee ottaa huomioon myös se, että ympäristösopimusten pinta-ala vaihtelee jatkuvasti jossain määrin mm. katselmuksista aiheutuvien ja muiden sopimusalojen muutosten vuoksi.

Perinnebiotooppien hoidon tallennusohjeistusta ja raportointia tarkennetaan vuoden 2024 aikana.

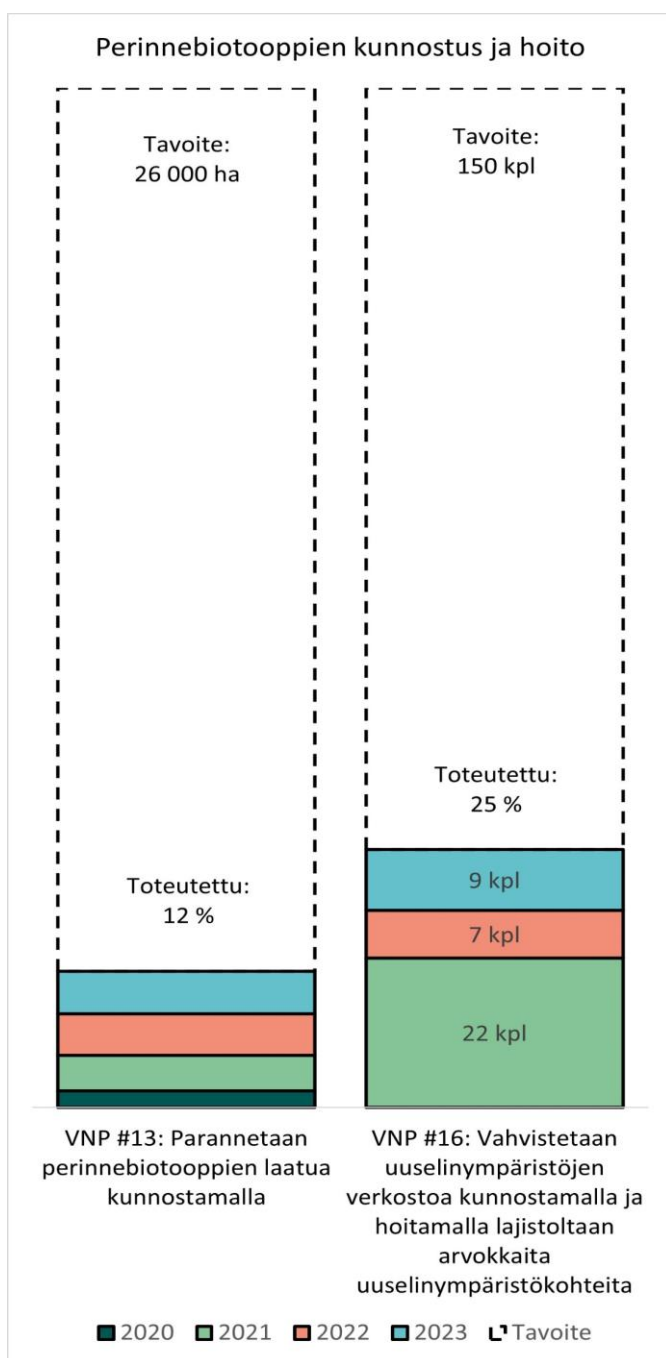
Kuva 6. Hoidossa olevien perinnebiotooppien alan kehitys 2019–2022. Kuvaajassa näkyy sekä maatalouden ympäristösopimuksilla hoidetut alueet (vihreä), sekä ELY-keskusten myöntämällä luonnonsuojelulain tuella ja muulla luonnonsuojelun rahoituksella hoidetut alueet (sininen). Vuodelta 2019 ei ole ympäristöhallinnon tietoja. Vuoden 2023 osalta on esitetty ympäristösopimusten haettu ala sekä ympäristöhallinnon toteutuneet toimenpiteet. Huom. haetusta alasta on jo yli 3000 ha hylätty, ks. teksti.

Perinnebiotooppien hoidon tulokset 2023

Perinnebiotooppien hoidon vuoden 2023 kokonaistulos päivittyy vasta myöhemmin (vuonna 2024 tai 2025), koska kaikkia maatalouden uuden ympäristötukikauden hakemuksia ei ole vielä katselmoitu ja tallennettu tietojärjestelmään raportin laadintavaiheessa.

Ympäristökorvaushakemusten pinta-ala oli vuonna 2023 yhteensä 31 757 hehtaaria ja katselmoinneissa oli tästä hyväksytty 6.4.2024 mennessä 15 905 hehtaaria (katselmoitu kaikkiaan 19 209 ha ja katselmoinneissa hylätty pinta-ala oli 3 305 hehtaaria eli noin 17 % katselmoitusta pinta-alasta). Luonnonsuojelulain tuella tai muulla rahoituksella tehtiin hoitotoimia vuonna 2023 359 hehtaarin alalla (Kuva 6), näistä uusia kohteita oli 190 hehtaaria.

Vaikka tarkkaa hoitotulosta vuodelta 2023 ei ole vielä saatavissa, voidaan todeta, että hoidossa olevien perinnebiotooppien pinta-ala on merkittävästi pienentynyt jo nyt tiedossa olevien hylättyjen kohteiden pinta-alan myötä. Verrattuna vuoteen 2022, jolloin hoidossa oli 33 005 hehtaaria, on alueiden pinta-ala pienentynyt lähes 4 200 hehtaaria alle 29 000 hehtaariin. Oletettavasti tulevissa tukihakemusten katselmoinneissa hylätään vielä osa kohteista. Vaikka ympäristöhallinnon rahoituksilla (luonnonsuojelulain tuki) hoidettujen kohteiden ala onkin hieman kasvanut, se ei riitä kompensoimaan ympäristökorvausalojen huomattavaa alenemaa.

Kuva 7. Perinnebiotooppien kunnostamisen ja hoidon eteneminen 2020–2023. Tarkkoja vuotuisia tuloksia VNP #13 osalta ei ollut vielä saatavissa.

vuoksi aiempina vuosina tulokseen laskettiin mukaan myös toistuvat hoidot samoilla kunnostuskohdeilla. Aiemmin ilmoitettu kokonaispinta-ala pieneni tämän vuoksi 408 hehtaaria.

Vuonna 2023 perinnebiotooppien kunnostusta tehtiin 1 079 hehtaarilla (Kuva 7). Tulokseen lasketaan mukaan sekä peruskunnostetut että täydennyskunnostetut kohteet. Vuonna 2023 peruskunnostuksia tehtiin noin 700 hehtaarilla ja täydennyskunnostuksia noin 300 hehtaarilla. Tulosluvut eivät sisällä Kunta- ja Järjestö-Helmissä tehtyjä perinnebiotooppien kunnostuksia, joita on karkeasti arvioiden noin 200–300 ha).

Parannetaan perinnebiotooppien laatua kunnostamalla

Vastuutaho: maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö

Toimenpiteessä parannetaan perinnebiotooppien laatua kunnostamalla kohteita ennen niiden ottamista hoitoon ja tekemällä tarvittaessa täydennyskunnostuksia hoidon jatkuessa.

Kunnostustoimia ovat raivaukset ja muut puuston ja kantojen poistot, maanpinnan käsittelyt, poltot ja aitojen rakentaminen. Lisäksi tarvittaessa voidaan kunnostaa tiestöä, siltoja ja rumpuja.

Tavoitteena on saada peruskunnostetut kohteet jatkuvaan hoitoon maatalouden ympäristösopimuksin.

Vuosina 2020–2023 perinnebiotooppien kunnostusta on tehty yhteensä 3 063 hehtaarilla. Kokonaistulokseen on korjattu Metsähallituksen tietojärjestelmäraportoinnissa 2020–2022 ollut virhe, jonka

Uusia yllä kuvatun virheen korjaavia vuosittaisia tuloksia ei ole raportin laadintahetkellä vielä saatu, joten vuoden 2023 todelliset tulokset ovat esitettyä pienemmät.

Virheen vuoksi myöskään kuvassa 7 ei esitetä vuosittaisia tuloksia. Perinnebiotooppien kunnostusten tallennusta ja raportointia tarkennetaan vuoden 2024 aikana.

Toimenpiteen toteutuksesta vastaavat ELY-keskukset ja Metsähallitus Luontopalvelut.

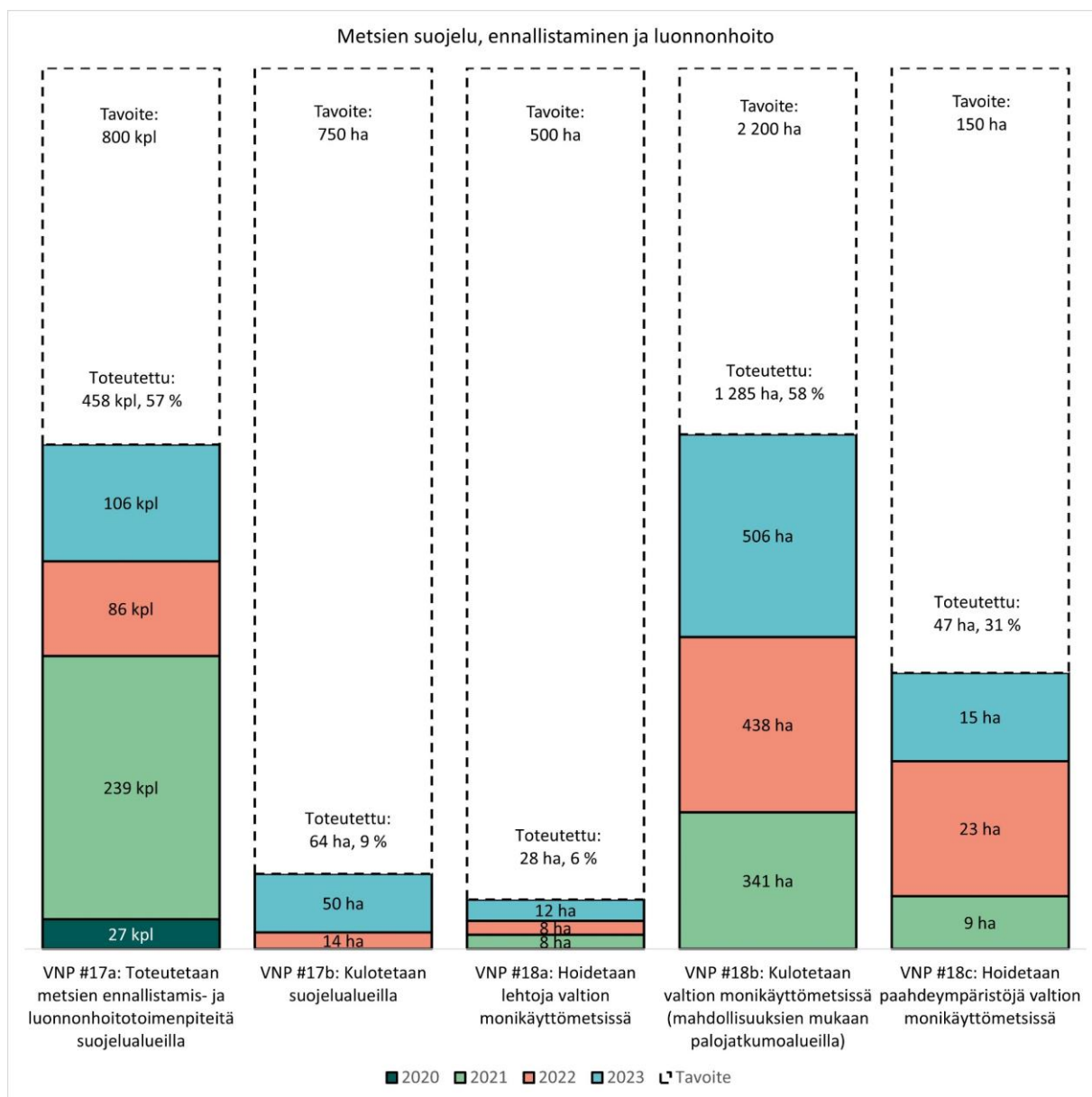
Vahvistetaan uuselinympäristöjen verkostoa kunnostamalla ja hoitamalla lajistoltaan arvokkaita uuselinympäristökohteita

Vastuutaho: ympäristöministeriö

Vuonna 2023 hoidettiin yhdeksää uutta kohdetta (Kuva 5). Hoitoja toistetaan tarpeen mukaan vuosittain tai harvemmin. Arvokkaiden uuselinympäristökohteiden hoitoa on tehty vuosina 2020–2023 yhteensä 38 kohteella. Toimenpiteistä vastaavat ELY-keskukset ja Metsähallitus Luontopalvelut.

5.2.4 Metsien suojele, ennallistaminen ja luonnonhoito

Kuva 8. Metsien suojele, ennallistamisen ja luonnonhoidon eteneminen 2020–2023.

Toteutetaan ennallistamis- ja luonnonhoito-toimenpiteitä suojelualueiden metsissä. Lisäksi tehdään kulutuksia 750 ha eli noin 100 kpl

Vastuutaho: ympäristöministeriö

Suojelualueiden metsien ennallistamis- ja luonnonhoitotoimenpiteitä toteuttavat ELY-keskukset ja Metsähallitus Luontopalvelut.

Vuonna 2023 tehtiin ennallistamisen ja luonnonhoidon toimia suojelualueiden metsissä 156 kohteella (Kuva 8). Kaikkiaan toimenpiteitä on tehty vuosina 2020–2023 yhteensä 458 kohteella.

Toimenpiteet ovat kohdistuneet laajaan kirjoon elinympäristöjä: kohteina on ollut jalopuumetsiä, metsäisiä dyynejä, lehtoja, puustoisia soita ja paahdeympäristöjä.

Vuonna 2023 tehtiin kulotuksia 50 hehtaarilla (Kuva 8). Kulustoimet ovat ennallistamispoltoja ja karuunnuttamiskulotuksia. Kaikkiaan kulotuksia on tehty vuosina 2020–2023 yhteensä 64 hehtaarilla.

Toteutetaan aktiivisia luonnonhoitotoimia valtion monikäyttömetsissä

Vastuutaho: maa- ja metsätalousministeriö

Metsähallitus Metsätalous Oy tekee valtion monikäyttömetsissä lehtojen hoitoa, kulotuksia ja paahde-elinympäristöjen hoitoa. Vuonna 2023 toimenpiteitä tehtiin yhteensä 533 hehtaarilla (Kuva 8). Kaikkiaan luonnonhoitotoimia on tehty vuosina 2020–2023 yhteensä 1 360 hehtaarilla.

Metsähallitus täydentää maastotarkastusten perusteella vuosina 2021–2022 alue-ekologista verkostoa. Metsähallituksen alue-ekologisen suunnittelun vaikuttavuus arvioidaan vuoden 2023 loppuun mennessä. Samalla selvitetään myös valtionmaiden metsiensuojelun tehostamistarpeet ja mahdollisuudet mukaan lukien EU:n biodiversiteetti-strategian monimuotoisuus-tavoitteiden vaatimukset valtion maiden osalta

Vastuutaho: maa- ja metsätalousministeriö

Metsähallitus Metsätalous Oy on täydentänyt maastotarkastusten perusteella alue-ekologista verkostoa vuosina 2021–2022. Alue-ekologisen verkoston tarkastelun tuoma lisäys oli kaikkiaan 13 880 hehtaaria.

Luonnonvarakeskus ja Suomen ympäristökeskus ovat tehneet Metsähallituksen alue-ekologisen suunnittelun vaikuttavuuden arvioinnin, joka valmistui vuonna 2023. Raportin osana tarkasteltiin myös valtion metsien suojelun tehostamistarpeita ja mahdollisuuksia. Skenaariolaskelmien avulla selvitettiin mahdollisen lisäsuojelun vaikutuksia metsien rakenteeseen ja hakkuumahdollisuuksiin.

Raportti: [”Metsähallituksen alue-ekologisen suunnittelun arviointi 2023”](#).

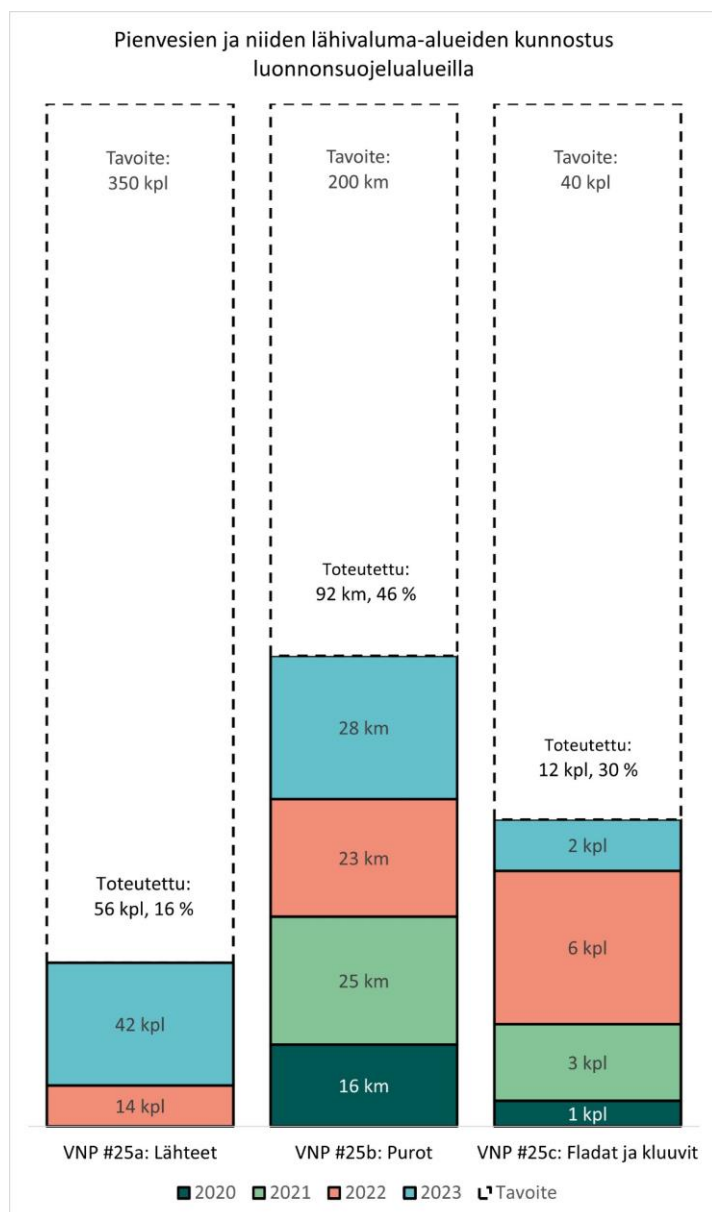
Perustetaan tukialueita luonnonsuojelualueiden läheisyyteen siten, että suojellaan kohteet säästöpuuhakuun jälkeen

Vastuutaho: ympäristöministeriö

Toimenpiteen kriteerien valmistelu jatkuu vuonna 2024 Suomen ympäristökeskuksessa yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Toimenpiteelle ei ole määrällistä tavoitetta.

5.2.5 Pienvesien ja rantaluonnon kunnostus ja hoito

Kuva 9. Pienvesien ja lähivaluma-alueiden kunnostamisen eteneminen suojelualueilla 2020–2023.

roelinympäristöjä, sekä kolme fladaa ja kluuvia (Kuva 10). Lisäksi palautettiin pienvesikohteen vaellusyhteys 18 kohteella (Kuva 8) ja tehtiin valuma-alueiden kunnostustoimia, joiden vaikutusala oli noin 2 700 hehtaaria. Lampia kunnostettiin yksi. Toimenpiteen toteutuksesta vastaavat ELY-keskukset ja Suomen metsäkeskus.

Kunnostetaan pienvesiä ja niiden lähivaluma-alueita luonnonsuojelualueilla

Vastuutaho: ympäristöministeriö

Toimenpiteessä on inventoitu kohteita, tehty hoitosuunnitelmia ja kunnostettu puroja, lähteitä, fladoja ja kluuveja suojelualueilla. Toimenpiteessä voidaan kunnostaa myös muita monimuotoisuuden kannalta merkittäviä pienvesikohteita.

Vuonna 2023 kunnostettiin 42 lähettä, 28 kilometriä puroja, sekä kaksi fladaa ja kluuvia suojelualueilla (Kuva 9). Lisäksi suojelualueilla kunnostettiin kaksi lampea. Toimenpiteen toteutuksesta vastaavat ELY-keskukset ja Metsähallitus Luontopalvelut.

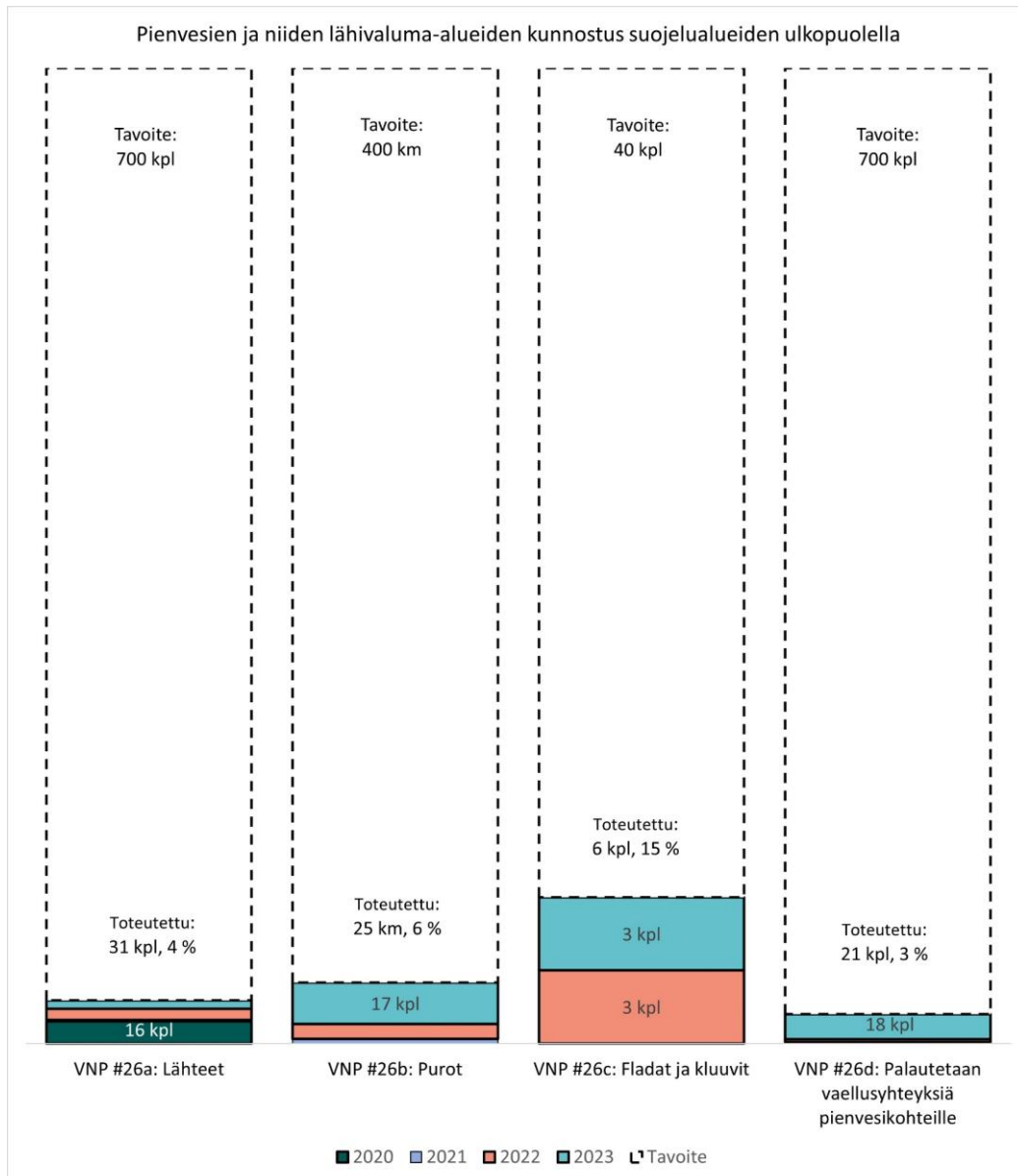
Kunnostetaan pienvesiä ja niiden lähivaluma-alueita suojelualueiden ulkopuolella

Vastuutaho: maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö

Toimenpiteessä on tehty hoitosuunnitelmia ja kunnostettu puroja, lähteitä, fladoja ja kluuveja sekä palautettu pienvesikohteen vaellusyhteyksiä. Toimenpiteessä voidaan kunnostaa myös muita monimuotoisuuden kannalta merkittäviä pienvesikohteita.

Vuonna 2023 kunnostettiin kuusi lähettä, 17 kilometrin pituudelta pu-

Pienvesien vaellusesteitä poistetaan osana valtion monikäyttömetsien luonnonhoitotoimia. Samalla tehdään purojen kunnostusta.

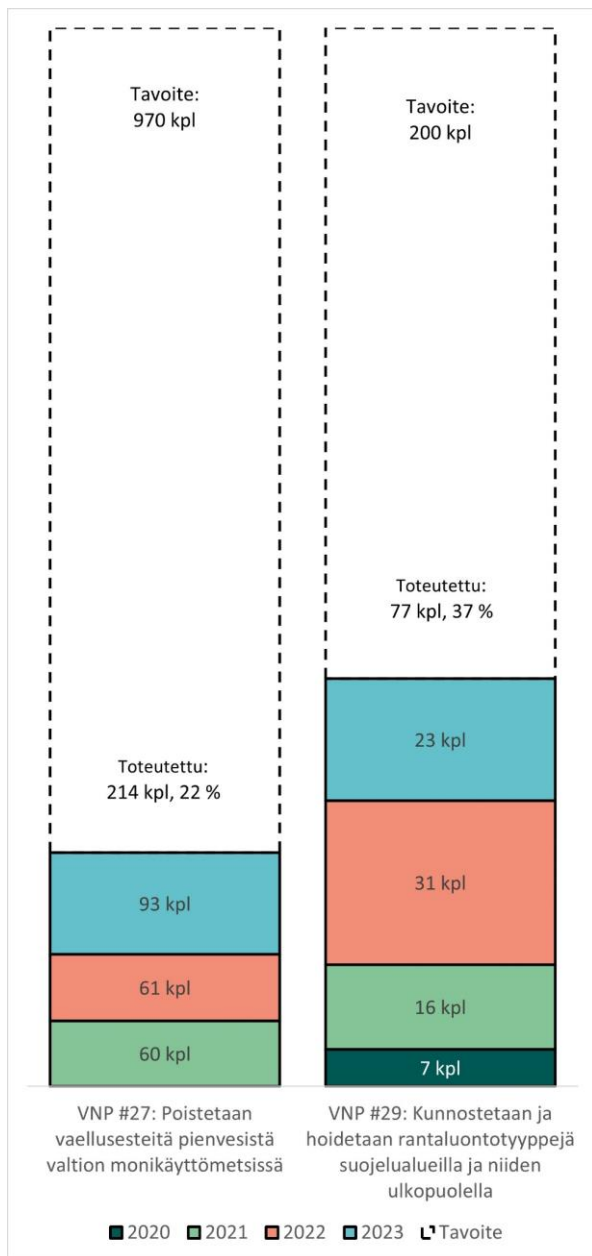

Kuva 10. Pienvesien ja lähivaluma-alueiden kunnostamisen eteneminen suojelualueiden ulkopuolella 2020–2023.

Vastuutaho: maa- ja metsätalousministeriö, Metsähallitus

Vaellusesteiden poistaminen voi tarkoittaa vaellusesteiden (esim. kalojen nousun estävät tie-
rummut, uitto- ja myllypadot) purkamista tai luonnonmukaisia läpikuluratkaisuja. Toimenpide tukee
virtavesiekosysteemien palautumista ja on edellytys nousukalojen ja jokihelmisimpukan tilan parane-
miselle.

Vaellusyhteyksien poistamista tehtiin vuonna 2023 yhteensä 93 kappaletta (Kuva 11). Vaellusesteitä
on poistettu vuosina 2020–2023 yhteensä noin 210 kappaletta. Toimenpiteen toteutuksesta valtion
monikäyttömetsissä vastaa Metsähallitus Metsätalous Oy. Vaellusesteen poistoiksi ei lasketa vahinko-
jen estämiseksi tehtävää majavapatojen purkua.

Kuva 11. Pienvesien vaellusesteiden poiston eteneminen valtion monikäyttömetsissä sekä rantaluontotyyppien kunnostamisen ja hoidon eteneminen 2020–2023. Kuvaajan ei ole merkitty vuotuisia tuloksia VNP #29 osalta tietojärjestelmäongelmien takia.

Selvitetään rantaelinympäristöjen tilaa ja kunnostustarpeita toimenpiteiden kohdentamiseksi

Vastuutaho: ympäristöministeriö

Rantaluonnon inventoinnit ovat kohdistuneet hiekkarantoihin, dyyneihin ja merenrantaniittyihin sekä niiden lajistoon.

Vuonna 2023 inventoitiin noin 320 hehtaaria rantaelinympäristöjä, pääasiassa hiekkarantoja. Vuosina 2020–2023 on inventoitu yhteensä noin 2 600 hehtaaria rantaelinympäristöjä. Inventoinnit ovat osin Metsähallituksen Luontopalveluiden yleisluontoisempia luontotyyppien määrittelyinventointeja ja osin ELY-keskusten tekemiä tarkempia rantakohtaisia inventointeja.

Toimenpiteen toteutuksesta vastaavat ELY-keskukset ja Metsähallitus Luontopalvelut.

Kunnostetaan ja hoidetaan rantaluontotyyppijä suojelualueilla ja niiden ulkopuolella

Vastuutaho: ympäristöministeriö

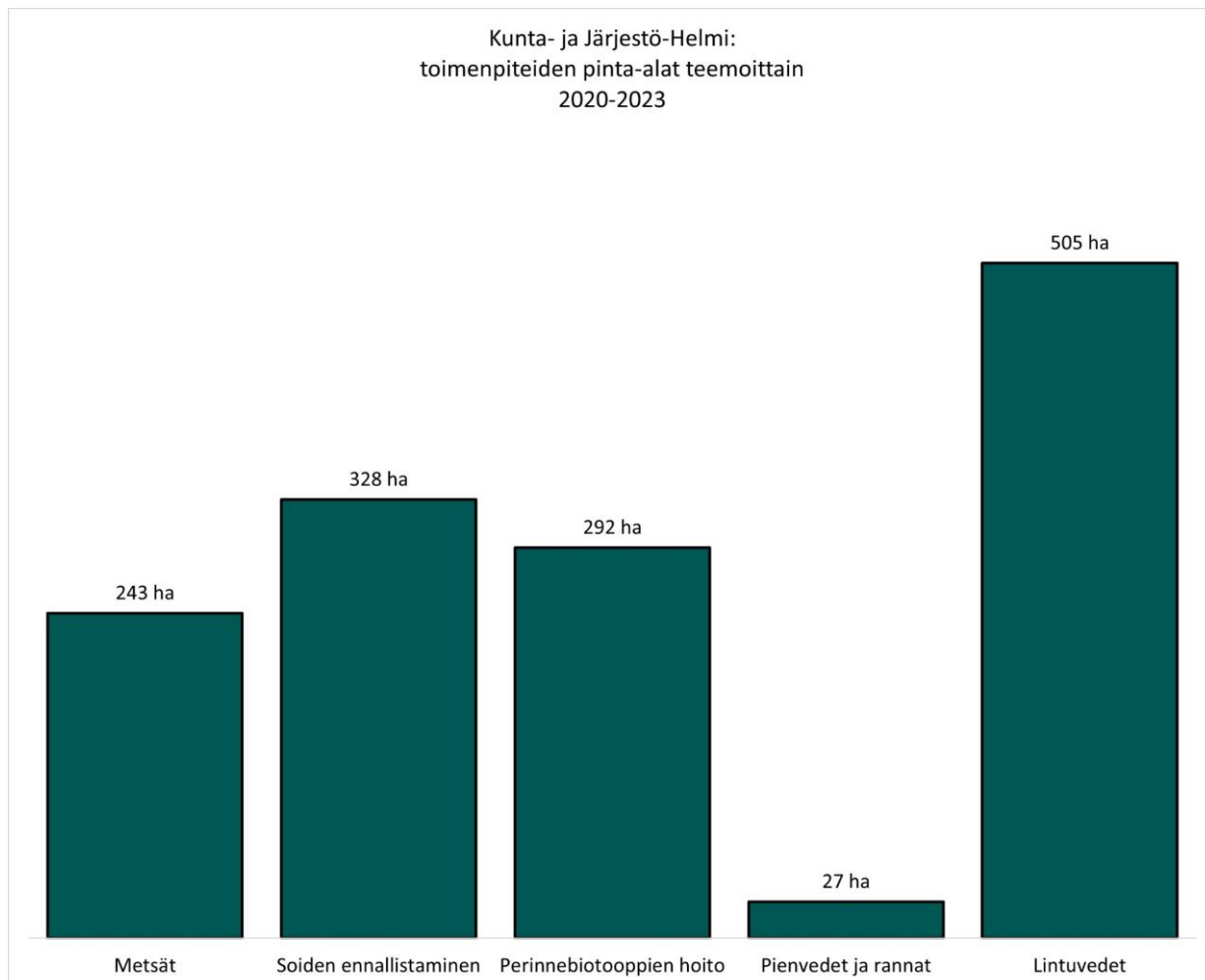
Vuonna 2023 rantaluontotyyppien kunnostusta tehtiin 23 kohteella (Kuva 11). Rantaluontotyyppien kunnostusta ja hoitoa on tehty vuosina 2020–2023 kaikkiaan 77 kohteella.

Kunnostustoimia ovat muun muassa puuston, pensaikon ja kantojen poisto sekä maaperän käsittelyt. Toimenpiteen toteutuksesta vastaavat ELY-keskukset ja Metsähallitus Luontopalvelut.

5.2.6 Kunta- ja Järjestö-Helmi

Vastuutaho: ympäristöministeriö

Kunta- ja Järjestö-Helmi-toimenpiteen tarkoituksena on laajentaa Helmi-ohjelman toimijajoukkoa ja lisätä ohjelman vaikuttavuutta. Kunta- ja Järjestö-Helmin toimenpiteille ei ole valtioneuvoston periaatepäätöksessä asetettu numeerisia tulostavoitteita. Avustusta myönnetään enintään 80 % toteutuneista hyväksyttävistä kustannuksista, erityisistä syistä avustus voi olla 95 %.

Kuva 12. Kunta- ja Järjestö-Helmin toimenpiteiden pinta-alat teemoittain 2020–2023. Kaikkien hankkeiden tuloksia ei vielä ole saatavissa tietojärjestelmästä.

Uudenmaan ELY-keskus vastaa keskitetysti hankehakujen järjestämisestä, avustuspäätöksistä, hankkeiden seurannasta ja neuvonnasta. Poikkeuksena tähän on vuoden 2020 hankehaku, josta vastasi ympäristöministeriö. Lisäksi Uudenmaan ELY-keskus vastaa myös hankkeiden tulosten tallentamisesta ympäristöhallinnon kuviotietojärjestelmään SAKTIin. Kunta- ja Järjestö-Helmin tehtäviin on palkattu kaksi työntekijää Uudenmaan ELY-keskukseen.

Kunta- ja Järjestö-Helmin avustushakuja on järjestetty vuosina 2020, 2021 ja 2022. Vuonna 2023 ei järjestetty uutta hakukierrosta (haku järjestettiin alkuvuonna 2024). Kaikkiaan 151 hankkeelle on myönnetty rahoitus (Liite 1), mutta kaikkiaan käynnistyneitä ja rahoitettuja hankkeita on ollut yhteensä 144, koska osa hankkeista on peruuntunut.

Avustuksen saaneet hankkeet toteuttavat kaikkia Helmin viittä teemaa (Kuva 12). Kuvassa 12 on esitetty valmistuneiden ja tietojärjestelmään tallennettujen hankkeiden tulokset. Kaikkien päättyneiden

hankkeiden tuloksia ei kuitenkaan ole vielä tallennettu, joten esitetyt tulosluvut ovat todellista alhaisemmat. Varsinaisten luonnonhoitotoimenpiteiden lisäksi hankkeisiin sisältyy myös kehittämis- ja koulutustoimintaa. Esimerkkinä tästä on Suomen vesistösaatiön mittava Pienvesi-Helmi-hanke vuosina 2022–2023, jossa laadittiin ohjeistusta sekä pidettiin maastokoulutuksia ja webinaareja varsinaisten kunnostusten lisäksi. Lisätietoa löytyy Pienvesi-HELMIn [verkkosivuilta](#).

Kuvassa 12 on esitetty SAKTI-tietojärjestelmään tallennettujen hankkeiden teemoittaiset tulokset. Tulos on suuntaa antava: valmistuneiden hankkeiden tuloksia on vielä tallentamatta merkittävä määrä. Lisäksi Kunta- ja Järjestö-Helmiin ei ole vielä tehty työkohteiden päällekkäisyyksiä huomioonottavaa tilannekuvaraporttia ja SAKTI-järjestelmästä otettuja tuloksia ei ole kohdekohtaisesti tarkistettu.

Vuonna 2023 valmistui 45 hanketta ja kaikkiaan hankkeita on vuoden 2023 loppuun mennessä valmistunut 92 kappaletta. Vuonna 2023 Kunta- ja Järjestö-Helmin hankkeiden avustuksiin käytettiin 2 930 970 euroa.

5.2.7 Helmi-keskittymät

Helmi-ohjelman periaatepäätöksen ensimmäinen toimenpide on Helmi-keskittymien (periaatepäätöksessä Helmi-alueiden) perustaminen. ELY-keskusten vetämät Helmin alueelliset yhteistyöryhmät valmistelevat ja ehdottavat keskittymiä Helmin valtakunnallisen seurantaryhmän hyväksyttäväksi. Helmi-keskittymät ovat alueellisen monimuotoisuuden kannalta tärkeitä seutuja, joilla on tunnistettu erilaisia tarpeita elinympäristöjen tilan parantamiseksi niin luonnonsuojelualueilla kuin niiden ulkopuolellakin. Keskittymille on laadittu kriteerit, jotka ohjaavat niiden valmistelua ja valintaa. Kaikki toiminta yksityismailla perustuu maanomistajien vapaaehtoisuuteen.

Tavoitteena on perustaa keskittymiä 30–50 kappaletta, vähintään yksi jokaiseen maakuntaan. Keskittymät voivat olla myös maakuntien yhteisiä. Keskittymiä ei rajata kartalle, vaan alueella tehtävät toimenpiteet muodostavat keskittymän. Keskittymän sijainti kartalla osoitetaan valtion maalle tai muulle suojelualueelle laitetulla keskipisteellä.

Keskittymien tarkoituksena on kohdentaa eri Helmi-elinympäristöjen teemakohtaisia toimenpiteitä vaikuttavasti ja kustannustehokkaasti usean toimijan yhteistyönä. Helmi-keskittymille voidaan kohdentaa myös muuta erillisrahoitusta tai hankkeita, mikä lisää niiden vaikuttavuutta.

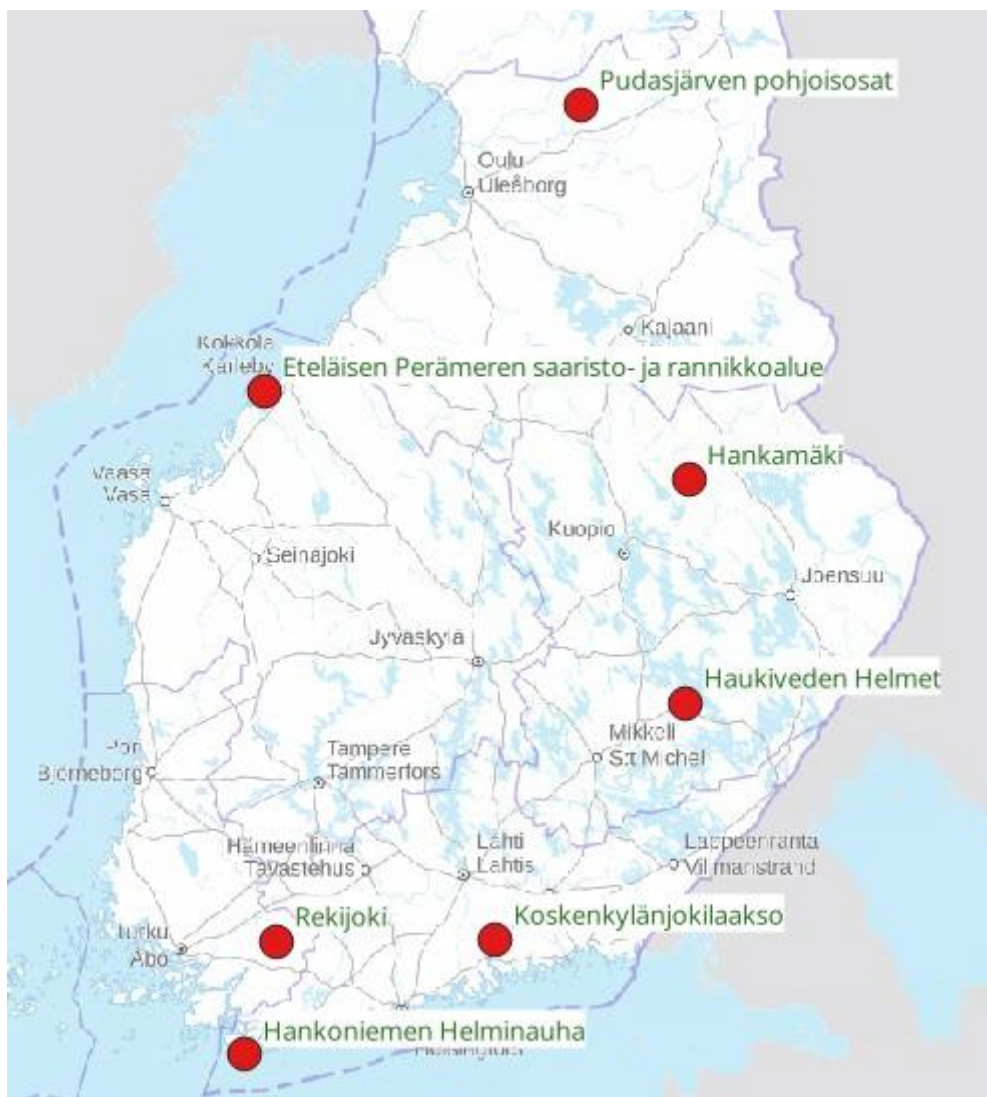
Helmi-keskittymien yhteydessä voidaan maanomistajan hakemuksesta selvittää myös vapaaehtoisen suojelun keinoja yhdessä ELY-keskuksen tai Suomen metsäkeskuksen kanssa.

Vuonna 2023 Helmi-ohjelman valtakunnallinen seurantaryhmä hyväksyi seitsemän Helmi-keskittymää (Kuva 13):

- Rekijoen Helmet, Varsinais-Suomi
- Hankamäen Helmi-keskittymä, Pohjois-Savo
- Koskenkylänjokilaakso, Uusimaa
- Hankoniemen Helminauha, Uusimaa
- Eteläisen Perämeren saaristo- ja rannikkoalue, Etelä-Pohjanmaa
- Haukiveden Helmet-keskittymä, Etelä-Savo
- Pudasjärven pohjoisosan Helmi-keskittymä, Pohjois-Pohjanmaa

Hyväksytyjen Helmi-keskittymien sijainnin osoittavat keskipisteet on tallennettu osaksi Helmin paikkatietoaineistoa. Keskipiste sijoitetaan ensisijaisesti valtion maalle.

Kuva 13. Vuonna 2023 hyväksytyt Helmi-keskittymät.

Helmin alueellisten yhteistyöryhmien ja keskittymien seuranta

Helmin alueellisten yhteistyöryhmien ja Helmi-keskittymien toiminnan seuraamiseksi Suomen ympäristökeskuksen HelMET-tukihanke teki vuoden 2023 lopulla webropol-kyselyn Helmin alueellisille ryhmille Helmi-keskittymien valmistelusta ja toteutuksesta sekä alueellisten yhteistyöryhmien toiminnasta. Kysely sisälsi asteikolla ”täysin samaa mieltä–täysin eri mieltä” arvioitavia väitteitä, monivalintakysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä. Vastaajia oli 154 ja vastauksia saatiin kaikista yhteistyöryhmistä ja keskittymistä. Päätuloksista koottiin esitys valtakunnalliselle seurantar ryhmälle. Omalle Helmin alueelliselle ryhmälle annettujen arvosanojen (4-10) keskiarvo oli 8- ja omalle keskittymälle annettujen arvosanojen keskiarvo oli 8+. Kysely on tarkoitus toistaa mahdollisesti vuosittain.

6 Tietopohja, seuranta ja tiedonhallinta

6.1 Selvitykset ja inventoinnit

6.1.1 Perinnebiotooppien päivitysinventointi

Perinnebiotooppien valtakunnallinen päivitysinventointihanke toteutettiin vuosina 2016–2023 ja vuonna 2021 se liitettiin osaksi Helmi-ohjelmaa. ELY-keskukset ja Metsähallitus toteuttivat inventoinnit: ELY-keskukset inventoivat pääasiassa yksityisten omistamia alueita ja valtion maiden inventoinneista vastasi Metsähallituksen Luontopalvelut. Yksityisillä suojelualueilla inventointeja ovat tehneet ELY-keskukset ja Metsähallitus sovittun työnjaon mukaisesti. Yksityismailla inventoinneista on sovittu etukäteen maanomistajien kanssa, ja heille on myös pyritty toimittamaan yhteenvedot inventoinnin tuloksista. Suomen ympäristökeskus valmistelee päivitysinventoinnista raporttia, joka julkaistaan vuoden 2024 aikana. Kaikkiaan projektin aikana 2016–2023 on inventoitu perinnebiotooppeja 5 889 kohdetta, yhteensä 33 262 hehtaaria. Helmi-ohjelman rahoituksella näistä on inventoitu 4 420 kohdetta, yhteensä 31 641 hehtaaria.

Vuonna 2023 inventointiin 331 kohdetta, yhteensä 5 373 hehtaaria. Inventointien tulokset on tallennettu ympäristöhallinnon kuviotietotietojärjestelmä SAKTI:in.

6.1.2 Muiden elinympäristöjen inventoinnit

Helmi-ohjelmassa inventointeja tehdään ensisijaisesti hoito- ja kunnostuskohteiden löytämiseksi ja toimien suunnittelemiseksi.

Poikkeuksena tästä lettosoiden inventointi on valtakunnallinen projekti, jossa pyritään löytämään ja inventoimaan valtaosa Suomen lettosoista ainakin Etelä- ja Keski-Suomessa. Pohjois-Suomessa lettojen määrä ja pinta-ala on suurempi, eikä kaikkia kohteita pystytä hankkeen aikana inventoimaan. Inventoiduista kohteista valitaan myös ennallistettavia kohteita.

Taulukko 8. Vuonna 2023 toteutetut muiden elinympäristöjen inventoinnit.

Teema	Inventointimäärä	Huomioitavaa
Lettosuot	11 952 ha	
Muut suot	7 646 ha	
VESPA-kohteet	45 kpl	
Linnustoselvitykset	64 kpl (SPA-alueet)	+ 1 kpl muilla arvokkailla alueilla.
Muut selvitykset lintuvesillä	29 kpl	+ 1 kpl muilla arvokkailla alueilla.
Purot	304 km/ 334 kpl	
Lähteet	58 kpl	
Lammet	7 kpl	
Fladat ja kluuvit	35 kpl	
Rannat	210 kpl	Sis. ELY-keskusten tarkemmat inventoinnit, ei MHLP:n luontotyyppi-inventointeja.

Taulukko 9. ELY-keskusten ja Metsähallituksen inventoinnit vuosina 2020–2023. Tulokset pyöristetty lähimpään saataan tai kymmeneen hehtaariin riippuen toimien mittakaavasta.

ELY-keskusten inventoinnit (ha) 2020–2023				
Vuosi	2020	2021	2022	2023
Metsät	7 400	6 800	410	
Perinnebiotoopit	8 600	6 700	1 900	
Pienvedet	160	240	120	110
Rantaluonto	130	210	1 500	100
Suot	0	2 900	9 600	12 000
Metsähallituksen inventoinnit (ha) 2020–2023				
Vuosi	2020	2021	2022	2023
Metsät	10 600	28 000	12 500	
Perinnebiotoopit	1 600	5 300	2 700	
Pienvedet	< 10	40	80	4 260
Rantaluonto	180	570	0	220
Suot	0	28 000	17 000	7 600

6.2 Seurantojen kehittäminen

Ympäristöministeriön hallinnonalalla on kehitetty hoito- ja ennallistamistoimenpiteiden seuranta.

Vuonna 2023 viimeisteltiin jokaista Helmi-elinympäristöä koskevat inventointi- ja toteumaseuranta-kortit. Korteissa esitetään vähimmäisvaatimukset laji- ja luontotyyppi-inventoinneille ennen hoitotoimiin ryhtymistä sekä toteutettujen toimenpiteiden jälkeiselle tiedonkeruulle toteutuksen onnistumisen arvioimiseksi. Lisäksi korteissa listataan inventoinneissa ja toteumaseurannoissa käytettävät ohjeet ja oppaat sekä määritellään tietojen tallennuspaikat tietojärjestelmissä ja niihin liittyvät tallennusohjeet. Ohjekorttien käytöstä ja kehittämistarpeista toteutettiin kysely ympäristöhallinnon asiantuntijoille syksyllä 2023 ja saatujen vastausten perusteella korttien sisältöä paranneltiin. Kyselyn perusteella todettiin tarve koota eri teemojen ohjeet ja oppaat sekä muu tarvittava sisältö saataville samaan paikkaan useiden eri virtuaalityötilojen ja -alustojen sijaan (ks. Helmi-ohjekeskus kohdasta 7.4.)

6.2.1 Tekninen seuranta (hoitoseuranta)

Helmi-ohjelman toimenpiteiden tekninen seuranta on määritelty toteumaseurantakorteissa (ks. ed. kpl 6.2.). Teknisellä seurannalla varmistetaan toimenpiteen tekninen onnistuminen. Seurannan tulokset tallennetaan SAKTI-tietojärjestelmään.

6.2.2 Vaikuttavuusseuranta

Toimenpiteiden ekologisen vaikuttavuuden seuranta perustuu pitkäaikaisiin seurantoihin, joita on tehty jo pidempään lähinnä soilla (soiden seurantaverkosto, Metsähallituksen Luontopalvelut). Jonkin verran seurantoja on tehty myös metsissä, mutta ei yhtä systemaattisesti. Pitkäaikaisten ekologista vaikuttavuutta mittaavien seurantojen toteuttaminen on ollut resurssisyistä haasteellista.

Suoseurantojen kehittäminen

Suoseurantoja kehitettiin erityisesti vuonna 2023 päättyneessä Metsähallituksen ja Luken yhteistyönä toteutetussa *Ennallistettujen soiden tilan seurannan kehittäminen* -hankkeessa. Hankkeessa selvitettiin minkälaiset hydrologiset, ekologiset ja kaukokartoitusseurantamenetelmät ovat toimivia vesienpalautuskohteiden seurannassa ja voidaanko kaukokartoitusaineistojen avulla seurata perinteisen ennallistamisen (ojien täyttäminen ja patoaminen) onnistumista. Hankkeen tarkempi kuvaus löytyy Hankkeet-osiosta (kappale 8, Helmi-ohjelmaa tukevat hankkeet).

Pienvesien seurannan kehittäminen

Vuonna 2023 pienvesien seuranta kehitettiin Helppi-tukihankkeen ohjauksessa. Tukihankkeen painopiste oli kunnostusten suunnittelun ja toimeenpanon tukemisessa sekä kunnostusten laajentamisessa eri luontotyyppeihin. Tarkemmat tiedot Helppi-hankkeen toimenpiteistä löytyy Hankkeet-osiosta (kappale 8, Helmi-ohjelmaa tukevat hankkeet).

Hankkeessa tehtiin taustaselvitys purokunnostusten ekologisen seurannan aloittamiseksi. Seuranta-verkostosuunnitelma viimeistellään vuonna 2024.

Lisäksi hankkeessa aloitettiin vuonna 2020 valmistuneen PUROHELMi-mallin ennusteiden parantamiseksi tilastollisen mallin kehitys tierumpujen esteellisyyden tunnistamiseksi. Lisäksi tarkasteltiin mahdollisuutta hyödyntää uusia paikkatietoaineistoja purojen luonnontilaisuuden ennustamisessa. Työ viimeistellään vuonna 2024.

Lintuvesien seurannat

Vuonna 2023 tehtiin 39 SPA-alueella lintulaskennat, jotka käsittivät yhteensä 122 erillistä lintuvesialuetta. Vuonna 2024 tullaan laskemaan noin 80 kohteen linnusto. Tietoja käytetään syksyllä aloitettavaan lintuvesien kunnostuksen vaikuttavuusseurannan analysointiin. Lintuvesien osalta vuosittain seurattavia kohteita ovat olleet vieraspetojen tehopyyntikohteet ja hoitokalastuskohteet. Muilla kunnostus- ja hoitokohteilla linnustoseuranta tehdään 3–5 vuoden välein. Vuonna 2024 lasketaan myös sellaisia suojeluverkoston lintuvesiä, joilla ei ole tehty kunnostustoimia Helmi-ohjelman aikana. Näiden kohteiden tietoja käytetään vaikuttavuusarvioinnissa verrokkietuna yhdessä Luonnontieteellisen keskusmuseon (LUOMUS) suojeluverkoston ulkopuolisten kohteiden tietojen kanssa.

SOTKA-hankkeen seurannat

SOTKA-hankkeessa tehdään kosteikoita, rakennetaan levähdysalueverkostoa, kunnostetaan soita ja valuma-alueita sekä pyydetään pienpetoja. SOTKA-hankkeeseen kuuluu kolme Helmi-ohjelmaa toteutavaa osahanketta: SOTKA-kosteikot, SOTKA-levähdysalueet, Helmi-vieraspedot. SOTKA-kosteikkoja oli vuonna 2023 yhteensä 149 kappaletta, joilla kaikilla on vuosien 2020–2023 aikana tehty lintulaskenta vähintään yhtenä vuotena ja valtaosalla kahtena vuotena.

SOTKA-hankkeessa seurataan toimenpiteiden vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta. Tutkimuksesta toteuttamisesta vastaavat Luonnonvarakeskus, Turun yliopisto, Helsingin yliopisto sekä Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS. Tutkimuksessa hyödynnetään lintulaskentoja ja pienpetoseurannan tuloksia.

Tarkempi kuvaus Luonnonvarakeskuksen hankkeesta ks. kosteikkojen perustamisen ja vesistöjen kunnostamisen vaikutusten arviointi kpl 8.4.

Kappaleessa 8.5. on kuvattu tarkemmin Poistaa vai huijata -vieraspetotorjunnan vaikuttavuuden seurantahanke.

SOTKA-hankkeen verkkosivut: [SOTKA-hanke](#). SOTKA-tutkimus: [Tutkimus - Maa- ja metsätalousministeriö \(mmm.fi\)](#)

Perinnebiotooppien seuranta

Metsähallituksen Luontopalvelut seuraa perinnebiotooppien hoidon vaikutuksia eliölajeihin muun muassa valtakunnallisen perinnebiotooppien seurantaverkoston avulla. Verkostoon on valittu kohteita eri perinnebiotooppityypeistä ja hoitotavoista. Seurattavat perinnebiotooppityypit ovat tuoreet niityt, puustoiset perinnebiotoopit, nummet ja merenrantaniityt. Nykyään seuranta keskittyy pääosin putkikasveihin. Verkostoon kuuluu myös hoitamattomia aloja.

7 Koulutus, oppaat ja ohjeistus

7.1 Koulutus

Helmi-ohjelmassa on panostettu laajasti erityisesti ympäristöhallinnon koulutuksiin, joista merkittävimmän tiedonvälitys- ja koulutuskanavan ovat muodostaneet eri elinympäristöteemojen virtuaaliset Teams-kahvilat. Helmin eri teemojen kahviloissa on tarjottu koulutusta ja tietoisuuksia mm. valtioneuvoston kisaäänöksistä, julkisista hankinnoista, lajisto- ja kulttuuriperintöarvojen huomioimisesta kunnostustöiden yhteydessä ja kunnostettavien kohteiden priorisoinnista. Lisäksi on järjestetty käytännön työtä tukevia inventointi- ja kunnostuskoulutuksia sekä työpajoja. Kahviloiden toiminta on kuvattu kappaleessa 2.4.4.

Kahviloiden lisäksi on järjestetty teemakohtaisia koulutustilaisuuksia niin maastossa, kuin etä- ja läsnäolo-koulutuksina.

Ympäristöhallinnon Helmi-ohjelmassa toteuttamat toimenpiteet tallennetaan Metsähallituksen Luontopalveluiden suojelualueiden kuviotietojärjestelmään (SAKTI). Syksyllä 2023 toteutettiin kysely ympäristöhallinnon SAKTI-käyttäjille. Kyselyn perusteella Metsähallitus täsmensi tallennus- ja tiedonhallintaohjeistusta ja järjesti erityisesti Helmi-kohteisiin ja -tietoihin keskittyneitä SAKTI-käyttäjäkoulutuksia.

Vuonna 2023 järjestettiin myös tilaisuuksia ja maastokoulutuksia, joissa jaettiin tietoa eri teemoihin liittyvistä aiheista. Aihealueet kattoivat mm. lintuvedet, vieraspedot, vesistö-kunnostukset ja vesien palautukset, pienvesien ja rantojen hoidon, letot, perinnebiotoopit sekä metsät. Tarkemmat koulutustiedot löytyvät ”Helmi-tilaisuudet ja koulutukset 2023” -kohdasta (kappale 11).

Kuva 14. Kulotettua metsää Komion luonnonsuojelualueella Hämeessä. Kuva: Tupuna Kovanen.

7.2 Luotu - Luonnonhoidon tulevaisuuden tekijät -hanke

Suomen metsäkeskuksen ja Työtehoseuran koordinoimassa Luotu - Luonnonhoidon tulevaisuuden tekijät -hankkeen toimenpiteillä parannetaan erityisesti osaamista Helmi- ja METSO-ohjelmien elinympäristöjen kunnostus- ja hoitotöiden sekä vesiensuojelun suunnittelussa ja toteutuksessa. Luotu-hankkeen työpaketit koostuvat luonnonhoidon yritysten ja suunnittelijoiden osaamis- ja koulutustarvekaritoituksista, monipuolisen koulutusmateriaalin tuottamisesta, pilottikoulutusten toteuttamisesta sekä viestinnästä. Luotu-hanke on pilottiluonteinen hanke ja sen toimenpiteitä jatketaan sekä täydennetään osana vuonna 2024 käynnistynyttä Priodiversity LIFE- hanketta.

Luotu-hankkeen verkkosivut: [Luotu - Luonnonhoidon tulevaisuuden tekijät](#).

7.3 Oppaat ja ohjeistus

Helmi-ohjelman luonnonhoidon ja ennallistamisen oppaiden laadintaa koordinoi ympäristöhallinnossa ympäristöministeriön, Suomen ympäristökeskuksen ja Metsähallituksen Luontopalveluiden yhteinen ennallistamis- ja hoito-oppaiden koordinaatioryhmä. Kunkin oppaan valmistelua on ohjannut oma ohjausryhmänsä.

Rannikon pienvesien opas

Rannikon fladojen ja kluuvien kunnostusta käsittelevän oppaan sisältö valmistui vuonna 2023 ja opas on julkaistu vuonna 2024 (suomen- ja ruotsinkieliset versiot). Työn koordinaatiosta on vastannut Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus.

[Rannikon pienvesien kunnostusopas: Fladat, kluuvifladat ja kluuvit, sekä niiden laskupuot. Roininen, Jussi-Tapio. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus, 03 / 2024.](#)

[Restaureringsguide för kustens småvatten: Flador, gloflador och qlon samt deras utloppsäckar](#)

Lähteikköjen kunnostusopas

Lähteikköjen kunnostusopas valmistui sisällöllisesti vuonna 2023 ja opas julkaistiin vuonna 2024. Oppaan valmistelusta vastasi Pohjois-Savon ELY-keskus. Samalla julkaistiin myös opas lähteikköjen pohjaeläimistä.

[Lähteikköjen ennallistamisopas. Eskelinen, Iina; Juutinen, Riikka. Pohjois-Savon ELY-keskus, 2023.](#)
[Lähteikköjen pohjaeläimet. Ilmonen, Jari. Pohjois-Savon ELY-keskus 2023.](#)

Hiekkarantojen kunnostusopas

Sisämaan hiekkarantojen kunnostusoppaan valmistelusta on vastannut Pohjois-Savon ELY-keskus. Oppaan sisältö valmistui vuonna 2023 ja opas on julkaistu 2024:

[Helmi – sisävesien hiekkarantojen kunnostusopas. Rudnäs, Rasmus. Pohjois-Savon ELY-keskus, 2023.](#)

Soiden ennallistamisopas

Soiden ennallistamisoppaan päivitystyö käynnistettiin työpajalla 26.9.2023. Työtä koordinoidaan Suomen ympäristökeskuksen Helmin ja METSON tukihankkeessa (HelMET), ja opas on tarkoitus julkaista Metsähallituksen Luontopalveluiden julkaisusarjassa 2025.

Metsien ennallistamisopas

Metsien luonnonhoidon ja ennallistamisen oppaan päivitystyötä pohjustettiin Suomen ympäristökeskuksen HelMET- tukihankkeen ja Metsähallituksen Luontopalveluiden järjestämässä asiantuntijoiden työpajassa 25.9.2023, mutta itse oppaan jatkovalmistelu päätettiin resurssisyistä siirtää vuoteen 2025.

VESPA-opas

Vesipalautus suojeleusoille -opasta valmisteltiin Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen koordinoimassa työryhmässä, jossa oli edustettuna ELY-keskuksen, Metsähallituksen Luontopalveluiden, Suomen metsäkeskuksen ja Tapion asiantuntijat. Opas julkaistaan vuonna ELY-keskusten julkaisusarjassa 2024.

Tulvametsien ja metsäluhtien opas

Vuonna 2023 aloitettiin METSO-ohjelman luonnonhoidon hankerahoituksella kootun potentiaaliset tulvametsät ja metsäluhdet -hankkeen (Potut) vuonna 2021 tehdyn julkaisemattoman raportin päivitystyö. Uusimmalla tiedolla päivitetty raportti julkaistaan vuonna 2024.

Lintuvesien kunnostusopas

Lintuvesien kunnostusoppaan rantaniitty- ja pesimäsaarten tekstit päivitettiin ja opas vietiin uudistuneelle ymparisto.fi-sivustolle: [Pesimäsaaret-osio.](#)

Pienvesien seurannan ja ennallistamisen ohjeistus

Varsinaisten yllä kuvattujen pienvesioppaiden laadinnan lisäksi Kunta- ja Järjestö-Helmin rahoituksella toteutetussa Suomen vesistösaatiön koordinoimassa Pienvesi-HELMI-hankkeessa kehitettiin pienvesien kunnostukseen ja inventointeihin liittyvää ohjeistusta.

Hankkeessa koottiin kansalaisille suunnattu tietopaketti pienvesien tunnistamisesta, tarkkailusta ja seurannasta. Lisäksi hankkeessa ennallistetuista 12 kohteesta (lähteiköt, purot) koottiin esimerkkikortit. Hanke julkaisi myös ohjeita maatalouspurojen inventointiin. Lisäksi tekeillä ovat opas lampien inventointiin sekä opas pohjavesivaikutteisten lajien tunnistamiseen.

[Hankkeen materiaalit: Pienvesi-HELMI - Suomen vesistösaatio \(vesistosaatio.fi\)](https://www.vesistosaatio.fi)

Suomen ympäristökeskuksen Pienvesi- ja rantaluontoverkostohanke (Helppi) laati kunnostusten priorisointiperiaatteet eri pienvesi- ja rantaelinympäristöille (purot, lähteet, fladat ja kluuvit sekä järvien hiekkarannat) yhteistyössä ELY-keskusten ja Metsähallituksen Luontopalveluiden kanssa. Materiaalit on tallennettu Suomen ympäristökeskuksen HELMI-pienvedet ja rantaluonto-Teamsin aineistoihin.

Oppaiden verkkoportaalin kehitystyö

Helmi-ohjelmassa on tunnistettu tarve koota luonnonhoidon ja ennallistamisen oppaat keskitetyksi saataville. Tätä edistämään käynnistettiin vuonna 2023 ympäristöministeriön tilaamana verkko-opasportaalin konseptin kehitystyö yhteistyössä ympäristöministeriön ja konseptin tuottavan GoFore Oy:n kanssa. Työ valmistui keväällä 2024. Tämän jälkeen kehitystyö jatkuu Priodiversity Life-hankkeessa.

7.4 Helmi-ohjekeskus (perustaminen 2024)

Ympäristöhallinnossa Helmi-ohjelmaa toteuttavat ympäristöministeriön lisäksi Metsähallituksen Luontopalvelut, ELY-keskukset ja Suomen ympäristökeskus, joilla kaikilla on omat virtuaaliset Teams-työtilansa, lisäksi erityisesti ympäristöministeriöllä ja Suomen ympäristökeskuksella on omia ja jaettuja Tiimeri-työtiloja. Osa aihekohtaisista työtiloista on useiden toimijoiden (osin myös hallinnon ulkopuolisten toimijoiden) yhteiskäytössä. Helmi-ohjelman tarpeisiin luotua yhteistä virtuaalista viestinnän ja ohjelman aineistojen tallennuspaikkaa ei kuitenkaan ole ollut, mikä on hankaloittanut ohjelman koordinaatiota ympäristöhallinnossa. Helmi-ohjelmassa tai sen tarpeisiin laadittujen ohjeiden, oppaiden ja muiden sisältöjen löydettävyyden sekä ohjelman sisäisen viestinnän parantamiseksi aloitettiin kaikille ympäristöhallinnon toimijoille yhteisen Helmi-ohjekeskuksen suunnittelu syksyllä 2023. Teams-ympäristöissä toimivaan ohjekeskukseen keskitetään Helmin yleinen sisäinen tiedotus ja pyritään tallentamaan ajantasaiset versiot tarvittavista materiaaleista sekä mahdollistamaan niihin liittyvä keskustelu, tiedonvaihto ja neuvonta. Ohjekeskus julkaistaan Suomen ympäristökeskuksen Teams-ympäristössä alkukesällä 2024.

8 Helmi-ohjelmaa tukevat hankkeet

8.1 Käynnissä olevat Helmi-ohjelmaa tukevat hankkeet

Helmi-ohjelman toteuttamista, kehittämistä ja seurantaan tukee useampi tutkimushanke, joista on alla tarkemmat hankekuvaukset. Hankkeita rahoittavat ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö.

Käynnissä olevia hankkeita ovat:

- Ennallistettujen soiden seurantahanke (2021–2023)
- Sorsalintujen tilan kohentaminen (SOTKA)-hanke
- SOTKA-tutkimushanke: Kosteikkojen perustamisen ja vesistöjen kunnostamisen vaikutuksen arviointi
- SOTKA-tutkimushanke: Poistaa vai huijata – vieraspetotorjunnan vaikuttavuuden seuranta
- Pyrstö – Lyhyen aikavälin vaikutukset puroluontoon soiden ennallistamisen ja uomakunnostuksien jälkeen (2021–2023)
- Luonnonhoidon tulevaisuuden tekijät (Luotu)
- Lehtokeskusalueiden luontohelmet-hanke
- Helmin ja METSON seuranta, kehittäminen, hankekoordinaatio ja viestintä (HelMET)
- Lintuvesiteeman tukihanke
- Helmi-ohjelman pienvesi- ja rantaluontoverkosto -hanke (Helppi)

8.1.1 Ennallistettujen soiden seurantahanke (2021–2023)

Kirjoittajat: Santtu Kareksela (Metsähallitus Luontopalvelut), Aleksi Räsänen (Luonnonvarakeskus)

Vuonna 2023 saatiin päätökseen Metsähallituksen ja Luken yhteistyönä toteutettu *Ennallistettujen soiden tilan seurannan kehittäminen* -hanke. Selvitimme hankkeessa, minkälaiset hydrologiset, ekologiset ja kaukokartoitusseurantamenetelmät ovat toimivia vesienpalautuskohteiden seurannassa ja voidaanko kaukokartoitusaineistojen avulla seurata perinteisen ennallistamisen (ojien täyttäminen ja pautoaminen) onnistumista.

Vesienpalautuskohteiden seurantaan pilotoitiin kahdeksalla suolla Pohjois-Pohjanmaalla ja Pohjois-Savossa vuosien 2021–2023 aikana. Maastopilotoitien lisäksi vesienpalautuksen seurantamenetelmien kehitystyötä tehtiin asiantuntijoiden kanssa työpajoissa mm. käyttötarkoitusta ja toteutettavuutta yhdessä tarkastellen. Lisäksi testasimme satelliittikuvamenetelmien soveltuvuutta märkyyden ja kasvillisuuden muutosten seurantaan perinteisen ennallistamisen kohteilla. Hoitoseurantojen (ennallistamistoimenpiteiden onnistumisen seuranta) teknisemmän menetelmäkehityksen lisäksi

tarkastelimme hoitoseurantojen hyödynnettävyyttä ja tehokkuutta ja näitä tuloksia käytetään vuonna 2024 soiden ennallistamisoppaan uuden version työstämisessä.

Vesienpalautusseurannan osalta saimme hyviä tuloksia optisten satelliittikuvien sekä multispektri- ja lämpökameradronekuvien hyödyntämisestä soiden märkyyden maantieteellisen ja ajallisen vaihtelun mallintamisessa. Sen sijaan perinteisillä maastomenetelmillä, eli vedenpinnan tason mittauksilla ja kasvillisuusruutuinventoinneilla, saadut tulokset olivat epävarmempia, johtuen mm. kohteiden heterogeenisyydestä ja toisaalta vaikutusten paikallisen ilmenemisen vaikeasta ennustettavuudesta kohteiden sisällä. Maastomenetelmien osin epäonnistunut pilotointi toi kuitenkin arvokasta tietoa seuranta-koalojen sijoittelun haasteellisuudesta, seurantoihin soveltuvien kohteiden vähäisyydestä ja esimerkiksi vedenpinnan tasoa mittaavien loggereiden laitteisto-ongelmista. Jatkossa vesienpalautuksen vaikutusten todentamiseen tarvittaisiin rimpinevoille suunnattu systemaattinen seurantaverkosto.

Perinteisen ennallistamisen kohteilla saimme hyviä tuloksia satelliittikuvien käytöstä soiden vedenpinnan tason muutosten analysoinnissa. Sen sijaan toimivien kaukokartoitusmenetelmien kehittäminen kasvillisuusmuutosten tulkintaan vaatii vielä lisää kehitystyötä. Tulostemme perusteella etenkin satelliittikuvat voivat tuoda uusia mahdollisuuksia soiden märkyyden muutosten ja ennallistamistoimien vaikutusalueen mallintamiseen ja näin hyödyttää esimerkiksi kohteiden hoitoseurantaa. Kaukokartoitusmenetelmät eivät voi korvata maastossa tapahtuvaa seurantaa, mutta ne voivat toimia sen tukena ja mahdollistavat laajemman kokonaiskuvan muodostamisen.

Hankeraportti:

[Räsänen, A., Isoaho, A., Ikkala, L., Hautala, R., Bigler, O., Keränen, K., Ahonen, S. & Kareksela, S. Ennallistettujen soiden tilan seuranta: Kokemuksia vesienpalautuksen seurannasta ja kaukokartoitusmenetelmistä. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 112/2023. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 57 s.](#)

Hankkeen julkaisut:

[Ahonen, S. 2021. Pintaveden liikkeiden ja veden kertymisen tarkastelu dronemaastomallin avulla: Soiden ennallistamisen seuranta vesienpalautuskohteella. Opinnäytetyö, metsätalousinsinööri \(AMK\). Metsätalous, Rovaniemen ammattikorkeakoulu.](#)

[Hautala, R. 2022. Vesien palauttaminen aapasoille: kuinka kasvillisuusanalyysi tukee ennallistamistoimien ekologisen vaikuttavuuden arviointia. Pro gradu -tutkielma. Metsätieteiden osasto, metsätieteiden maisteriohjelma, Helsingin yliopisto.](#)

[Isoaho, A. 2022. Dronekartoituksen hyödyntäminen ennallistettujen soiden hydrologian seurannassa. Pro gradu -tutkielma. Maantieteen tutkimusyksikkö, Oulun yliopisto.](#)

Isoaho, A., Ikkala, L., Marttila, H., Hjort, J., Kumpula, T., Korpelainen, P. & Räsänen, A. 2023a. Spatial water table level modelling with multi-sensor unmanned aerial vehicle data in boreal aapa mires. *Remote Sensing Applications: Society and Environment* 32: 101059. <https://doi.org/10.1016/j.rsase.2023.101059>

A., Ikkala, L., Päckilä, L., Marttila, H., Kareksela, S. & Räsänen, A. 2024. Multi-sensor satellite imagery reveals spatiotemporal changes in peatland water table after restoration. *Remote Sensing of Environment*, 306. <https://doi.org/10.1016/j.rse.2024.114144>

Räsänen, A., Tolvanen, A. & Kareksela, S. 2022. Monitoring peatland water table depth with optical and radar satellite imagery. *International Journal of Applied Earth Observation and Geoinformation* 112: 102866. [DOI: 10.1016/j.jag.2022.102866](https://doi.org/10.1016/j.jag.2022.102866)

8.1.2 Vesien palauttaminen suojeleusoille (VESPA)-hanke (2020–2023)

Toteuttajat: Tapio Oy, Suomen metsäkeskus

Aika: 2020–2023, hanke on saanut lisärahoituksen vuodelle 2024

Kirjoittajat: Samuli Joensuu (Tapio Oy), Juha Jämsén (Suomen metsäkeskus), Mari Pänkäläinen (Suomen metsäkeskus)

Helmi-elinympäristöohjelman tavoitteeksi on asetettu vesienpalauttamisen edistäminen 400 ojitusten seurauksena kuivahtaneella suojeleusoikohteella Suomessa. VESPA-kartoitushanke on osa tätä ohjelmaa, joka toteutetaan vuosina 2021–2030.

Kartoitushankkeen tavoitteena on tuottaa jatkosuunnitelmien avuksi maastossa kerättyä korkeusmittaustietoa, arvioida johdeojien sijainnit ja tarvittava pituus, sekä edistää kohteiden toteutusta yhteistyössä alueen suunnittelijoiden kanssa. Tapio toteuttaa kartoituksen. Kohdevalinnat tehdään yhteistyössä Metsähallituksen luontopalveluiden suunnittelijoiden kanssa. Kartoituksen yhteydessä otetaan aina yhteys maanomistajaan. Maanomistajayhteyksien aikaansaamisessa tehdään tiivistä yhteistyötä Suomen metsäkeskuksen kanssa. Keskusteluissa maanomistajien kanssa, heille selvitetään vesienpalautuksen merkitys ja kartoituksen tärkeys talousmetsien vettymishaittojen välttämiseksi.

Vuoden 2023 maastokartoitukset toteutettiin touko-kesäkuussa ja elokuussa, ja mittauksissa hyödynnettiin muun muassa satelliittipaikannusta sekä tarvittaessa tasolaseria. Hankkeessa laadittiin raportti kartoitetuista kohteista, ja tulokset annettiin Metsähallituksen Luontopalveluiden maastosuunnittelijoiden käyttöön sekä vietiin Suomen metsäkeskuksen paikkatietoaineistoihin muiden toimijoiden käyttöön. Vuonna 2023 kartoitettiin yhteensä 54 kohdetta, ja viestintää hoidettiin somen kautta ja muihin kanaviin, kuten Maaseudun Tulevaisuuteen. Kokonaisuudessaan kartoitettuja vesienpalautuskohteita oli kartoitushankkeessa tehty vuoden 2023 lopulla 156 kappaletta.

VESPA-hankkeen verkkosivut:

[Vesien palauttaminen suojeleusoille -hanke](https://tapio.fi) (tapio.fi)

[Vesien palauttaminen suojeleusoille \(VESPA\)](https://metsakeskus.fi) (metsakeskus.fi)

8.1.3 Sorsalintujen tilan kohentaminen (SOTKA)-hanke

Toteuttaja: hankkeesta vasta maa- ja metsätalousministeriö, ks. toteuttajat osahankkeittain

Aika: 2020–2024

Maa- ja metsätalousministeriön koordinoima SOTKA-hanke toteuttaa maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle lintuvesiteemassa asetettuja Helmi-tavoitteita. SOTKA-hankkeessa kunnostetaan ja luodaan kosteikkoja (Suomen riistakeskus), rakennetaan levähdysalueverkostoa (Suomen metsästäjäliitto, BirdLife Suomi), sekä tehostetaan vieraspetojen torjuntaa (Suomen riistakeskus ja Metsähallituksen Eräpalvelut).

Sotka-hankkeen verkkosivut: [Taantuvien riistalintujen kannat nousuun SOTKA-hankkeella](#) (mmm.fi)

Suojelualueiden ulkopuoliset kosteikot (Sotkakosteikot)

Osahanketta koordinoi Suomen riistakeskus. Hankkeessa kunnostetaan kosteikkoja vesilintujen poikasille soveltuviksi elinympäristöiksi. Hankkeeseen valituilla kohteilla sitoudutaan SOTKA-kosteikkosopimuksen mukaisesti kestävän metsästyksen periaatteisiin sekä kohteen hoitoon.

Kosteikoita on tehty vuoden 2023 loppuun mennessä 47 kpl.

Osahankkeen verkkosivut: [Kosteikot kuntoon – sorsakannat kasvuun](#) (kosteikko.fi)

Levähdysalueverkoston rakentaminen

Osahankkeesta vastaavat Suomen metsästäjäliitto ja BirdLife Suomi. Tavoitteena on vapaaehtoisen levähdysalueverkoston rakentaminen lintujen syysmuuttoreitin varrelle (Sotka-levähdysalueet). Verkoston avulla linnuille tarjotaan laadukkaita syysaikaisia häiriöttömiä elinympäristöjä muuttoon valmistautumista varten. Hanke on saanut vuoden 2023 loppuun mennessä sovittua 21 levähdysaluetta.

Osahankkeen verkkosivut: [SOTKA levähdysalueverkosto -hanke](#) (metsastajaliitto.fi)

Helmi-vieraspetohanke

Osahankkeesta vastaavat Suomen riistakeskus ja Metsähallituksen Eräpalvelut. Hankkeessa koulutetut vapaaehtoisten pyytäjien ryhmät pyytävät arvokkaita lintuvesikohteilta vieraspetoja (supikoira, minkki). Tavoitteena on saada vieraspetojen kannat laskuun ja vesilintujen kannat nousuun. Pyyntialueet sijaitsevat ympäri Suomea. Metsähallituksen 30 pyyntikohdetta sijaitsevat länsirannikolla ja Suomen riistakeskuksen 42 kohdetta Manner-Suomessa ja etelärannikolla. Hanketta rahoittavat sekä maa- ja metsätalousministeriö (toimeenpaneva henkilöstö) ja ympäristöministeriö (pyyntivälineet, palkkiot). Osahankkeessa on torjuttu vieraspetoja 72 alueella, Helmi-ohjelman tavoitteena on pyynti 70 kohteella.

Osahankkeen verkkosivut: [Helmi-vieraspetohanke](#) (vieraspeto.fi)

8.1.4 SOTKA-tutkimushanke: Kosteikkojen perustamisen ja vesistöjen kunnostamisen vaikutuksen arviointi

Vastuutahot: Luonnonvarakeskus

Hankeaika: 2020–2024

Maa- ja metsätalousministeriön rahoittamassa SOTKA-hankkeessa tutkitaan kosteikkojen ekologisia, sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia. Hankkeesta vastaa Luonnonvarakeskus yhteistyökumppaneinaan Helsingin yliopisto, Metsähallitus ja Turun yliopisto. Hanke tutkii kosteikkojen vaikutuksia riistalintukantoihin ja niiden tuottavuuteen. Hanke arvioi SOTKA-hankkeen puitteissa toteutettavien toimenpiteiden vaikutusta ja tunnistaa tehokkaita toimintatapoja luonnon monimuotoisuuden turvaamisen ja kestävän metsästyksen edistämiseksi.

Hankkeen verkkosivut: [SOTKA Luke Kosteikkojen perustamisen ja vesistöjen kunnostamisen vaikutusten arviointi](https://www.luke.fi/sotka) (luonnonvarakeskus.fi).

8.1.5 SOTKA-tutkimushanke: Poistaa vai huijata – vieraspe- totorjunnan vaikuttavuuden seuranta

Vastuutahot: Turun yliopisto

Hankeaika: 2020–2024

Hanke tuottaa tietoa vieraslaji supikoiran roolista vesilintujen taantumisen mahdollisena aiheuttajana. Hankkeessa selvitetään supikoirien pyyntiä, vaikutusta linnustoon sekä tapoihin vähentää vesilintuihin kohdistuvaa saalistusta.

Hankkeen ensimmäisessä osatutkimuksessa todettiin, että petojen huijaaminen pois vesilintujen pesiltä onnistuu niin sanottua hajuhämäystä käyttäen. Menetelmä toimi kuitenkin huomomin vieraslaji supikoiralta kuin kotoperäiselle ketulle. Hankkeessa arvioidaan myös tehopyyntiryhmien onnistumista supikoiran poistamisessa arvokkaiden vesilintukosteikkojen läheisyydestä. Hankkeessa on myös tuotettu tietoa supikoiran ravinnonkäytöstä ja liikkumisesta kosteikkoalueilla lintujen pesintäkauden aikana, sekä supikoiran esiintymiseen ja tiheyteen vaikuttavista tekijöistä. Supikoiran liikkumisesta ja elinympäristön käytöstä saatuja tietoja on aktiivisesti tiedotettu supikoiran tehopyyntihankkeen toimijoille optimaalisen supikoirien poiston edistämiseksi.

8.1.6 Pyrstö – Lyhyen aikavälin vaikutukset puroluontoon soiden ennallistamisen ja uomakunnostuksien jälkeen (2021–2023)

Toteuttajat: Luonnonvarakeskus ja Oulun yliopisto

Kirjoittajat: Pauliina Louhi (Luonnonvarakeskus), Timo Muotka (Oulun yliopisto)

Oulun yliopiston ja Luonnonvarakeskuksen (Luke) toteuttamassa Pyrstö-hankkeessa seurattiin ensimmäistä kertaa soiden ennallistamisen ja purouomien kunnostamisen kokonaisvaltaisia vaikutuksia virtavesien monimuotoisuuteen ja toimintaan. Seuranta toteutettiin välittömästi kunnostustoimenpiteiden jälkeen vuosina 2022–2023. Aikaväli toteutuksen ja seurannan välillä oli siis hyvin lyhyt, joten Pyrstö-hankkeessa tuodaan esille vain välittömiä, hyvin lyhytaikaisia vaikutuksia. Seuranta-asetelma pyrittiin rakentamaan siten, että sen avulla voitaisiin vastata kahteen keskeiseen kysymykseen: 1) onko ennallistamistoimilla yleisesti positiivisia vaikutuksia puroluonnon monimuotoisuuteen, ekosysteemien toimintaan sekä taimenen poikasvaiheiden esiintymistiheyteen ja kalaston esiintymiseen, ja 2) riittääkö yksi kunnostusmenetelmä yksinään tuottamaan positiivisen vasteen vai tukevatko uoma- ja valuma-aluekunnostukset toisiaan, jolloin paras vaste saadaan paikoista, joissa toteutetaan molemmat kunnostustyypit?

Taimenen saman kevään poikasia (0+) oli uoma- ja valuma-aluekunnostetuissa puroissa keskimääräisesti eniten, noin 3,1 poikasta aarilla. Poikasten määrät puroissa olivat yleisesti alhaisia ja hajonta suurta purojen, alueiden ja käsittelyjen välillä. Kalalajisto puroissa oli suppea ja muita sähkökalastamalla havaittuja lajeja olivat kivi- ja kirjoeväsimplu, ahven, muttu, made ja puronieriä. eDNA-menetelmällä havaittiin lisäksi harjasta ja useampia särkikalalajeja, sekä em. lajeja aiempaa useammissa puroissa.

Muista eliöryhmistä erityisesti vesisammalissa nähtiin positiivinen vaste (korkeampi lajimäärä) kaikissa kunnostustyypeissä verrattuna kunnostamattomiin kontrollikohteisiin. Mitatuissa ekosysteemitoinnoissa (päälyllevien perustuotanto, orgaanisen aineksen hajoaminen) suuri paikkojen ja alueiden välinen vaihtelu peitti alleen mahdolliset kunnostusvasteet, ts. kunnostusten ekosysteemitason vaikutuksia ei pystytty selvästi osoittamaan. Toisaalta kunnostustoimien alkuvaiheen (muutama vuosi kunnostuksen jälkeen) vaikutukset ovat usein lähinnä negatiivisia, mutta niin ei tämän tutkimuksen seuranta-kohteiden kohdalla näyttäisi käyneen.

Aikajänne 1–3 vuotta kunnostustoimenpiteiden jälkeen on hyvin lyhyt vaikutuksien havaitsemiseksi, ja tulokset todennäköisesti muuttuvat pidemmällä aikavälillä. Onkin tärkeää muistaa, että ennallistamistoimien positiiviset vaikutukset puroluonnon monimuotoisuuteen, ekosysteemien toimintaan ja ekosysteemipalveluihin tulevat yleensä ilmi vasta vuosien, jopa vuosikymmenten, seurannan jälkeen. Seuranta tullaan toistamaan osana Priodiversity LIFE-hanketta (LIFE22-IPN-FI-Priodiversity LIFE) todennäköisesti vuosina 2029–2030, jolloin voidaan selvittää suoluonnon ennallistamisen ja uomakunnostuksien pidempiaikaisia vaikutuksia. Pyrstö-hankkeen tuloksista valmistui raportti toukokuussa 2024.

Hankkeen verkkosivut: [PYRSTÖ – vesiekosysteemien ekologinen seuranta](https://www.luke.fi/tilaajapalvelut/vesiekosysteemien-ekologinen-seuranta) (luonnonvarakeskus.fi)

PYRSTÖ-hankkeen loppuraportti: [Lyhyen aikavälin vaikutukset puroluontoon soiden ennallistamisen ja uomakunnostuksien jälkeen](https://www.luke.fi/tilaajapalvelut/vesiekosysteemien-ekologinen-seuranta) (jukuri.luke.fi)

8.1.7 Luonnonhoidon tulevaisuuden tekijät

Vastuutahot: Suomen metsäkeskus ja Työtehoseura

Hankeaika: 1.12.2022-31.8.2024

Hankkeen toimenpiteillä parannetaan osaamista Helmi- ja METSO-ohjelmien elinympäristöjen kunnostus- ja hoitotöiden sekä vesiensuojelun suunnittelussa ja toteutuksessa. Luotu-hankkeen työpaketit koostuvat luonnonhoidon yritysten ja suunnittelijoiden osaamis- ja koulutustarvekartoituksista, monipuolisen koulutusmateriaalin tuottamisesta, pilottikoulutusten toteuttamisesta sekä viestinnästä. Hanketta rahoittavat ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö.

Hankkeen nettisivut: [Luotu – Luonnonhoidon tulevaisuuden tekijät](https://www.luke.fi/tilaajapalvelut/luotu) (metsakeskus.fi)

8.1.8 Lehtokeskualueiden luontohelmet

Vastuutaho: Suomen metsäkeskus

Hankeaika: 2021–2023

Hankkeen toimenpiteet kohdistuvat suojelualueiden ja talousmetsien lehtoihin. Hanketta rahoittavat maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö. Tavoitteena on tehdä 150 hoitosuunnitelmaa sekä hoitaa yhteensä 120 lehtokohdetta. Vuoden 2023 alussa suunnitelmia oli tehty 102 kohteelle ja talousmetsälehtojen hoitoa oli tehty 36 kohteella ja suojeltujen lehtojen hoitoa samoin 36 kohteella. Hanke on ollut aktiivinen viestinnässä ja järjestänyt tai ollut mukana järjestämässä yli 20 koulutustilaisuutta ja retkeilyä, joissa on kerrottu lehtojen hoidosta muun muassa metsäammattilaisille ja metsänomistajille.

Kuva 15. Leton ennallistamisen vuoksi täytettyä ojaa Porsmusansuolla Luvialla. Kuva: Jaakko Ilvonen.

8.2 Päättyneet Helmi-ohjelman hankkeet

Aikaisemmilta vuosilta on saatu päätökseen yksi Helmi-ohjelmaa tukeva hanke: *Suon ravinnenielut: soiden vedenlaadulliset ekosysteemipalvelut ja niiden ennallistamisen potentiaali*. Hankkeen vastuutahona toimi Suomen ympäristökeskus, Geologian tutkimuskeskus ja Luonnonvarakeskus ja sen hanke-aika oli 2020–2021 (2022 jatkoselvitys). Pienimuotoisesti työtä on jatkettu osana Suomen ympäristökeskukset LETOT-hanketta ks. kappale 8.3.4. Hankkeen tuloksia hyödynnetään mm. tekeillä olevassa soiden ennallistamisoppaassa.

8.3 Helmin tukihankkeet Suomen ympäristökeskuksessa

8.3.1 Helmin ja METSO:n seuranta, kehittäminen, hankekoordinaatio ja viestintä (HelMET)

Hankeaika: 2021 -

HelMET-hanke on Helmi- ja METSO-ohjelmien kehittämisen ja viestinnän tukihanke ympäristöministeriölle. Hankkeen tavoitteena on osaltaan vastata valtioneuvoston METSO- ja Helmi-periaatepäätösten toteuttamisesta ja seurannasta. Helmi-ohjelman osalta hanke vastaa valtakunnallisen seurantaryhmän sihteeri- ja tukitehtävistä, Helmin väli- ja vuosiraportoinneista ja antaa joustavasti ohjelman toteutuksen ja viestinnän asiantuntijatukea ympäristöministeriölle. Hanke tukee myös METSO-ohjelmaa vastaavalla tavalla.

Vuonna 2023 hanke on lisäksi kehittänyt yhteistyössä Metsähallituksen Luontopalveluiden kanssa Helmin toimenpiteiden seurantaan SAKTI-tietojärjestelmästä, valmistellut inventointien ja toteumaseurantojen ohjekortit sekä osallistunut oppaiden ja ohjeistuksen valmisteluun ja koordinaatioon eri työryhmissä. Hanke vastasi Helmin tietoaineiston koonnista yhdessä ympäristöministeriön kanssa. Hanke toteutti loppuvuonna 2023 Helmin alueellisten seurantaryhmien ja Helmi-keskittymien toimintaa koskevan webropol-kyselyn. Lisäksi hanke on valmistellut suojelualueiden tukialueiden kriteerejä (Helmin toimenpide 20) sekä valmistellut tulvametsien ja metsäluhtien opasta. Helmissä aiemmin itsenäisenä hankkeena ollut perinnebiotooppien tukihanke sulautettiin osaksi HelMET-tukihanketta vuonna 2023. Tärkeimpänä tehtävänä on ollut perinnebiotooppien inventointiraportin kokoaminen ja toiminta Metsähallituksen Luontopalveluja ja ELY-keskuksia tukevassa perinnebiotooppien koordinaatioryhmässä ”pebitassussa”.

8.3.2 Lintuvesiteeman tukihanke

Hankeaika 2021–

Kirjoittaja: Markku Mikkola-Roos, Suomen ympäristökeskus

Lintuvesiteeman tukihanke koordinoi ja ohjeistaa teeman toimenpiteiden toteutusta ja tekee yhteistyötä maa- ja metsätalousministeriön rahoittaman SOTKA-kunnostushankkeen kanssa. Tukihanke hoitaa myös lintuvesiteeman teemavastaavan tehtävää.

Vuonna 2023 Helmi-lintuvesiteeman tukihankkeessa järjestettiin edellisten vuosien tapaan lintuvesien alueelliset priorisointineuvottelut ja hoitokalastustyöpajat ELY-keskusten ja Metsähallituksen kanssa. Lintuvesien kunnostusoppaan rantaniitty- ja pesimäsaarten tekstit päivitettiin ja opas vietiin uudistuneeseen ymparisto.fi:hin. Elokuun 23.–24. järjestettiin lintuvesipäivät Kokkolassa yhdessä Sotka-hankkeen ja Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen kanssa. Tukihankkeessa julkaistiin Linnut-vuosikirjan artikkeli Helmi-lintuvesien kunnostuksesta ja tuotettiin paikkatieto- ja VEMALA-tarkasteluun perustuvat alustavat vesiensuojelun tehostamissuunnitelmat viidelle Helmin lintujärvelle. Lintuvesiteeman perjantaisin toistuvilla Teams-kahveilla pidettiin lintuvesiklinikoita ja järjestettiin muuta ohjelmaa. Kunnostusverkoston kokouksia järjestettiin vuoden aikana yhteensä kolme. Yhteistyötä tehtiin erityisesti maa- ja metsätalousministeriön alaisen riistahallinnon kanssa. Tukihankkeessa osallistuttiin Sotka-ohjelman ohjausryhmään ja Helmi-vieraspetohankkeen ohjausryhmään.

Hankkeen verkkosivut: [Lintuvesien kunnostus ja hoito](#) (ymparisto.fi)

Julkaisut:

Härkönen, L.H., Sammalkorpi, I., Ruuhijärvi, J., Timonen, S., Väänänen, V.-M., Laakso, I., Jukarainen, A. & Mikkola-Roos, M. 2023. Helmi Habitats Programme Restores the Waterfowl Lakes in Finland. Poster.

Härkönen, L.H., Jukarainen, A., Sammalkorpi, I., Ruuhijärvi, J., Mikkola-Roos, M., Kontkanen, H., Kontiokorpi, J., Lehikoinen, A., Laakso, I., Väänänen, V.-M., Timonen, S. & Pessa, J. 2023. Rehevoityneet lintuvedet tarvitsevat kunnostustoimenpiteiden yhdistelmiä ja pitkäjänteistä työtä. Linnut-vuosikirja 2022: 140–147.

Härkönen, L.H., Lehikoinen, A. & Annala, M. 2023. Helmi-lintuvesien valuma-alue-tarkastelut: Alustavat vesiensuojelun tehostamissuunnitelmat. Harmaa raportti, 114 s.

8.3.3 Helmi-ohjelman pienvesi- ja rantaluontoverkosto -hanke (Helppi)

Hankeaika: 2021–

Kirjoittaja: Mari Annala, Suomen ympäristökeskus

Helmi-ohjelman pienvesi- ja rantaluontoverkosto -hanke (Helppi) on koordinoitunut ja fasilitoinut ympäristöministeriön hallinnonalan alaisten Helmi-teeman kunnostusten toimeenpanoa valtakunnallisesti vuodesta 2021 lähtien.

ELINYMPÄRISTÖOHJELMA
LIVSMILJÖPROGRAM

Vuonna 2023 tukihankkeen painopiste oli kunnostusten suunnittelun ja toimeenpanon tukemisessa sekä kunnostusten laajentamista eri luontotyyppisiin. Kunnostuskohteille laadittiin priorisointiperiaatteet pääluontotyyppittäin. Hanke osallistui Helmi-tukihankkeessa tuotettavien inventointi- ja seurantakorttien laatimiseen teeman luontotyyppien osalta sekä ELY-keskuksissa laadittavien uusien kunnostusoppaiden koordinoitavuuteen. Verkoston Teams-työtilan ylläpitoa jatkettiin. Hanke koordinoi pienvesi- ja rantaluontoteeman koulutusten järjestämistä. Kaikille avointa Pienvesi-kahvilaa järjestettiin kolme kertaa vuonna 2023.

Hanke vastasi Helmi-ohjelman purokunnostusten koordinaatiosta ympäristöhallinnon vastuualueella. Vertaistukea tarjottiin purokunnostajille kerran kuussa Puroklinikalla. Keväällä ja syksyllä käydyssä Helppi-hankkeen ja ELY-keskusten välisissä neuvotteluissa käytiin alueellisesti tarkemmin läpi edistymistä purokunnostuksissa. Hanke vieraili muutamilla purokohteilla loppukesän aikana osana purojen seurantaverkoston pilotointia.

Hanke vastasi pienvesien kunnostuksen valtakunnallisen koordinaatioryhmän sihteeristö- ja tukitehtävistä. Pienvesien kunnostuksen valtakunnallinen koordinaatioryhmä kokoontui vuoden 2023 aikana kolme kertaa.

Hankkeessa tehtiin taustaselvitys purokunnostusten ekologisen seurannan aloittamiseksi. Seuranta-näytteiden otto ja habitaattimittauksia pilotoitiin seitsemällä purokohteella. Seurantaverkostosuunnitelma viimeistellään vuonna 2024.

Hankkeessa aloitettiin vuonna 2020 valmistuneen PUROHELMi-mallin ennusteiden parantamiseksi tilastollisen mallin kehitys tierumpujen esteellisyyden tunnistamiseksi. Lisäksi tarkasteltiin mahdollisuutta hyödyntää uusia paikkatietoaineistoja purojen luonnontilaisuuden ennustamisessa. Työ viimeistellään vuonna 2024.

Rantaluontotyyppien ennallistamistarpeiden selvittämiseksi käytiin läpi olemassa olevia paikkatietoaineistoja ja selvitettiin tietopuutteita. Rantaluontotyyppistä laadittiin yhteenveto, jossa tarkasteltiin myös rantaluontotyyppien ennallistamispotentiaalia. Työtä jatketaan vuonna 2024.

Helppi-hanke osallistui valtakunnallisen vesistökuunnostusverkoston seminaarien suunnitteluun, järjestelyyn ja kustannusten kattamiseen. Vuosiseminaarissa oli pienvesi- ja rantaluontoteemalle oma sessio. Hankkeessa tehtiin myös yhteistyötä Helmi-ohjelman Lintuvedet-tukihankkeen kanssa. Lintuvedien kunnostussuunnittelun pilotoimiseksi valittiin viisi kohdetta, joiden valuma-alueelle laadittiin alustava kunnostussuunnitelma pienvedet huomioiden.

Hankkeen verkkosivut: [Helmi-ohjelman pienvesi- ja rantaluontoverkosto \(HELPPi\)](https://www.syke.fi/helmi-ohjelman-pienvesi-ja-rantaluontoverkosto) (syke.fi)

8.3.4 Lettojen esiintyminen, tila sekä ennallistamis- ja hoitotarpeet (LETOT) -hanke

Vastuutahot: Suomen ympäristökeskus ja ELY-keskukset

Hankeaika: 2020–2025

Kirjoittaja: Aira Kokko, Suomen ympäristökeskus

LETOT-hankkeen tavoitteena on tuottaa tietoa lettojen esiintymisestä, tilasta sekä ennallistamis- ja hoitotarpeista. Suomen ympäristökeskus koordinoi hanketta ja ELY-keskukset vastaavat

maastoinventoinneista. Hankkeessa kootaan jo olemassa oleva lettotieto sekä tuotetaan ajantasaista tietoa lettoesiintymistä ja niiden tilasta maastoinventoinnein, jotka kohdistuvat suojelualueiden ulkopuolisiin alueisiin. Hankkeen tuottamaa tietoa voidaan hyödyntää Helmi-ohjelmassa ennallistamis- ja suojelutoimien priorisoinnissa ja kohdentamisessa. Tuotettu tieto palvelee myös METSO-ohjelman toteuttamista ja yleisesti maankäytön suunnittelua, esimerkiksi metsätaloussuunnittelua. Hanke sisältyy myös Priodiversity LIFE-hankkeeseen, jossa sen tuottamia paikkatietoaineistoja hyödynnetään alueellisten monimuotoisuusohjelmien valmistelun tausta-aineistona (työpaketti 2).

Vuonna 2023 maastoinventoinnit saatiin päätökseen Kainuuta, Pohjois-Pohjanmaata ja Lappia lukuun ottamatta, joiden inventoinnit jatkuvat vielä vuoden 2024. Valtaosa hankkeessa kerättävästä lettotiedosta tallennetaan ELY-keskuksissa Metsähallituksen ULJAS-tietojärjestelmän SAKTI-biootooppikuvioaineistoon. Hankkeen yhteydessä tuotetaan tietoa myös lettojen uhanalaisten, silmälläpidettävien ja direktiivilajien (putkilokasvit ja sammalet) esiintymistä. Nämä tiedot tallennetaan ELY-keskuksissa ULJAS-tietojärjestelmän LajiGIS-tietokantaan, josta ne päätyvät Laji.fi-tietojärjestelmään.

Lettoinventoinnin ohessa on tuotettu tietoa myös lettoalueilla esiintyvistä lähteiköistä ja huurreammallähteiköistä.

Tietojen jatkohyödyntämistä Helmi-suojelussa ja -ennallistamisessa on edistetty ELY-keskuksissa sitä mukaa, kun inventointeja on valmistunut. LETOT-hankkeessa tuotettujen tietojen perusteella ELY-keskuksissa on tunnistettu useita potentiaalisia suojelu-, hoito- ja ennallistamiskohteita ja ennallistamistoimia on jo aloitettu. Tietoja on ELY-keskuksissa hyödynnetty myös viranomaistyössä. Suomen ympäristökeskus ja Suomen metsäkeskus edistävät hankkeessa tuotetun elinympäristötiedon toimitusta Suomen metsäkeskuksen Lähde-tietojärjestelmään potentiaalisina metsälakikohteina. Myöhemmässä vaiheessa tiedot tullaan viemään varmistettujen metsälakikohteiden osalta edelleen metsään.fi-palveluun maanomistajien käyttöön ja avoimeksi.

Hankkeen verkkosivut: [Lettojen esiintyminen, tila sekä ennallistamis- ja hoitotarpeet \(LETOT\)](#) (syke.fi)

9 Viestintä ja sidosryhmäyhteistyö

Vastuutahot: ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö

Helmi-ohjelman valtakunnallinen viestintäryhmä asetettiin ympäristöministeriön päätöksellä vuonna 2021.

Ryhmän tehtävänä on suunnitella ja toimeenpanna Helmi-ohjelman valtakunnallista viestintää vuosittain laadittavan viestintäsuunnitelman mukaan, seurata viestinnän tavoitteiden saavuttamista, tukea valtakunnallisella viestinnällä alueellisten yhteistyöryhmien työtä ja alueellista viestintää ja raportoida ohjelman viestinnästä seurantaryhmään. Seurantaryhmän kautta myös muut kuin hallinnon sidosryhmät osallistuvat ohjelman yhteisen viestinnän suunnitteluun ja toteutukseen.

Lisäksi viestintäryhmä kokoontuu tarvittaessa ja vähintään kerran vuodessa laajemmalla kokoonpanolla, johon kutsutaan myös sidosryhmien edustajia laajemmin.

Ryhmä kokoontui vuoden 2023 aikana kolme kertaa. Viestintäryhmään osallistuvat viestinnän asiantuntijat ympäristöministeriöstä, maa- ja metsätalousministeriöstä, ELY-keskuksesta, Suomen ympäristökeskuksesta, Metsähallituksen Luontopalveluista ja Metsätalous Oy:stä, Suomen metsäkeskuksesta sekä Suomen riistakeskuksesta.

Viestintäryhmän toiminta 2023

Vuonna 2023 viestintäryhmä koordinoi vuosituloksen- ja kohdeviestintää, esitteli Helmi-ohjelmaan kuuluvia hankkeita verkkouutisiin sekä järjesti Helmin päivänä 7. toukokuuta sosiaalisen median kampanjan, jossa esiteltiin Helmi-ohjelman tekijöitä.

ELY-keskukset toteuttivat alueellista Helmi-viestintää ensisijaisesti verkkosivuillaan, mediatiedottein sekä omissa sosiaalisen median kanavissaan. Helmi-ohjelma oli vuonna 2023 esillä uutismedioissa 314 kertaa.

Taulukko 10. Helmi-ohjelman viestinnälliset tulokset uutismediassa, sosiaalisessa mediassa ja verkkosivuvierailut 2023.

Vuosi	2020	2021	2022	2023
Osumat uutismediassa	83	299	316	314
Osumat sosiaalisessa mediassa	434	1 830	1 403	933
Kävijämäärä YM:n Helmi-sivulla	11	855	6 967	5 895

10 Helmi-ohjelman rahoitus, tavoitteet ja toiminta vuonna 2024

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa ”Vahva ja välittävä Suomi” (20.6.2023) todetaan, että METSO- ja Helmi-ohjelmia jatketaan ja myös, että hallitus kehittää METSO-, Helmi- ja NOUSU-ohjelmia.

10.1 Ympäristöministeriön hallinnonala

10.1.1 Ympäristöministeriön määrärahat ELY-keskuksille ja muille organisaatioille

Ympäristöhallinnon osalta määrärahojen ja toiminnan mittakaava on vuonna 2024 pääosin vielä edellisvuosien kaltainen, mutta määrärahojen myötä supistuva vuodesta 2025 alkaen.

Momentilta 35.10.21 Helmi-ohjelman toimeenpanoon ELY-keskuksissa on vuodeksi 2024 osoitettu 87 henkilötyövuotta ja toimenpiteiden rahoittamiseen n. 9 miljoonaa euroa. Kunta- ja järjestö-Helmi-avustushaun hankkeisiin on osoitettu 2,5 miljoonaa euroa. Helmi-ohjelman toimeenpanoa tukeviin hankkeisiin on momentilta osoitettu n. 2,1 miljoonaa euroa, joista 1 miljoona Suomen ympäristökeskuksen ja 1,1 miljoonaa euroa muille hankkeille (Suomen riistakeskus, Suomen Metsäkeskus, TAPIO ja Työtehoseura).

Helmi-ohjelman soidensuojelun korvauksiin momentilta 35.10.63 on alustavasti varattu viisi miljoonaa euroa. Se on edellisvuosia vähemmän, mutta ELY-keskusten hallussa olevat siirtyneet määrärahat kompensoivat muutosta. Tavoitteena Helmin soidensuojelussa on noin 5 000 hehtaaria uusia suojelualueita vuonna 2024.

10.1.2 Metsähallituksen Luontopalvelut

Vuoden 2024 talousarvioesityksen momentin 35.10.52 mukaiset määrärahat Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville ovat 48,1 miljoonaa euroa. Momentilta rahoitetaan Metsähallituksen ympäristöministeriön toimialaan kuuluva julkisten hallintotehtävien toiminta. Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien Helmi-ohjelmaa koskevaksi tulostavoitteeksi vuodelle 2024 on sovittu 4 % kasvu Helmi-ohjelman kokonaistavoitteesta vuosille 2020–2030 (26 % → 30 %). Määrärahojen kohdistuminen Helmi-ohjelman toimeenpanoon määräytyy Metsähallituksen laatiman toimintasuunnitelman mukaan. Luontopalveluissa vuoden 2023 lopussa käytyjen muutosneuvottelujen tuloksena tehdyt 43 henkilön irtisanomiset ja toiminnan uudelleenorganisointi 2024 asettavat haasteita tavoitteen saavuttamiselle.

10.2 Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

10.2.1 Suomen metsäkeskus

Suomen metsäkeskuksessa käytiin muutosneuvottelut vuoden 2023 loppupuolella valtionavun leikkausten ja toiminnan alijäämän vuoksi, ja sopeutustarve vuosille 2024 ja 2025 on noin 5 miljoonaa euroa. 50 henkilöä irtisanoitiin ja 30 tehtävää määräaikaistettiin, lisäksi eläköitymisten ja määräaikaistuuksien päättymisen myötä päättyy 30 työsuhdetta. Myös muita rakenteellisia säästöjä tehdään. Helmi-ohjelmaan palkatut kolme asiantuntijaa jatkavat kuitenkin tehtävissään. Uuden Metka-kannustinjärjestelmän mukaisten luonnonhoidon tukien haku alkaa 1.6.2024.

Metka-järjestelmän käyttöönoton myötä Suomen metsäkeskuksen rooli luonnonhoidon tukemisessa muuttuu. Vuoden 2024 alusta Suomen metsäkeskus ei enää anna metsäneuvontaa, vaan hakijat ohjataan ottamaan yhteyttä metsäalan muihin toimijoihin. Metsäkeskus vastaa kuitenkin edelleen luonnonhoidon tuen myöntämisestä ja ympäristötukisopimuksista. Tuen saaja yhteishankkeessa on jatkossa maanomistaja, ei toimenpiteen toteuttaja, kuten kemera-tuessa. Muutokset tulevat todennäköisesti aiheuttamaan ainakin alkuvaiheessa haasteita Helmi-ohjelman tavoitteiden toteutumiseksi Metsäkeskuksessa.

Metka:ssa Suomen metsäkeskus suunnittelee alueellisia useammasta toimenpiteestä koostuvia hankekokonaisuuksia (yleissuunnitelma), ja sopii toimenpiteistä kirjallisesti maanomistajien kanssa. Metsäkeskus tarjoaa luonnonhoitohankkeet toteutettaviksi hankehakumenettelyllä. Vuonna 2024 järjestetään kaksi hankehakua, joista ensimmäisen hakuaika on 8.5.–10.6. 2024 ja toinen järjestetään syksyllä 2024 (haku aika täsmentyy myöhemmin).

10.2.2 Metsähallitus Metsätalous Oy

Metsähallituksen Metsätalous oy:n Helmi-ohjelman tulostavoitteet asetetaan osana omistajaohjauspolitiikkaa, päätöksiä ei vielä raportin kirjoitusvaiheessa ole tehty. Yhtenä tavoitteena vuonna 2024 tulee olemaan kokonaisselvitys valtion monikäyttömetsien pien- ja virtavesien kunnostusten osalta.

Vuonna 2023 valmistuneen alue-ekologisen verkoston suunnittelun arvioinnin ja valtionmaiden suojelun tehostamistarpeiden ja mahdollisuuksien raportin (Kärkkäinen Leena ym. 2023) osalta jatkotoimista ei vielä ole varmuutta, Metsätalous Oy julkistaneekin alue-ekologisen verkoston täydennyksiä.

10.2.3 Sorsalintujen tilan kohentaminen-hanke (SOTKA)

SOTKA-hanke jatkuu vuonna 2024. Helmi-ohjelman tavoitteiden toteutusta on tarkoitus jatkaa 1 miljoonan euron vuosittaisella rahoituksella vuosina 2024–2027. Summalla rahoitetaan maa- ja metsätalousministeriön projektipäällikön kustannukset, SOTKA-hankeen vaikuttavuuden arviointia sekä SOTKA:n osahankkeet vieraspetojen torjunta suojelualueilla, levähdysalueverkoston rakentaminen ja suojelualueiden ulkopuoliset kosteikot.

Kosteikkojen osalta Suomen riistakeskukselle on varmistunut 3 henkilötyövuoden rahoitus 11/2024 saakka. Toteutustyölle rahoitus on järjestettävä erikseen. Rahoituskeinoja ovat yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) ei-tuotannollinen investointituki (ETI-tuki) ja turvetuotantoalueille suunnattu oikeudenmukaisen siirtymän rahaston tuki (JTF-tuki), minkä lisäksi on saatu lisärahoitusta ympäristöministeriöstä, British association for shooting and conservation (BASC) -järjestöltä sekä Waterfowlers network-järjestöltä. Myös Suomen metsäkeskus tukee sotkakosteikkokonseptin mukaisten metsäkosteikkojen tekemistä METKA-tuella.

10.2.4 Ruokavirasto: perinnebiotooppien hoito

Perinnebiotooppien hoitoa tuetaan maatalouden ympäristötukisopimuksin (maatalousluonnon ja maiseman hoitosopimus). Vuoden 2023 haun kohteita katselmoidaan vielä 2024. Uusia sopimuksia ja lisäalaa vanhoihin sopimuksiin voi hakea kesäkuussa päättyvässä haussa.

Vuoden 2023 haussa olleiden hoitokohteiden pinta-ala tulee pieneneään merkittävästi vuoden 2024 aikana: hakemuksia tehtiin aiempaa pienemmälle alalle (31 757 ha) ja lisäksi Ruokaviraston kiristyneet tulkinnat tukikelpoisesta alasta pienentävät hoidettavaa alaa edelleen: hylättyä pinta-alaa on noin 17 % (3305 ha), kun katselmointeja on tehty 60 %:lla pinta-alasta (tilanne 6.4.2024).

11 Helmi-tilaisuudet ja koulutukset 2023

Helmi-ohjelmassa järjestettiin lukuisia määriä erilaisia tiedotus- ja verkostoitumistapahtumia sekä koulutuksia eri aihepiireistä (taulukko 10). Osa koulutuksista oli maastokoulutuksia.

Taulukko 11. Helmi-tilaisuudet ja koulutukset vuonna 2023.

Päivämäärä	Aihe	Paikka
12.1.2023	Lintuvesiteeman SAKTI-koulutus	Teams
24.1.2023	Pienvesi- ja rantaluontoverkoston kokous	Teams
9.2.2023	Koulutus vieraspetopyyntimenetelmästä, Suomen Riistakeskus	Teams
14.-15.2.2023	Vesistö-kunnostusverkoston talviwebinaari	Teams
13.2.2023	SOTKA-seminaari	Helsinki
22.2.2023	Pienvesi- ja rantaluontoverkoston kokous	Teams
27.2.2023	Hoitokalastustyöpaja (Uusimaan, Hämeen, Kaakkois-Suomen, Pohjois-Savon ely-keskus)	Teams
2.3.2023	Hoitokalastustyöpaja (Varsinais-Suomen ja Pirkanmaan ely-keskus)	Teams
6.3.2023	Hoitokalastustyöpaja (Keski-Suomen ely-keskus)	Teams
7.3.2023	Hoitokalastustyöpaja (Pohjois-Karjalan ely-keskus)	Teams
21.-22.3.2023	Pienvesi- ja rantaluontoverkoston kokous	Jyväskylä
25.4.2023	Helmi-päivä	Helsinki/Teams
23.-24.5.2023	Fladakunnostuskoulutus	Vaasa
13.-15.6.2023	Vesistö-kunnostusverkoston vuosiseminaari	Jyväskylä
15.6.2023	LETOT-hankkeen koulutus	Teams
20.-21.6.2023	Pohjois-Suomen perinnebiotooppikoulutus	
22.-23.8.2023	Järvien hiekkarantojen ennallistamiskoulutus	Pohjois-Savo
29.-30.8.2023	Metsäteeman retkeily	Häme
5.9.2023	Helmin ajankohtaisinfo ympäristöhallinnolle	Teams
3.10 ja 6.10.2023	SAKTI-koulutus, lintuvesien kunnostus	Teams
24.-26.10.2023	SAKTI-koulutus, yleinen	Teams
31.10.2023	Ympäristöhallinnon maakuntakierros	Tampere
1.11.2023	Ympäristöhallinnon maakuntakierros	Oulu
6.11.2023	Ennallistamisen ja luonnonhoidon seminaari (samalla Hydrologia-Lifen päätösseminaari)	Helsinki/Teams
15.11.2023	Ympäristöhallinnon maakuntakierros	Kuopio
23.11.2023	Ympäristöhallinnon maakuntakierros	Helsinki
5.12.2023	Vesien palautus suojelejoille –webinaari	Teams
11.12.2023	Kunta- ja Järjestö-Helmin hakuinfo	Teams

Lisäksi Helmi-ohjelman rahoittamissa Suomen vesistösaatiön Pienvesi-Helmi-hankkeessa ja Suomen Metsäkeskuksen ja Työtehoseuran Luonnonhoidon tulevaisuuden tekijät LUOTU-hankkeissa järjestettiin runsaasti koulutuksia ja webinaareja.

Pienvesi-Helmi-hankkeessa järjestettiin kahdeksan maastokoulutusta ja viisi webinaaria. Materiaalit ja tallenteet löytyvät hankkeen verkkosivuilta: [Pienvesi-HELMI-hankkeen materiaalit - Suomen vesistösaatiö \(vesistosaatio.fi\)](#)

LUOTU-hanke järjesti vuonna 2023 seitsemän webinaaria ja kaksi maastokoulutusta. Materiaalit ja webinaarien tallenteet löytyvät hankkeen verkkosivuilta: [Luotu – Luonnonhoidon tulevaisuuden tekijät | Metsäkeskus \(metsakeskus.fi\)](#)

12 Liitteet

Liite 1. Kunta- ja Järjestö-Helmin hankkeet

Vuosi	Hanke	Avustuksen saaja	Maakunta	Tila
2020	Albin Bromanin tammimetsikön luonnonhoitotyöt	Kirkkonummen kunta	Uusimaa	Valmis
2020	Bengtsårin lehdon luonnonsuojelualueen jalopuumetsien ja perinnebiotooppien hoito	Helsingin kaupunki	Uusimaa	Valmis
2020	Elovaaran luonnonsuojelualueen kunnostus ja hoito	Joensuun kaupunki	Pohjois-Karjala	Valmis
2020	Espoo, Finnoviken	Espoon kaupunki	Uusimaa	Valmis
2020	Frill natur- och landskapsområde	Uuskaarlepyyn kaupunki	Pohjanmaa	Valmis
2020	Hagalundin laidunnushanke: osa 1	Raaseporin kaupunki	Uusimaa	Valmis
2020	Hagalundin laidunnushanke: osa 2	Raaseporin kaupunki	Uusimaa	Valmis
2020	Hagen-Ramsholmenin hoito- ja käyttösuunnitelma	Raaseporin kaupunki	Uusimaa	Valmis
2020	Haltialanmetsän korprien ennallistaminen	Helsingin kaupunki	Uusimaa	Valmis
2020	Helsingin lintuvesien kunnostustoimet (1. osahakemus)	Helsingin kaupunki	Uusimaa	Valmis
2020	Hovioikeudenmetsä - muinaismuisto- ja perinnebiotooppialueen luonnonhoitotyöt	Vaasan kaupunki	Pohjanmaa	Valmis
2020	Hämeen kylmänkukan ja muun uhanalaisen harjukasvillisuuden esiintymisaluet ja niiden ennallistaminen Hämeenlinnan harjujaksolla	Hämeenlinnan kaupunki	Kanta-Häme	Valmis
2020	Iidesjärven lintuvesikunnostus	Tampereen kaupunki	Pirkanmaa	Valmis
2020	Kansallisen kaupunkipuiston ekologisten arvojen vahvistaminen	Kotkan kaupunki	Kymenlaakso	Valmis
2020	Kasarminlahden kosteikkojen kunnostus	Uudenkaupungin kaupunki	Varsinais-Suomi	Valmis
2020	Kelluvat pesälautat Tampereen kaupungin lintuvesillä	Tampereen kaupunki	Pirkanmaa	Valmis
2020	Kemin merelliset ranta-alueet, kukkaniittyhanke ja Kivilonkan kunnostus	Kemin kaupunki	Lappi	Valmis
2020	Kintterönsuon luonnon monimuotoisuuden ja käytön turvaaminen	Lahden kaupunki ja Hollolan kunta	Päijät-Häme	Valmis
2020	Kirkkojärvestä Kangasalan helmi	Kangasalan kaupunki	Pirkanmaa	Valmis
2020	Kontiolahden helmi 2020-2022	Kontiolahden kunta	Pohjois-Karjala	Valmis
2020	Korsumäki kanjoni 2 luonnonsuojelualueen soiden ennallistaminen	Kuopion kaupunki	Pohjois-Savo	Valmis

2020	Lappeenrannan lentokentän paahdeympäristön hoito ja lupiin torjunta	Lappeenrannan kaupunki	Etelä-Karjala	Valmis
2020	LaSu-Helmi (Laajavuoren soiden ja pienvesien ennallistamishanke)	Jyväskylän kaupunki	Keski-Suomi	Valmis
2020	Lemmenlaakso	Järvenpään kaupunki	Uusimaa	Valmis
2020	Naistingin lintukosteikon kunnostaminen	Mikkelin kaupunki	Etelä-Savo	Valmis
2020	Paimion lintuparatiisi	Paimion kaupunki	Varsinais-Suomi	Valmis
2020	Pargas pärlor – Paraisten helmet	Paraisten kaupunki	Varsinais-Suomi	Valmis
2020	Perinneympäristöjen ja rantaluonnon kunnostaminen ja hoito lampaita laidunamalla Jyväskylän Kuokkalassa	Jyväskylän kaupunki	Keski-Suomi	Valmis
2020	Pomponrahkan ennallistaminen; Turun kaupunki	Turun kaupunki	Varsinais-Suomi	Valmis
2020	Porvoon kansallisen kaupunkipuiston perinnebiotooppien kunnostus	Porvoon kaupunki	Uusimaa	Valmis
2020	Raatorämeen ennallistaminen	Haapajärven kaupunki	Pohjois-Pohjanmaa	Valmis
2020	Rantaluonnon kunnostaminen – biodiversiteetin ja luonnonmonimuotoisuuden tukeminen	Vaasan kaupunki	Pohjanmaa	Valmis
2020	Rantaniittyjen niitto ja murskaus, Krottilanlahti, Katariinanlaakso ja Friskalanlahti, Turun kaupunki	Turun kaupunki	Varsinais-Suomi	Valmis
2020	Suon ennallistaminen Liedon kunnassa	Liedon kunta	Varsinais-Suomi	Valmis
2020	Tuusulanjärven eteläpään lintuveden kosteikkojen kunnostaminen ja hoito	Tuusulan kunta	Uusimaa	Valmis
2020	Unajan Jokisuunkarran ennallistaminen	Rauman kaupunki	Satakunta	Valmis
2020	Vaasan niittyalueiden perustaminen ja kunnostaminen	Vaasan kaupunki	Pohjanmaa	Valmis
2020	Valkeisnevan suojelu	Alajärven kaupunki	Etelä-Pohjanmaa	Valmis
2020	Varsinais-Suomen Helmikunnat koordinaatio + yhteishanke	Valonia	Varsinais-Suomi	Valmis
2020	Vestran korven ennallistaminen	Vantaan kaupunki	Uusimaa	Valmis
2020	Virtaa kaupunkipuroihin Kuninkojan kunnostaminen	Turun kaupunki	Varsinais-Suomi	Valmis
2020	Volsin luonnonsuojelualueiden luonnonhoitotyöt	Kirkkonummen kunta	Uusimaa	Valmis
2020	Yyterin sannat	Porin kaupunki	Satakunta	Valmis
2021	Elonkierto perinnemaisemana ELOHELMi	Elonkierron Ystävät ry	Kanta-Häme	Valmis
2021	Gäsörenin palauttaminen hakamaaksi ja metsälaitumeksi	Raseborgs stad	Uusimaa	Valmis

2021	Honkalanrannan luonnonsuojelualue, niitto	Honkalanrannan tuki ry	Kanta-Häme	Valmis
2021	Iloiset linnut rannoille	Vanajavesisäätiö sr	Kanta-Häme	Valmis
2021	Isiäisen järven kunnostussuunnitelma niitot/pusikoiden raivaus, pesimälaatikot jne, Heinolan kirkonkylä,	Heinolan kaupunki	Päijät-Häme	Valmis
2021	Jolosjärven hoito ja kunnostus 2022-23	Ylikiimingin Kalastuskunta	Pohjois-Pohjanmaa	Valmis
2021	Junnilan lammaslaidun	Pohjois-lin Kyläyhdistys ry	Pohjois-Pohjanmaa	Valmis
2021	Kaivoslahden lintuvesikunnostus, Keuruu	Keuruun kaupunki	Keski-Suomi	Käynnissä
2021	Kakslammin luonnonsuojelualueen paahdealueen hoitotyöt	Vuokon Luonnonsuojelusäätiö sr	Kanta-Häme	Valmis
2021	Kalalammen korven ennallistaminen	Kouvolan kaupunki	Kymenlaakso	Valmis
2021	Keimolan Isosuon ennallistaminen	Vantaan kaupunki	Uusimaa	Valmis
2021	Kemin ranta-alueet 2	Kemin kaupunki	Lappi	Valmis
2021	Ketojen ja jalopuumetsien hoitohanke Turussa	Turun kaupunki	Varsinais-Suomi	Valmis
2021	Ketoneilikka-hanke	Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri r.y.	Pirkanmaa	Valmis
2021	Ketosirkka - luonnon monimuotoisuushanke	Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry, Nylands distrikt vid Finlands naturskyddsförbund rf	Uusimaa	Valmis
2021	Kintulammin luonnonsuojelualueen soiden ennallistaminen ja ennallistamispoltto	Tampereen kaupunki	Pirkanmaa	Käynnissä
2021	Kirkkojärven laidunalueen hoitosuunnitelma	Haminan kaupunki	Kymenlaakso	Valmis
2021	Kiteenlahden maatalousalueen monivaikeutteen kosteikon rakentaminen	Kiteen kaupunki	Pohjois-Karjala	Käynnissä
2021	Kouvolan Lautakorven lähteikön kunnostus	Kouvolan kaupunki	Kymenlaakso	Valmis
2021	Kyynäröisenjärven kunnostus	Lopen ja Rengon Kyynäröisenjärven suojeluyhdistys ry	Kanta-Häme	Käynnissä
2021	Laajakoskenjärven kunnostushanke	Kymin Metsästäjien Liitto r.y.	Kymenlaakso	Käynnissä
2021	Lahden paahderinteiden ja niittyjen kunnostaminen ja hoito	Lahden kaupunki	Kanta-Häme	Valmis
2021	Lampinnevan ennallistaminen Ylivieskan kaupungissa	Ylivieskan kaupunki	Pohjois-Pohjanmaa	Valmis
2021	Lillängarnan rantaniitty	Loviisan kaupunki	Uusimaa	Valmis
2021	Lintuvesikunnostus Vesijärven Kylmäpohjassa	ETELÄ-HÄMEEN LUONNONSUOJELUPIIRI RY	Päijät-Häme	Valmis

2021	Lontoon niityn hoito	Perinnemaisemayhdistys ry, Kulturmarksförening rf	Satakunta	Valmis
2021	Luolalan katajaketo	Pro Luolalanjärvi ry	Varsinais-Suomi	Valmis
2021	Luontohelmet kuntoon	Luonnonperintösäätiö sr	Etelä-Pohjanmaa	Käynnissä
2021	Metsä-, puro-, ranta- ja suoluonnon monimuotoisuuden sekä vesiensuojelun ja ilmastomuutoksen hillinnän edistäminen	Jäkkilän Perinnemaisemayhdistys ry	Pohjois-Karjala	Valmis
2021	Metsäisten elinympäristöjen hoito luonnonsuojelualueilla ja virkistysalueella	Padasjoen kunta	Päijät-Häme	Käynnissä
2021	Museoympäristön luontoarvot	Kotiseutu yhdistys Rovaniemen Totto ry	Lappi	Käynnissä
2021	Nynäsbackens ängsområde	Jakobstads stad	Pohjanmaa	Valmis
2021	Oulujoen suiston uhanalaisten kasvilajien elinympäristöjen kartoitus ja parantaminen	Oulun kaupunki	Pohjois-Pohjanmaa	Valmis
2021	Pienvesi-HELMI	Suomen vesistö säätiö sr	Koko maa	Valmis
2021	Pirttiniemen perinnebiotooppien hoidon järjestäminen	Ilmari Räsänen säätiö sr	Pohjois-Karjala	Valmis
2021	Pro Käkijärvi	Mäntän Rotaryklubi ry	Pirkanmaa	Valmis
2021	Rantamon ja Seittelin kosteikkojen kunnostus	Tuusulan kunta	Uusimaa	Valmis
2021	Rikkaat rannat - Säkylän Pyhäjärven ranta-luonnon monimuotoisuuden tukeminen elinympäristöjä kunnostamalla ja virtausoloja parantamalla	Pyhäjärvi-instituuttisäätiö sr	Satakunta	Käynnissä
2021	Ristakosken altaiden lintuvesikunnostus	KEURUSSEUDUN LUONNONYSTÄVÄT RY	Keski-Suomi	Valmis
2021	RUOKOHELMI	Turun ammattikorkeakoulu Oy	Varsinais-Suomi	Käynnissä
2021	Ruovikosta lentoon	Helsingin kaupunki	Uusimaa, Kanta-Häme	Käynnissä
2021	Sahannevan ennallistaminen	Seinäjoen kaupunki	Etelä-Pohjanmaa	Valmis
2021	Strandhem	Filadelfia församlingen i Närpes r.f	Varsinais-Suomi	Valmis
2021	Suomiehen paahde-elinympäristöjen hoito ja vieraslajien torjunta	Hyvinkään kaupunki	Uusimaa	Valmis
2021	Suuruspään niityn kunnostus	Muuramen kunta	Keski-Suomi	Valmis
2021	Taalintehtaan niittyverkoston hoito	Kimitoöns kommun	Varsinais-Suomi	Valmis
2021	Tampereen tummaverkkoperhosniittyjen hoito	Tampereen kaupunki	Pirkanmaa	Valmis

2021	Tuusulan kunnan luonnonsuojelualueiden elinympäristöjen hoito ja ennallistaminen	Tuusulan kunta	Uusimaa	Valmis
2021	Vepsänkylän lammaslaitumien kunnostussuunnitelma	Vepsänkyläläiset ry	Pohjois-Pohjanmaa	Valmis
2021	VHVSY:n kunnostukset Nurmijärven Tuhkurinojassa ja Koiransuolenojassa vuonna 2022–2023	Vantaanjoen ja Helsingin Seudun Vesiensuojeluyhdistys r.y.	Uusimaa	Valmis
2021	Virho Helmi- Länsi-Uudenmaan purojen ja jokien kunnostushanke	Virtavesien hoitoyhdistys Virho ry, Vårdförening för strömvatten rf	Uusimaa	Valmis
2021	Virnamäen perinneympäristön kunnostaminen ja hoitosuunnitelma	Aurajokisäätiö sr	Varsinais-Suomi	Valmis
2021	Väärinnevan ennallistaminen	Sievin kunta	Pohjois-Pohjanmaa	Valmis
2021	Wohls Gårds hagar	Sparbanksstiftelsen i Kyrkslätt sr	Uusimaa	Valmis
2022	Finnovikenin kosteikon kunnostus vuonna 2022-2024	Espoon kaupunki	Uusimaa	Käynnissä
2022	Hagalundin laidunnushanke: osa 3 (laidunalueen laajennus)	Raseborgs stad	Uusimaa	Käynnissä
2022	Hapo-ojan kosteikko	Värtsilän Riis-tamiehet ry	Pohjois-Karjala	Käynnissä
2022	Harjusuon luonnonsuojelun vesitalouden ennallistamishanke	Porin kaupunki	Satakunta	Käynnissä
2022	Herkät hiekat (Rikkaat rannat II) – Säkylän Pyhäjärven hiekkapohjaisten ulappasaa-rialueiden monimuotoisuuden tukeminen elinympäristöjä kunnostamalla ja virtausoloja parantamalla	Pyhäjärvi-instituuttisäätiö sr	Satakunta	Käynnissä
2022	Hiekkarantahanke 2023-2025 (HIEKKIS-HANKE)	Saimaan vesiensuojeluyhdistys r.y.	Etelä-Karjala	Käynnissä
2022	Hiekkasärkkien eteläisten ranta ja dyynien maisema-arvojen ylläpito- ja kunnostus	Kalajoen kaupunki	Pohjois-Pohjanmaa	Käynnissä
2022	Hinkkajärven kunnostaminen	Järvenkylän osakaskunta	Kymenlaakso	Käynnissä
2022	Höytiäisenkanavan suiston luonnonsuojelun ja Noljaanmäen Natura-alueen hoito- ja kunnostustoimenpiteet	Joensuun kaupunki	Pohjois-Karjala	Käynnissä
2022	Iidesjärven ja Vähäjärven lintuvesikunnostuksien jatkot	Tampereen kaupunki	Pirkanmaa	Käynnissä
2022	Ikaalisten niittyalueverkon lajistorunsau- den kehittäminen ja hoito	Ikaalisten kaupunki	Pirkanmaa	Käynnissä
2022	Iloiset linnut rannoille 2	Vanajavesisäätiö sr	Kanta-Häme	Käynnissä
2022	Itä-Hämeen HELMI II	Heinolan kaupunki	Päijät-Häme	Käynnissä

2022	JOKELAN LUMOUS - Luonnon monimuotoisuuden edistäminen Tuusulan Jokelan alueella	Tuusulan kunta	Uusimaa	Käynnissä
2022	Kakslammin luonnonsuojelun alueen paahdealueen hoitotyöt - jatko vuoden 2023 projektille	Vuokon Luonnonsuojelusäätiö sr	Kanta-Häme	Käynnissä
2022	Kaupunkiympäristön arvokohteiden luonnonhoitotyöt Gerby-Vetokannas-alueella	Vaasan kaupunki	Pohjanmaa	Käynnissä
2022	Kemin merelliset ranta-alueet 3, Kalkkinokan ja Kiikelin rantaniityt sekä linnusto	Kemin kaupunki	Lappi	Käynnissä
2022	Kokemäenjoen suiston tiettyjen alueiden niittohanke	Kokemäenjoen suiston asukkaiden ympäristön- ja luonnonhoidon yhdistys ry	Satakunta	Käynnissä
2022	Kokkolan rantaniittyjen kunnostus	Kokkolan kaupunki	Keski-Pohjanmaa	Käynnissä
2022	Kuninkoja - helmi kaupungin keskellä	Turun kaupunki	Varsinais-Suomi	Käynnissä
2022	Lautasuon lahden Natura-alueen niiton jatkaminen	Pyhäselän Osa-kaskunta	Pohjois-Karjala	Valmis
2022	Linnakesaarten luonnon monimuotoisuuden ennallistamisen keinot (Linnakke-HELMI)	Suomenlinnan Rannikkotyökistökilta ry	Uusimaa	Käynnissä
2022	Luhtaorvokin kasvuolosuhteiden parantaminen ja seuranta Mäntsälän Kuljunojalla	Tuusulan kunta	Uusimaa	Valmis
2022	Lupiinin jatkotorjunta Lappeenrannan lentokentän keto- ja paahdeympäristöissä	Suomen luonnonsuojeluliitto Etelä-Karjala ry	Etelä-Karjala	Käynnissä
2022	Länsi-Uudenmaan luontohelmet 2024 -hanke	Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry, Nylands distrikt vid Finlands naturskyddsförbund rf	Uusimaa	Käynnissä
2022	Länsi-Uudenmaan purojen ja jokien kunnostushankkeen jatkohakemus	Virtavesien hoitoyhdistys Virho ry, Vårdförening för strömvatten rf	Uusimaa	Käynnissä
2022	Nisoosjärven ennallistaminen	KUORTANEEN KALASTUSKUNTA	Etelä-Pohjanmaa	Käynnissä
2022	Peltolammin-Pärrinkosken luonnonsuojelun alueen hoito ja ennallistaminen	Tampereen kaupunki	Pirkanmaa	Käynnissä
2022	Permo-, Lövbloms- och Markusholmsfladan	Jakobstads stad	Pohjanmaa	Käynnissä
2022	Petsamon ennallistaminen	Hailuodon kunta	Pohjois-Pohjanmaa	Käynnissä
2022	Porin Kallioluodon luonnonhoitohanke	Porin kaupunki	Satakunta	Käynnissä

2022	Puhakanlahden lintuveden kunnostus	Pro Höytiäinen ry	Pohjois-Karjala	Käynnissä
2022	Pyhäjärven valuma-alueen kunnostus	Konneveden kunta	Keski-Suomi	Käynnissä
2022	Restaurering och skötsel av Frill natur- och landskapsområde i Nykarleby stad	Nykarleby stad	Pohjanmaa	Käynnissä
2022	Ruokohelmi II	Turun ammattikorkeakoulu Oy	Varsinais-Suomi	Käynnissä
2022	Stora Lysarholmen	Jakobstads stad	Pohjanmaa	Käynnissä
2022	Suomiehen paahde-elinympäristöjen hoito, vieraslajien torjunta sekä käyttö- ja hoitosuunnitelman laatiminen 2024	Hyvinkään kaupunki	Uusimaa	Käynnissä
2022	Suvannon ja Pyhäjärven arvokkaiden perinneympäristöjen hoito- ja kunnostushanke	Pelkosenniemen kunta	Lappi	Käynnissä
2022	Särestöniemi-museon perinnebiotoopin kunnostus	Kauko Sorjosen säätiö sr	Lappi	Käynnissä
2022	Taanislahden kaislanleikkuu	Heinoniemen Osakaskunta	Pohjois-Karjala	Valmis
2022	Turun jatkohelmet	Turun kaupunki	Varsinais-Suomi	Käynnissä
2022	Vaasantien paahdekäytävä: Paahdeympäristöjen hoito Vt 3 Vaasantien varrella Ylöjärven Metsäkylässä.	Villi vyöhyke ry	Pirkanmaa	Käynnissä
2022	Varsinais-Suomen Helmikunnat 2	Varsinais-Suomen liitto - Egentliga Finlands förbund	Varsinais-Suomi	Käynnissä
2022	Vähänkyrön Kirkkosaari – Kolkki alueiden luonnonhoitotyöt	Vaasan kaupunki	Pohjanmaa	Käynnissä
2022	WWF:n perinnemaisemahelmet	Maailman Luonnon Säätiö - World Wide Fund For Nature, Suomen rahasto sr.	Uusimaa, Pirkanmaa	Käynnissä
2024	Alaponkun tilan perinnebiotooppialueiden kunnostus	Sodankylän kunta	Lappi	Käynnissä
2024	Aneriojärven Hoitoyhdistys ry.	Aneriojärven hoitoyhdistys ry	Varsinais-Suomi	Käynnissä
2024	EHLA - Elinympäristöjen hoito luonnon-suojelualueilla	Hollolan kunta	Päijät-Häme	Käynnissä
2024	Getskärin saaren perinnemaisemien hoito- ja ennallistamistyöt Tammisaaren saaristossa	Luonto-Liitto ry	Uusimaa	Käynnissä
2024	Hattelmalanharjun pähkinäpensaslehdon hoito	Hämeenlinnan kaupunki	Kanta-Häme	Käynnissä
2024	HelmiSaariAari	Arkipelagia-seura ry; Arkipelagia-sällskapet rf	Varsinais-Suomi	Käynnissä
2024	Hiekkarantahanke 2024–2025 (HIEKKIS-HANKE II)	Saimaan vesiensuojeluyhdistys r.y.	Etelä-Karjala	Käynnissä

2024	Hirvi - ja Ruunapuron kunnostushanke	Suomussalmen kunta	Kainuu	Käynnissä
2024	Iidesjärven lintuvesikunnostus 2024-2025	Tampereen kaupunki	Pirkanmaa	Käynnissä
2024	Iloiset linnut III	Vanajavesisäätiö sr	Kanta-Häme	Käynnissä
2024	Itä-Hämeen Helmi III	Heinolan kaupunki	Päijät-Häme	Käynnissä
2024	Jolosjärven hoito ja kunnostus 2024	Ylikiimingin Kalastuskunta	Pohjois-Pohjanmaa	Käynnissä
2024	Kakslammin luonnonsuojelualueen paahdealueen hoitotoimet ja lupiin tuhoamiskeinojen todentaminen ja tiedotus	Vuokon Luonnonsuojelusäätiö sr	Kanta-Häme	Käynnissä
2024	Keski-Uudenmaan kuntien omistamien luonnonsuojelualueiden hoitohanke	Tuusulan kunta	Uusimaa	Käynnissä
2024	Ketokeisari-hanke	Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri r.y.	Pirkanmaa	Käynnissä
2024	Kortejärven kosteikko	Kiiskilammin metsästysyhdistys ry	Pohjois-Pohjanmaa	Käynnissä
2024	Krunnien luonnonsuojelualueen luonnonhoitotyöt	Maakrunni sr	Pohjois-Pohjanmaa	Käynnissä
2024	Kumpulammen lähisoiden ennallistaminen	Niemelänjärven hoitoyhdistys ry	Keski-Suomi	Käynnissä
2024	Kuokasta kaivuriin - suot ja kosteikot kuntoon	Luonnonperintösäätiö sr	Pohjois-Pohjanmaa	Käynnissä
2024	Kuopion Halmejoen luonnonhoitohanke	Kuopion kaupunki	Pohjois-Savo	Käynnissä
2024	Kuopion uuselympäristöjen hoitohanke	Kuopion kaupunki	Pohjois-Savo	Käynnissä
2024	Lassilanrannan-Kallenrannan merenrantaniittyjen hoitotoimet	Oulun kaupunki	Pohjois-Pohjanmaa	Käynnissä
2024	Lehtojen, rantojen ja perinnebiotooppien hoitoa Padasjoella	Padasjoen kunta	Päijät-Häme	Käynnissä
2024	Linnamäen luonnonsuojelualueen kunnostushanke	Suomen luonnonsuojeluliitto Hirvijoki-laakso ry	Varsinais-Suomi	Käynnissä
2024	Länsi-Uudenmaan luontohelmet 2025	Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry, Nylands distrikt vid Finlands naturskyddsförbund rf	Uusimaa	Käynnissä
2024	Nokianvirran Helmi - monimuotoisuuden turvaaminen ja vahvistaminen	Nokian kaupunki	Pirkanmaa	Käynnissä
2024	Palon lammaslaitumen kunnostus	Markkuun seudun kyläyhdistys ry	Pohjois-Pohjanmaa	Käynnissä
2024	Pappilansaarten eteläisimmän salmen pohjoisrannan elinympäristökunnostus	MeriHamina ry	Kymenlaakso	Käynnissä
2024	Paraisten kalkkivaikutteiset paahdeympäristöt: hoito, kunnostus ja uuselympäristöt	Pargas stad	Varsinais-Suomi	Käynnissä
2024	Perinnebiotooppien kunnostus ja hoito	Inarin kunta	Lappi	Käynnissä
2024	Rastunsuon lintujärven kunnostus	Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri ry	Pohjois-Savo	Käynnissä

2024	Ristakosken altaiden ja Käkijärven lintuve- sien kehittäminen, ylläpito ja seuranta	Suomenselän Lin- tutieteellinen Yhdistys ry	Keski-Suomi	Käynnissä
2024	Ruokohelmi III	Turun ammattikor- keakoulu Oy	Varsinais- Suomi	Käynnissä
2024	Soidensuo-Helmi: Soidensuon ja lähiympä- ristön ennallistaminen	Jyväskylän kaupunki	Keski-Suomi	Käynnissä
2024	Syväojan luonnonhoitohanke	Ylikiimingin Kalastus- kunta	Pohjois-Poh- janmaa	Käynnissä
2024	Sävträsketin niitty-/laidunalue	Loviisan kaupunki	Uusimaa	Käynnissä
2024	Tuusulan kunnan luonnonsuojelun alueiden hoitosuunnitelmien toteuttaminen	Tuusulan kunta	Uusimaa	Käynnissä
2024	Vaasantien paahdekäytävän jatkohoito - Paahdeympäristöjen hoito Vt 3 Vaasantien varrella Ylöjärven Metsäkylässä	Villi vyöhyke ry	Pirkanmaa	Käynnissä
2024	Vanajaveden ja Aulangon jalava-alueiden hoito	Hämeenlinnan kau- punki	Kanta-Häme	Käynnissä
2024	Varsinais-Suomen Helmikunnat 3	Varsinais-Suomen li- itto - Egentliga Fin- lands förbund	Varsinais- Suomi	Käynnissä
2024	Virhon Helmi 2025	Virtavesien hoitoyh- distys Virho ry, Vård- förening för ström- vatten rf	Uusimaa	Käynnissä
2024	Virolahden Rautalanselän Paisillanojan alaosan monimuotoisuus- ja vesiensuoje- lukosteikko ja rantalaidun	Virojoen Kylän Yhtei- nen Metsä	Kymenlaakso	Käynnissä

Liite 2. Helmi-ohjelman tulokset 2023

Toimenpiteiden tuloksissa ei ole otettu huomioon Kunta- ja Järjestö-Helmin hankkeissa tehtyjä toimenpiteitä. VNP = Valtioneuvoston periaatepäätös Helmi-elinympäristöohjelmasta 2021–2030.

VNP#	VNP toimenpide	Ta-voite	Yksikkö	Tulos 2023	Yhteensä (2020) - 2021–2023	Tavoitteesta saavutettu %
1	Perustetaan Helmi-alueita	30–50	kpl	7	7	23/14
2	Suojellaan soita maanomistajien kanssa vapaaehtoisesti neuvotellen	60000	ha	5903	23098	38
3	Ennallistetaan soita valtion ja yksityisillä suojelualueilla	30000	ha	3045	11451	38
4	Ennallistetaan soita suojelualueiden ulkopuolella (yksityismaat)	20000	ha	67	87	0,4
5	Ennallistetaan soita Metsähallituksen monikäyttömetseissä	9300	ha	1915	6166	66
6	Palautetaan vesiä suojeluosoille ympäröiviltä alueilta	400	kpl	25	68	17
7	Kunnostetaan SPA-alueita ja muita suojelualueverkoston arvokkaita lintuvesikohteita	200	kpl	34	58	29
8	Huolehditaan toimenpiteessä 7. kunnostettujen kohteiden hoidosta kunnostuksen jälkeen ja uusitaan tarvittavilta osin kunnostustoimenpiteet Helmi-kauden aikana	100	kpl	16	60	60
9	Perustetaan ja kunnostetaan suojelualueverkoston ulkopuolisia lintukosteikkoja	500	kpl	3	47	9
10	Käynnistetään vieraspetojen tehopyynti osalla toimenpiteessä 7 kunnostetuista kohteista (toistuva toimenpide)	70	kpl	72	72	103
11	Täydennetään linnuston rauhoitus- ja levähdysalueiden verkostoa vapaaehtoisin toimintamallein	150	kpl	4	24	16
12	Nostetaan hoidossa olevien perinnebiotooppien alaa	52 000	ha	<i>y-hallinto: Lsl-tuki 190 ha</i>	<i>selvityksessä ymp.tuki 2022</i>	<i>Kehitys negatiivinen: hoidossa olevien kohteiden</i>

VNP#	VNP toimenpide	Ta-voite	Yksikkö	Tulos 2023	Yhteensä (2020) - 2021-2023	Tavoitteesta saavutettu %
					32463 ha. Haettu 2023 31757, joista >3000 ha jo hylätty	pinta-ala pienentynyt
13	Parannetaan perinnebiotooppien laatua kunnostamalla	26000	ha	1079	3063	12
16	Vahvistetaan uuselin ympäristöjen verkostoa kunnostamalla ja hoitamalla lajistoltaan arvokkaita uuselin ympäristökohteita (osa toistuvia kohteita)	150	kpl	9	38	25
17 a	Toteutetaan ennallistamis- ja luonnonhoitotoimenpiteitä suojelualueiden metsissä (2021-2025)	800	kpl	156	458	57
17 b	Lisäksi tehdään kulotuksia 750 hehtaaria eli noin 100 kpl (suojelualueet) (2021-2025)	750	ha	50	64	9
18	Toteutetaan aktiivisia luonnonhoitotoimia valtion monikäyttömetsissä (yhteensä) (2021-2025)	2850	ha	533	1360	48
18 a	Lehtojen hoito	500	ha	12	28	6
18 b	Kulotukset (mahdollisuuksien mukaan palojatkumalueilla)	2200	ha	506	1285	58
18 c	Paahdeympäristöjen hoito	150	ha	15	47	31
19	Metsähallitus täydentää maastotarkastusten perusteella vuosina 2021-2022 alue-ekologista verkostoa. Alue-ekologisen suunnittelun vaikuttavuus arvioidaan vuoden 2023 loppuun mennessä. Samalla selvitetään myös valtionmaiden metsiensuojelun tehostamistarpeet ja mahdollisuudet mukaan lukien EU:n biodiversiteettistrategian			ei koske vuotta 2023	13880	

VNP#	VNP toimenpide	Ta- voite	Yksikkö	Tulos 2023	Yhteensä (2020) - 2021-2023	Tavoitteesta saavutettu %
	monimuotoisuustavoitteiden vaatimukset valtion maiden osalta.					
20	Perustetaan tukialueita luonnonsuojelualueiden läheisyyteen siten, että suojellaan kohteet säästöpuuhakkuun jälkeen (2021-2025)	Ei tavoitetta		0	0	0
25	Kunnostetaan pienvesiä ja niiden lähivaluma-alueita luonnonsuojelualueilla					
25 a	Lähteet	350	kpl	42	56	16
25 b	Purot	200	km	28	92	46
25 c	Fladat ja kluuvit	40	kpl	2	12	30
26	Kunnostetaan pienvesiä ja niiden lähivaluma-alueita suojelualueiden ulkopuolella					
26 a	Lähteet	700	kpl	6	31	4
26 b	Purot	400	km	17	25	6
26 c	Fladat ja kluuvit	40	kpl	3	6	15
26 d	Palautetaan vaellusyhteyksiä pienvesikohteille	700	kpl	18	21	3
26 x	Lampien kunnostus	Ei tavoitetta		0	9	
26xx	Valuma-alueiden kunnostus	Ei tavoitetta	ha	2700 (vaik.ala)	7722	
27	Poistetaan vaellusesteitä pienvesistä valtion monikäyttömetsissä	970	kpl	93	214	22
28	Selvitetään rantaelinympäristöjen tilaa ja kunnostustarpeita toimenpiteiden kohdentamiseksi (inventoinnit hehtaareina)	Ei tavoitetta	ha	323	2924	
29	Kunnostetaan ja hoidetaan rantaluontotyyppisiä suojelualueilla ja niiden ulkopuolella	200	kpl	23	77	
35	Järjestetään Kunta-Helmi ja Järjestö-Helmi erityisavustushaut, valmiit hankkeet	Ei tavoitetta		45	92	

VNP#	VNP toimenpide	Ta- voite	Yksikkö	Tulos 2023	Yhteensä (2020) - 2021-2023	Tavoitteesta saavutettu %
37	Inventoidaan ohjelman toimenpidekohteet ja tehdään tarvittavat laajemmat kartoitukset (YM tulos)	Ei ta- voi- tetta	ha		n. 154 000	

Liite 3. ELY-keskusten teemakohtaiset vastuuhenkilöt 2023

ELY/LP-alue	Henkilö	Tehtävä	Toiminta-alue
UUD	Mikko Koho	Lintuvesikoordinaattori	UUD, HAM, KAS
UUD	Niina Vähätalo	Kunta- ja Järjestö-Helmi	Valtakunnallinen
UUD	Tommi Hautala	Kunta- ja Järjestö-Helmi	Valtakunnallinen
VAR	Maria Yli-Renko	Lintuvesikoordinaattori	VAR, Satakunta, PIR
VAR	Liina Salonen	Perinnebiotooppikoordinaattori	VAR, Satakunta, PIR, EPO, Keski-Pohjanmaa, Pohjanmaa, UUD, KAS
HAM	Anna Isotalo	Suoteema (suokahvila, lettokou- lutukset)	Valtakunnallinen
ESA	Sami Kolehmainen	Hankinta-asiantuntija	Kaikki ELY-keskukset
POS	Rasmus Rudnäs	Hiekkarantakoordinaattori	Valtakunnallinen
KES	Kaisa Tervonen	Perinnebiotooppikoordinaattori	KES, POS, POK, ESA, HÄM
KES	Matti Puljujärvi	Lintuvesikoordinaattori	
KES	Jutta Sorsa	Metsäkoordinaattori	Valtakunnallinen
EPO	Anna-Liisa Granqvist	VESPA-koordinaattori	Valtakunnallinen
EPO	Leena Nikolajev- Wikström	Rannikon pienvesi-koordinaat- tori	Valtakunnallinen (ran- nikko)
EPO	Belinda Mäki	Lintuvesikoordinaattori	Pohjanmaa, Etelä- ja Keski-Pohjanmaa
POP	Sami Timonen	Lintuvesikoordinaattori	POP, KAI, LAP
KAI	Liisa Misikangas	SAKTI	
LAP	Joose Saijets	Perinnebiotooppikoordinaattori	POP, KAI, LAP

UUD Uudenmaan ELY-keskus

VAR Varsinais-Suomen ELY-keskus

HAM Hämeen ELY-keskus

ESA Etelä-Savon ELY-keskus

POS Pohjois-Savon ELY-keskus

KES Keski-Suomen ELY-keskus

EPO Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus

POP Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

KAI Kainuun ELY-keskus

LAP Lapin ELY-keskus

